

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Regionální politika Evropské unie a země V4
(2014–2018)**

Petra Pintová

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Regionální politika Evropské unie a země V4

(2014–2018)

Petra Pintová

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem práci napsala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, květen 2020

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D. za vstřícnost, trpělivost a odborné vedení práce, a také za cenné rady a věcné připomínky.

OBSAH

ÚVOD	8
1 REGIONÁLNÍ POLITIKA	13
1.1 Regionální disparita	15
1.2 Teoretické přístupy k regionální politice	17
1.3 Vymezení pojmu region	18
1.3.1 Struktura a ohraničení regionů	19
1.3.2 Klasifikace regionů v Evropské unii	20
1.4 Nástroje regionální politiky	22
2 REGIONÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE	25
2.1 Principy regionální politiky Evropské unie	26
2.2 Vývoj regionální politiky Evropské unie	27
2.3 Změny v regionální politice po roce 2004	29
2.4 Programové období 2014–2020 a strategie Evropa 2020	32
3 VISEGRÁDSKÁ SKUPINA	35
4 REGIONÁLNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY	37
4.1 Regionální disparita v ČR	38
4.2 Programovací období 2014–2020	40
4.2.1 Cíl 1 – celková míra zaměstnanosti	42
4.2.2 Cíl 2 – investice do výzkumu a vývoje (VaV)	45
4.2.3 Cíl 3 – zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie	47
4.2.4 Cíl 4 – vzdělávání	48
4.2.5 Cíl 5 – sociální začleňování a snižování chudoby	49
5 REGIONÁLNÍ POLITIKA SLOVENSKA	52
5.1 Fondy využívané pro regionální politiku	53
5.2 Regionální disparita na Slovensku	54

5.3	Programovací období 2014–2020.....	55
5.3.1	Cíl 1 – celková míra zaměstnanosti	57
5.3.2	Cíl 2 – investice do výzkumu a vývoje (VaV)	59
5.3.3	Cíl 3 – změna klimatu a energetiky	60
5.3.4	Cíl 4 – vzdělávání	61
5.3.5	Cíl 5 – sociální začleňování a snižování chudoby	63
6	REGIONÁLNÍ POLITIKA POLSKA	65
6.1	Fondy využívané pro regionální politiku	66
6.2	Regionální disparita v Polsku	67
6.3	Programovací období 2014–2020.....	67
6.3.1	Cíl 1 – celková míra zaměstnanosti	69
6.3.2	Cíl 2 – investice do výzkumu a vývoje (VaV)	70
6.3.3	Cíl 3 – spotřeba primární energie	72
6.3.4	Cíl 4 – vzdělávání	73
6.3.5	Cíl 5 – sociální začleňování a snižování chudoby	75
7	Regionální politika Maďarska	77
7.1	Fondy využívané pro regionální politiku	77
7.2	Regionální disparity v Maďarsku	78
7.3	Programovací období 2014–2020.....	79
7.3.1	Cíl 1 – celková míra zaměstnanosti	80
7.3.2	Cíl 2 – investice do výzkumu a vývoje (VaV)	81
7.3.3	Cíl 3 – změna klimatu a energetiky	83
7.3.4	Cíl 4 – vzdělávání	84
7.3.5	Cíl 5 – sociální začleňování a snižování chudoby	85
8	KOMPARACE REGIONÁLNÍCH POLITIK STÁTŮ V4	87
	ZÁVĚR.....	91

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	94
RESUMÉ.....	107
PŘÍLOHY.....	109

ÚVOD

Evropská unie se řadí mezi sdružení hospodářsky nejvyspělejších zemí světa, nicméně i zde můžeme nalézt množství rozdílů v ekonomické výkonnosti jednotlivých členských států. Po celou dobu svého fungování se EU snaží o zvýšení blahobytu a životní úrovně obyvatel členských států. Územní růst organizace zapříčinil prohloubení diferencí nejen mezi zeměmi, ale také na úrovni jednotlivých regionů. Nástrojem, který slouží ke zlepšení životních podmínek obyvatel v unii, je regionální politika, jejímž cílem je zvýšit prosperitu všech regionů pomocí vytvoření nových pracovních míst, zvýšení konkurenceschopnosti firem, zvyšování kvality života občanů, zajišťování udržitelného rozvoje a hospodářského růstu. Dalším cílem je snižovat ekonomickou disparitu mezi regiony, která se ještě více prohloubila v roce 2004. V tomto období se základna EU rozšířila o další evropské státy, které patřily k ekonomicky slabším článkům organizace, což navýšilo rozdíly mezi regiony a tím vzrostla role regionální politiky v rámci EU.

Regionální politika je součástí *Politiky hospodářské a sociální soudržnosti* neboli kohezní politiky. Zabývá se hospodářskými a sociálními rozdíly mezi 276 regiony v 28 členských státech (Euroskop 2018), čímž pomáhá při vytváření jednotného trhu. Kohezní politika posílila kvůli přijetí jednotné měny, díky čemuž nemají členské státy eurozóny možnost ovlivňovat ekonomiku skrz měnové kurzy. Druhým aspektem, který posílil vliv kohezní politiky v rámci EU, je přijetí 13 států, které výrazně snížily úroveň průměrných příjmů tehdejších členů organizace. Regionální politika je v současné době postavená na strategii *Evropa 2020*, jejímž cílem je dosažení udržitelného sociálního a hospodářského růstu. Tato agenda by měla vést ke změnám v hospodářské unijní politice, které by posílily začlenění nových států Evropské unie a jejich udržitelný sociální i územní růst. Snahou strategie je tedy pomoci slabším regionům v jejich rozvoji. Dokument stanovuje, že do roku 2020 by měla být naplněna celkem pětice cílů.

Jsou jimi hospodářský růst, udržitelný rozvoj, zlepšení kvality života občanů, utváření pracovních míst, jež by snížily nezaměstnanost, a posílení konkurenceschopnosti firem. Pro tyto účely bylo vyčleněno 355,1 miliardy EUR, téměř třetina z celkového rozpočtu EU (Evropa.eu nedatováno). Regionální politika je v tomto období financována ze tří fondů a to Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR), Fondu soudržnosti (FS) a Evropského sociálního fondu (ESF).

V mé práci jsem se zaměřila na Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko. Jedná se o neformální uskupení zemí, které vzniklo díky společným kulturním hodnotám a za účelem spolupráce členských zemí na utváření stabilnějšího regionu. Jedním z hlavních cílů skupiny byl vstup do Evropské unie, kterého dosáhla v roce 2004. Tento rok byl klíčový nejen pro státy Visegrádské skupiny, ale také pro dalších šest zemí, které vstoupily do EU, čímž se sice organizace rozšířila o 20 % své rozlohy, nicméně její DPH vzrostlo pouze o 5% (European Commission nedatováno a). Velkou roli v tomto období hrála regionální politika, díky které se postupně zlepšují životní podmínky občanů všech nově přistoupených členských států. Skupina V4 vnímá regionální politiku EU jako velmi významnou agendu, která jí pomáhá ke zlepšení ekonomické situace v regionech všech států V4.

Cílem mé diplomové práce bude zhodnotit přínos strategie *Evropa 2020* pro státy V4 a posoudit naplňování cílů regionální politiky v období 2014–2018. Objasnění toho, jakým způsobem jsou implementovány závazky kohezní politiky uvnitř EU, by mohlo přispět k pochopení, jakým směrem se za současné podoby ubírá projekt evropské integrace. K naplnění cíle by měly přispět následující výzkumné otázky:

1. Které z cílů uvedených ve zmíněném dokumentu *Evropa 2020* (hospodářský růst, udržitelný rozvoj, zlepšení kvality života občanů, utváření pracovních míst a posílení konkurenceschopnosti firem),

představují pro jednotlivé země V4 priority z politického, investičního nebo sociálního hlediska?

2. Jakým způsobem země Visegrádské skupiny naplňují cíle vytyčené v dokumentech strategie *Evropa 2020*?
3. Jaké jsou zásadní rozdíly a podobnosti v politikách jednotlivých států V4 ve vztahu k strategii *Evropa 2020*?

Zkoumané období jsem si stanovila od roku 2014 do roku 2018. Evropská unie měla sice programy na rozvoj regionální politiky již dříve, nicméně koncept *Evropa 2020* je nejaktuálnější a zatím stále probíhá. Počátečním rokem, kdy byla agenda nastolena, byl právě rok 2014. Konec zkoumaného období je rok 2018, aby práce byla aktuální.

Práce je koncipovaná jako vícepřípadová komparativní studie, v rámci které bude používán zejména deskriptivněanalytický přístup k regionální politice Evropské unie a zemí Visegrádské skupiny. Budu využívat kompilační metodu s prvky kvantitativní a kvalitativní analýzy akademických prací, dokumentů, národních strategií a statistik. Nejprve upřesním, jakým způsobem jednotlivé země Visegrádské skupiny naplňovaly cíle stanovené ve strategickém dokumentu EU v praxi a dále udělám komparaci jejich výsledků. Budu porovnávat naplňování jednotlivých cílů, abych určila jejich socioekonomický růst a zda tyto snahy pomáhají ke snižování disparit mezi jednotlivými regiony.

První kapitola představuje teoretický rámec práce. Je zde rozebírán pojem regionální politika a disparita, dále nástroje regionální politiky a pojmy, které s ní souvisí. V této kapitole je objasněno, jakým způsobem je regionální politika dnes chápána, protože v současné době je tento pojem vnímaný spíše z pohledu ekonomického růstu a rozvoje, zatímco dřívější pojetí bylo chápáno z hlediska nastolení ekonomické rovnováhy. Dále se zde věnuji teoretickému vymezení regionálního rozvoje a definicím vybraných pojmů pro lepší uchopení empirické části práce.

Další kapitola bude zaměřena na regionální politiku Evropské unie, ve které budu rozebírat její principy, vývoj a změny po roce 2004, kdy přistoupilo 10 nových států s velkými regionálními disparitami. Tento bod je zásadní kvůli tomu, že v tomto roce přistoupily k EU všechny státy Visegrádské skupiny. Dále v této kapitole proberu význam pojmu programovací období a strategii Evropa 2020, která právě probíhá.

Ve třetí kapitole se budu věnovat na země Visegrádské skupiny jako celek. Na jejich společnou historii a spolupráci. V dalších čtyřech kapitolách již budu rozebírat samostatně jednotlivé země. Zaměřím se na jejich regionální politiku, jak vznikala, jaké disparity nyní existují mezi jednotlivými regiony, z jakých fondů je možné čerpat dotace. Dále rozeberu programovací období 2014–2020, které je pro mou práci zásadní. U jednotlivých zemí představím jejich vlastní cíle, které si určily na naplnění strategie Evropa 2020, a do jaké míry se jim povedlo či nepovedlo tyto cíle splnit. Pro lepší pochopení uvedu konkrétní případy. V další kapitole udělám komparaci regionálních politik států V4, kde jsou porovnávány posuny zemí V4 a jejich regionů, především se zaměřením na jednotlivé cíle vztahující se ke strategii Evropa 2020 a na oblasti hospodářského růstu, udržitelného rozvoje, zlepšení kvality života občanů, utváření pracovních míst, jež by snížily nezaměstnanost a posílení konkurenceschopnosti firem.

V závěru představím výsledky bádání a odpovědi na výzkumné otázky. Rozeberu zde, jak je strategie Evropa 2020 přínosná či naopak nepřínosná pro státy V4, a posoudím naplňování cílů regionální politiky v období 2014–2018 a představím výsledky komparace.

Regionální politika je téma, na které je v současné době zaměřena velká pozornost a díky tomu existuje velké množství českých i zahraničních zdrojů, ze kterých je možné čerpat. Vzhledem k transparentnosti můžeme data hledat na oficiálních internetových stránkách Evropské unie, Evropské komise či Evropského statistického úřadu Eurostat. Teoretickým ukotvením regionální

politiky se v českých textech zabývá především René Wokoun, který se zaměřuje na regionální rozvoj a Českou republiku. Příkladem může být kniha s názvem Regionální rozvoj (2008). V praktické části mé práce budu čerpat především z oficiálních statistik Evropské unie, dokumentů vydávaných národními vládami, ze strategií regionálního rozvoje a semestrálních přehledů, které hodnotí každý rok strategie a poukazují na slabé a silné stránky země, na možnost zlepšení v určitých směrech a na plány do budoucna.

Práce se nepotýká s příliš mnoha limity. Jedním je neznalost maďarského a polského jazyka, což může být z části limitující při hledání informací o těchto dvou zkoumaných státech. Nicméně existuje velké množství zdrojů v anglickém, slovenském a českém jazyce, což mi pomůže téma prozkoumat dostatečně do hloubky. Zdroje, ze kterých čerpám, jsou transparentní, díky čemuž mohu získat a opírat se o velké množství relevantních dat.

1 REGIONÁLNÍ POLITIKA

Regionální politika je teoretický i praktický koncept, který řeší regionální problémy způsobené mnoha ekonomickými či neekonomickými faktory. Jsou to například geografické faktory, nedostatek přírodních zdrojů, nízká mobilita kapitálu či pracovních sil, vysoká nezaměstnanost, špatná kvalita životního prostředí, regionální diference v inovacích apod. Koncept začal vznikat ve 30. letech 20. století¹ a od této doby se neustále vyvíjí. V případě, že nastává větší koncentrace socioekonomických problémů v jednom regionu, mohou nastat sociální nepokoje a ekonomické problémy v rozvoji celého státu, což může vést až k politickým konfliktům uvnitř státu. Z tohoto důvodu se začala v mnoha zemích prosazovat regionální politika, jejímž cílem bylo zformovat nástroje pro odstranění či zmírnění rozdílů v rozvoji dílčích regionů a pomoci tak k rozvoji konkurenceschopnosti nejen regionální, ale i státní ekonomiky. Praktická regionální politika je tedy závislá na politické ochotě tyto ekonomické, sociální, ekologické či politické problémy řešit (Wokoun – Postránecký 2006: 109–111).

V současné době neexistuje jediná úzce specifikovaná a všeobecně platná definice regionální politiky a její pojetí se v průběhu času proměnilo v několika rovinách. Prvním zásadním rozdílem je změna cíle regionální politiky. Postupem času se z klasického modelu, který určoval symetrický růst všech regionů zároveň, stala myšlenka tzv. rovnosti šancí, což je neustále se vyvíjející stav, jehož myšlenkou je snižování rozdílů mezi regiony. Finanční prostředky vložené do regionů by měly být efektivně využity a měly by mít charakter tzv. růstového efektu. Druhý rozdíl je v tom, že silnější regiony by měly poskytovat ekonomické příležitosti slabším, čímž by měl být dosažen přirozený růst slabého regionu (Stejskal – Kovárník 2009: 11–12).

¹ Více o historii vývoje regionální politiky můžete dohledat například v knize *Úvod do regionálních věd a veřejné správy* od Reného Wokouna a Pavla Matese v kapitole *Regionální politika* od Josefa Postráneckého (2008: 101–102).

Vzhledem k velkému počtu definic pojmu regionální politika, jsem pro účely této práce vybrala vymezení, která mají několik shodných znaků. Zaměřují se zejména na rozvoj socioekonomických aktivit. Například Josef Postránecký (2006: 112) a René Wokoun (2008a: 29) definují shodně regionální politiku jako „*soubor cílů, opatření a nástrojů vedoucích ke snižování příliš velkých rozdílů v socioekonomické úrovni jednotlivých regionů.*“ Dále Jan Stejskal a Jaroslav Kovárník (2009: 14–15) pojímají regionální politiku jako „*cílevědomou činnost organizací či představitelů státní správy a samosprávy, která směřuje k zajištění ekonomického růstu spravovaného území. Regionální politika musí mít jasně definované cíle a mnohé nástroje, které mohou jmenované organizace použít. Definice regionální politiky se určitým způsobem vyvíjí. Zásadní vliv na formování této politiky mají i teoretické přístupy a historické souvislosti.*“ Zahraniční autoři jako jsou Derek Gregory a Ron Johnston (2009: 636) uvádí v knize *Dictionary of Human Geography*, že regionální politika je „*politika týkající se jak regionálního ustavení a efektivity ekonomiky, společnosti, kultury a politického zřízení, tak ekonomického, sociálního a kulturního zřízení a efektivity regionů. Tyto dva aspekty politiky nejsou binárními soubory: jsou vzájemně konstitutivní pro regionální politiku. Nicméně, ačkoliv se na zahájení, návrhu a implementaci politiky vždy významně podílejí, jejich relativní význam se liší v prostoru a čase*².“

Regionální politika není definována pouze v akademické sféře, ale její formulace můžeme nalézt i na půdě neakademických institucí. Příkladem může být definice ministerstva pro místní rozvoj ČR (2013: 4), které sestavilo strategický dokument pro regionální rozvoj v období 2014–2020, ve kterém uvádí, že „*regionální politika představuje soubor intervencí, které ovlivňují rozložení ekonomických aktivit v území, k rozvoji infrastruktury a ke snížení*

² Originální znění: „Policy concerned both with the regional (normally thought of as subnational) constitution and effectivity of economy, society, culture and polity, and with the economic, social and cultural constitution and effectivity of regions. These two aspects of policy are not binaries: they are mutually constitutive of regional policy. However, although always influentially co-present in policy initiation, design and implementation, their relative significance varies across space and time.“

nerovnováhy v sociálním rozvoji. Důležitá je vzájemná vazba s dalšími podpůrnými státními politikami, například se sociální politikou a s průmyslovou politikou. Dochází také k zohledňování regionální dimenze v rámci sektorových politik. V rámci regionální politiky EU jde o koordinaci národních regionálních politik, a o vlastní realizaci politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti formou finanční podpory rozvojových aktivit jednotlivých regionů. Pro vyvážený rozvoj regionů je důležité, aby byla zachována rovnováha mezi sociálním, ekonomickým a environmentálním pilířem. Koncept, který se zabývá sladěním těchto tří pilířů, je označován jako udržitelný rozvoj.“ Významnou definicí, je také vymezení Evropskou unií, která hovoří o „regionální politice EU, jako o investiční politice, která podporuje vytváření pracovních míst, konkurenceschopnost, hospodářský růst, zlepšování kvality života a udržitelný rozvoj“ (European Commission 2015).

V následujících podkapitolách se budu věnovat disparitám, základním teoriím regionálního rozvoje, dále také pojmu region či typům a nástrojům regionální politiky.

1.1 Regionální disparita

V současné době je jeden z hlavních problémů Evropské unie prohlubování rozdílů jednotlivých území neboli regionů. V této souvislosti se začíná čím dál častěji objevovat pojem regionální disparita. Existuje opět mnoho možností, jak tento pojem definovat. Pro mou práci jsem si zvolila definici Ministerstva pro místní rozvoj ČR (2013: 37), které definuje regionální disparitu takto: *z hlediska územní soudržnosti vznikají disparity především v důsledku socioekonomického vývoje. Při hodnocení jsou proto akcentovány především faktory charakterizující některé rysy populačního vývoje, ekonomického uplatnění obyvatel a životních podmínek v území. Tyto ukazatele jsou nepřímým*

odrazem témat hodnotitelných jen se značným zjednodušením (např. územní podmínky, dopravní charakteristiky apod.).“ Disparity, které jsou myšleny v regionálním rozvoji, jsou vytvářeny lidskou činností a také je často chápeme v negativním smyslu, existují však i disparity pozitivní. V tomto smyslu hovoříme o výhodách, které napomáhají k rozvoji daného regionu (Regionální rozvoj nedatováno).

Negativní disparity zjišťují rozdíly jednotlivých regionů, států, území či jiných subjektů. Zkoumají, v čem tyto subjekty zaostávají za jinými, a jak to ovlivňuje jejich strukturální změny a chování. Oproti tomu pozitivní disparity jsou zaměřeny na odlišnosti subjektů, které vedou k rozpoznání jejich kladných schopností. Tyto schopnosti jsou zkoumány z hlediska toho, jakým způsobem je region či jiný subjekt schopen využít svých předností před ostatními. Je možné na tyto dvě disparity také nahlížet jako na silné a slabé stránky regionů (států či dalších subjektů). Slabé stránky regionální disparity mohou být pro region velmi zraňující, jedná se například o chybějící zdroje, či technologické schopnosti tyto zdroje využít. Opakem jsou silné stránky regionální disparity, díky kterým může region získat komparativní výhodu. Jedná se většinou o velké množství zdrojů či efektivní využívání technologií, které s těmito zdroji manipulují (Kutscherauer 2010: 10–11).

Regionální disparity mohou vznikat různými způsoby, můžeme rozeznávat dva hlavní důvody proč tyto disparity, pozitivní i negativní, vznikají. První příčinou je samovolně vznikající neboli spontánní disparita. Tato disparita vzniká především geografickými nebo zdrojovými asymetrickými šoky. V tomto případě hovoříme o různých přírodních pohromách, například povodně, vichřice, tornáda a další. Druhou příčinou bývá disparita vznikající činností člověka. V tomto případě se jedná především o ekonomické činnosti, politické vlivy či jiné vnější ekonomické zásahy, například ropné krize (Kutscherauer 2010: 17).

Při určení regionální disparity je také zásadní vymezit oblast, ve které se vyskytuje. V Evropské unii lze pozorovat různé geografické různorodosti, úrovně ekonomik i sociální rozdíly nejen uvnitř jednotlivých států, ale i uvnitř dílčích regionů. Pro účely mé práce jsem proto vybrala dělení od Miroslava Hučky (2009: 17), který vymezuje koncept regionálních problémů do tří sfér, a to sociální sféru, která se zaměřuje na kvalitu života obyvatel. Ukazuje se především na životní úrovni obyvatel, důchodech, míře sociálního zabezpečení a zkoumá celkovou životní úroveň populace. Druhým ukazatelem je ekonomická sféra, která se věnuje především na stav ekonomiky a zkoumá rozvojový potenciál daného území. Posledním ukazatelem je územní sféra, která se zabývá přírodními, geografickými a technickými podmínkami regionů. Tato sféra se zaměřuje především na dostupnost trhů, služeb, infrastruktury a vzdělání, dále také na kvalitu přírodního a životního prostředí.

1.2 Teoretické přístupy k regionální politice

Pro tvorbu praktické regionální politiky je potřebná znalost pojmu regionální rozvoj, neboť spolu tyto dva pojmy úzce souvisí. Milan Damborský a René Wokoun (2006: 121) definují regionální rozvoj jako *„aplikaci nauk (zejména ekonomie, geografie, sociologie, popř. politologie) řešící prostorové jevy, procesy, vztahy a rozhodování, které jsou ovlivněny přírodně-geografickými, ekonomickými a sociálními podmínkami v daném prostoru (např. regionu). Zaměřuje se na existenci jednotlivců, skupin, firem a skupin firem.“* Z této definice vyplývá, že se jedná o teorii zaměřující se na dění uvnitř regionu, což je velmi podstatné z hlediska snah o snižování regionálních rozdílů stejně jako tvorby praktické regionální politiky. Znalost teorií regionálního rozvoje je zásadní pro nastavení nástrojů, strategie či samotný praktický význam regionální politiky. Pro lepší uchopení teorie regionální politiky je tedy důležité se zaměřit na teorie regionálního rozvoje, protože tyto dva pojmy spolu úzce souvisí a jsou

zakotveny zejména v liberálním, neoklasickém, neoliberálním, keynesiánském a institucionálním teoretickém přístupu. Pomáhají k lepšímu uchopení regionálních rozdílů a důležitých faktorů stanovujících regionální rozvoj. (Damborský – Wokoun 2006: 122).

1.3 Vymezení pojmu region

Pojem region je přirozeným základem pro správné uchopení regionální politiky. Opět existuje velké množství definic a autorů, kteří se tímto pojmem zabývají, nicméně neexistuje jednotná všeobecně přijatá definice. Bývá definován různými způsoby, které se odvíjí od účelu potřeby použití. Tradičně byly regiony koncipovány jako geografické celky nebo celky, které vznikly umělým separováním části území. Dalším způsobem, jak můžeme chápat vymezení regionu, je podle určitých převládajících výrobních technologií nebo regiony, které vznikaly kolem různých ekonomických zdrojů (Novotná 2007: 8). V každém případě, pokud je použit pojem region, mělo by být nejprve definováno, za jakým účelem tento termín uplatňujeme. Pro účely mé práce jsem zvolila definice Českého statistického úřadu (2012), který definuje region jako *„území s více či méně přesně vyznačenými hranicemi, které často slouží jako správní jednotka nižší, než je úroveň národního státu. Regiony mají svou identitu, tvořenou specifickými rysy, jako je jejich krajina (hory, pobřeží, lesy), podnebí (suché, s velkými vodními srážkami), jazyk (např. v Belgii, Finsku, Španělsku), etnický původ (např. Wales, severní Švédsko a Finsko, Baskicko) či společně sdílená historie.“* Nicméně lze určit společný rys, který platí pro většinu definic regionu, a to jednotné geografické území. Nahlížíme na něj tedy jako na jeden celek.

Pro vymezení regionu se používá metoda regionalizace. Je to činnost, která vymezuje ekonomickou, sociální a politickou podobu daného ohraničeného

území. Kvůli lepšímu porozumění je také nutné objasnit druhy těchto ohraničených celků. Můžeme je dělit na subnárodní útvary, které zahrnují části území jednoho státu, dále nadnárodní seskupení, což je seskupení několika států dohromady a transnárodní území, toto území se skládá z prostoru, který patří dvěma či více státům (například Slezsko). Dále je každý region vymežován na základě jeho funkce či účelu, k jejich odlišení slouží i různé charakteristiky, jsou to:

- fyzikální (charakter krajiny),
- klimatické (arktické, dešťové, tundra),
- kulturní (jazyk, nářečí),
- etnický původ (Baskicko ve Španělsku),
- sdílená historie (Bavorsko, Morava) (Novotná 2007: 8–9).

1.3.1 Struktura a ohraničení regionů

Obvykle se regionální struktura odlišuje na základě dvou hlavních typů, prvním jsou homogenní regiony. Tento typ se zaměřuje na zjištění vzájemné shody mezi regiony. Nezkoumá tedy vzájemné vztahy, ale zabývá se pouze jednotlivými podobnostmi u vymezených celků. Příkladem mohou být oblasti, které mají podobnou míru nezaměstnanosti či HDP na obyvatele. Tyto regiony sice sdílejí určité znaky, nicméně v dalších rysech mohou být odlišné. Druhým typem jsou nehomogenní (nodální, spádové či funkční) regiony. Tento typ sleduje zejména ekonomické vztahy uvnitř struktury na určitém území. Vymezuje region jako území, ve kterém probíhají silné interakce mezi jednotlivými subjekty. Sleduje nejen intenzitu vztahu uvnitř regionu, ale i intenzitu za jeho hranicemi, která je z pravidla nízká. Z rozdílné intenzity interakcí dokáže poté rozpoznat ucelený region (Čadil 2010: 1–2).

Další podstatnou částí jak region vymežit jsou jeho hranice. Regionální hranice jsou tzv. fyzicko-geografické hranice, které jsou tvořeny odlišnými částmi zemského povrchu. Nicméně mohou také vznikat umělým zásahem člověka. Okraje regionů můžeme rozdělovat na přírodní, ty tvoří hory, řeky, pobřeží a další přirozené povrchové hranice. Jsou to přirozené hranice dělící obyvatele na dvě skupiny. Dále je dělíme na historické hranice, které v minulosti představovala království nebo jsou to bývalá knížectví. Jejich pozůstatky můžeme vidět do dnešní doby. Některé z těchto regionů můžeme nalézt do současnosti, mluvíme například o Llivia, Ceuta, Baarle Nassau apod. Poslední vymezení, a pro mou práci nejdůležitější, jsou administrativní hranice regionů. Mohly vzniknout z historických hranic, které se staly zásadní při formování národního státu a do dnes jsou na mapách viditelné. Příkladem historických hranic jsou španělské hranice, které vznikly z teritoria králů Aragona a Navarra, protikladným příkladem mohou být administrativní hranice Francie, které vznikly uměle za vlády Napoleona. Administrativní hranice jsou vymezeny podle funkce správy a vládnutí. Pro toto uspořádání je zapotřebí vytvoření nižších administrativních jednotek, než je stát. Tyto oblasti bývají vytvořeny jak přirozeně, historicky nebo uměle z hlediska administrativních účelů. Nicméně všechny hranice regionů mohou být měněny kvůli politickým či jiným záměrům. Každý nižší region může vytvářet spolu s jiným nižším regionem vyšší region a postupně tak dohromady vytvářejí stát či nadnárodní jednotky (Novotná 2007: 10–12).

1.3.2 Klasifikace regionů v Evropské unii

Evropská unie využívá speciální dělení regionů, z důvodu přípravy, realizace a hodnocení regionální politiky. Tato klasifikace regionů se nazývá

NUTS³ (neboli Nomenklatura územních statistických jednotek). Jedná se o jednotný systém pro dělení území Evropské unie, jejímž účelem je vytvoření regionálních unijních statistik. Klasifikace NUTS regionů vznikla sice již v roce 1988, nicméně právní postavení bylo přijato až v roce 2003, kdy bylo schváleno *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS)* (EUR-Lex 2003).

Jednotky NUTS jsou vymezeny do několika skupin, mezi kterými vzniká komplementarita. To znamená, že několik nižších jednotek ve spojení tvoří vyšší jednotku. Dělení těchto regionů má označení NUTS I – NUTS V (NUTS IV a NUTS V jsou zároveň také označovány jako LAU⁴ I a LAU II). Jednotka NUTS I se zaměřuje na území velkých oblastí (zemí, makroregionů). Tvoří ji několik NUTS II a počtem obyvatel se pohybuje mezi třemi až sedmi miliony obyvatel. Jednotky NUTS II jsou řádově nižší a jsou vymezeny také počtem obyvatel, jsou nazývány „*regiony soudržnosti*“. Tyto regiony čítají mezi 800 000 až 3 000 000 obyvatel. Další správní jednotkou jsou NUTS III. Tyto regiony se dle počtu obyvatel pohybují mezi 150 000 – 800 000 obyvatel a většinou jejich vyčlenění odpovídá krajům či okresům. Regiony NUTS II a NUTS III jsou podporované ze strukturálních fondů EU. Dále jednotky NUTS IV a NUTS V nejsou vymezeny počtem obyvatel, jsou menší než všechny předchozí regiony a NUTS IV nemusí být ani v řadě států Evropské unie vymezena (Wokoun 2002: 77). Pro lepší orientaci v dělení jednotek NUTS podle počtu obyvatel byla vytvořena příloha č. 1.

Jednotky NUTS jsou sice děleny dle velikosti, nicméně existují výjimky z tohoto dělení a to kvůli geografickým, socioekonomickým, historickým, kulturním nebo environmentálním okolnostem. Cílem je zajistit, aby byly

³ Ve francouzském originále: Nomenclature d'unités territoriales statistiques, v anglickém originále: Nomenclature of Units for Territorial Statistics.

⁴ LAU neboli Local administrative units, v českém jazyce Místní správní jednotky jsou základními stavebními kameny pro jednotky NUTS a jsou s nimi naprosto kompatibilní. Zaměřují se na statistiky prováděné v provinciích, okresech a obcích Evropské unie.

všechny regiony velikostně srovnatelné, nicméně stále existují regiony, které mají nižší či vyšší počty obyvatel. S tím, jak se regiony neustále vyvíjí a mění, a to nejen počtem obyvatel, musela Evropská unie vyvinout mechanismus, aby udržela s těmito změnami krok. Každé tři roky je možné předělat územní strukturu v jednom nebo více členských státech. V případě nutné reorganizace regionu mohou být změny přijaty i v kratším intervalu než tři roky, nicméně to se stalo zatím jen v případě Portugalska v roce 2014 (Eurostat nedatováno).

1.4 Nástroje regionální politiky

Nástroje regionální politiky slouží k naplňování cílů regionální politiky, které jsou vytyčené dle problémů vycházejících ze státních hospodářských politik. Tyto cíle jsou vytyčovány na určitá časová období a jsou určovány tak, aby bylo možné kontrolovat jejich naplňování a vyhodnotit tak efektivitu použitých nástrojů. Jako cíle regionální politiky můžeme uvést například snížení meziregionálních rozdílů na úrovni hrubého domácího produktu, nezaměstnanosti, průměrných příjmů a další. Nástroje regionální politiky vycházejí právě z cílů regionální politiky. Tyto nástroje jsou orientovány především na přitažení podnikatelských aktivit do regionu, s čímž přichází i kapitál, dále pak na stabilizaci obyvatel a správné využití rozvojových zdrojů (Wokoun 2008a: 35).

Nástroje regionální politiky lze dělit do tří hlavních skupin na makroekonomické, mikroekonomické a ostatní nástroje. Mezi makroekonomické nástroje se řadí fiskální politika, do které se řadí snížení sazby daní na podporu určitých regionů či regionalizaci daní a odvodů. Dále je do této kategorie řazena monetární politika, jež zpřístupňuje úvěry ve vybraných regionech, reguluje úrokové míry či lhůty splatnosti a protekcionismus, který uvaluje dovozní limity a cla na produkty produkované v upadajících regionech. Další kategorií jsou

mikroekonomické nástroje, které ovlivňují umístění ekonomických subjektů. Můžeme sem řadit relokaci pracovních sil, se kterou souvisejí například příspěvky na stěhování zaměstnanců, výkup nemovitostí nebo podpora při nákupu nového bytu, či relokaci kapitálu, kam řadíme snížené daně či levné půjčky. Poslední kategorií jsou ostatní nástroje. Jedná se zejména o administrativní nástroje, které jsou aplikovány ve výjimečných případech, například rozhodnutí o zastavení ekonomické činnosti nevhodné z hlediska potřeb rozvoje území, a institucionální nástroje, například vznik regionální rozvojové agentury (Jílková – Skaličková – Široký 2018: 36–38).

Dále můžeme dělit nástroje regionální politiky do sedmi kategorií, které lze uplatňovat především na národní úrovni, jedná se o:

- infrastrukturní pomoc,
- finanční podněty,
- restriktivní prostředky,
- decentralizaci vládních úřadů,
- regionální alokaci veřejných investic a vládních zakázek,
- regionální rozvojové agentury,
- makropolitické nástroje (Jílková – Skaličková – Široký 2018: 36–38).

Nástroje regionální politiky můžeme také členit na finanční a nefinanční nástroje. Mezi nefinanční nástroje řadí administrativní nástroje, což jsou legislativní úpravy regionální politiky, zákazy, restriktivní a administrativní opatření, dále institucionální nástroje, mezi něž řadí instituce realizující opatření regionální politiky, formulace a realizace projektů a programů, a věcné a jiné nefinanční nástroje, do nichž můžeme řadit například poskytování bezplatných služeb zejména poradenského charakteru pro subjekty vykonávající regionální politiku a další. Mezi finanční nástroje pak řadí neinvestiční a investiční pobídky, což jsou například finanční transfery a nevratné dotace, granty, úrokové

zvýhodnění, úvěry, půjčky a další, dále kapitálové podílňictví, daňová zvýhodnění a rozpočtová zvýhodnění (Lindner – Kouřilová 2006: 137).

2 REGIONÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Regionální politika Evropské unie neboli kohezní politika je součástí politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti a je jedním ze základních pilířů EU. Jedná se o politiku, která se zaměřuje na regiony členských států a je založena na principu solidarity, kdy ekonomicky vyspělejší státy podporují rozvoj slabších zemí uvnitř unie. Regionální politika má uvnitř EU velký význam, především při podpoře společné identity a soudržnosti. Společná politika určená k rozvoji a snižování ekonomických, sociálních a dalších rozdílů mezi regiony, která funguje na nadnárodní úrovni, není ve světě totiž běžná. Regionální politika je v EU prováděna pomocí víceúrovňové správy. Ta je prováděna na evropské (nadnárodní) úrovni, dále na národní, kde má každá země svou specifickou regionální politiku, regionální a místní úrovni. Aktéři regionální politiky spolupracují na všech úrovních mimo jiné s cílem provádění směrnic EU a systémů financování unie (Gross – Debus 2017: 595).

V Evropské unii je 98 regionů na úrovni NUTS 1, 276 regionů na úrovni NUTS 2 a 1342 regionů na úrovni NUTS3, ve 28 členských zemích (Eurostat 2015: 7), ve kterých existují značné ekonomické i sociální rozdíly. Přistoupení těchto zemí výrazně změnilo hospodářskou geografii Evropské unie zvýšením podílu obyvatel EU žijících v chudších regionech a také snížením průměrného HDP na obyvatele EU jako celku. Regionální politika zde hraje zásadní roli při snižování těchto disparit a při budování jednotného trhu. Kvůli vzniku jednotné měny a přístupu 13 zemí od roku 2004 bylo nutné zesílit vliv regionální politiky v Evropské unii. Zavedení jednotné měny totiž omezilo členské země v ovlivňování vnitřní ekonomické situace státu prostřednictvím měnových kurzů (McCann 2015: 58–59; Euroskop 2018).

Hlavním cílem regionální politiky EU je zajišťování lepší životní úrovně obyvatel stávajících členských států, dále zvyšování konkurenceschopnosti firem a hospodářský růst v méně rozvinutých členských státech unie. Existují

programovací období, ve kterých jsou určeny strategie, cíle a podmínky pro využívání finančních zdrojů z fondů EU. Tyto strategie jsou zpracovány na určité časové období. Finanční dotace jsou čerpány ze dvou strukturálních fondů, a to Evropského fondu pro regionální rozvoj a Evropského sociálního fondu, a jednoho Fondu soudržnosti (neboli Kohezního fondu). Evropský fond pro regionální rozvoj slouží pro neinvestiční činnosti, což mohou být například různá školení. Evropský sociální fond oproti tomu vznikl za účelem poskytování dotací pro investiční a infrastrukturní projekty. Poslední z fondů, Fond soudržnosti, byl zřízen na financování velkých projektů v oblasti dopravní infrastruktury a životního prostředí. Tento fond slouží jen pro členské země, jejichž HNP je pod 90 % průměru ostatních členských států (Medve-Bálint 2018: 220).

2.1 Principy regionální politiky Evropské unie

Regionální politika Evropské unie vyplývá z několika hlavních zásad. Pomocí těchto principů jsou nastaveny i podmínky k využívání strukturálních fondů. Prvním principem je *koncentrace*, jedná se o úsilí využívat fondy regionální politiky co nejefektivněji v nejchudších regionech unie. Finance se mají využívat na hlavní růstové priority, což jsou výzkum a inovace, informační a komunikační technologie, posilování konkurenceschopnosti malých a středních podniků a podporu přechodu na nízkouhlíkové hospodářství. Dalším principem je *tvorba programů*, v níž nejsou financovány jednotlivé projekty, nýbrž víceleté národní programy, které odpovídají prioritám a cílům Evropské unie. Tyto programy jsou následně realizovány skrze konkrétní projekty. Třetím principem je princip *partnerství*. Jedná se o úzkou spolupráci orgánů na evropské, regionální a místní úrovni. Každý program je konzultován, od návrhu přes řízení a provádění až po monitoring a vyhodnocení, na všech úrovních spolupráce. Pomáhá k lepšímu uchopení regionálních potřeb a priorit. Posledním, čtvrtým, principem je *adicionálnosť*. Dle tohoto principu jsou finanční výdaje států pouze

doplňovány prostředky ze společného rozpočtu EU. To znamená, že finance z fondů EU jsou pouze doplňkem pro reálné výdaje členských zemí. Tímto způsobem se Evropská unie snaží nastavovat reálné ambiciózní cíle, tak aby finance, které EU poskytne, měly efekt přidané hodnoty k projektům (European Commission nedatováno b).

2.2 Vývoj regionální politiky Evropské unie

Regionální politika Evropské unie prošla po dobu jejího fungování velkou proměnou. V dnešní době se jedná o jednu z nejdůležitějších politik organizace, která pomáhá unii v rámci světové konkurenceschopnosti. Začátky politiky soudržnosti jsou znatelné již na počátku poválečné integrace západní Evropy, kdy v roce 1958 vznikla Evropská investiční banka, která poskytovala půjčky na vývoj technologií. Dále v roce 1960 vznikl Evropský sociální fond, který poskytoval dotace na obyvatelstvo, především na vzdělávání, zaměstnanost a podobně. V roce 1962 následně vznikl Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond, jež sloužil jako pomoc pro zemědělce (Euroskop 2018).

Politika soudržnosti se, v regionálním kontextu, začala více rozvíjet v 70. letech 20. století, kdy do Evropského společenství přistoupily nové státy s velkými regionálními rozdíly nebo celkově méně rozvinutou ekonomikou, byla to Velká Británie, Dánsko a Irsko. V roce 1975 vznikl Evropský fond pro regionální rozvoj, který funguje dodnes. Dalším zásadním milníkem byla přistoupení Řecka v roce 1981, po němž následovalo Španělsko a Portugalsko v roce 1986, zvýšilo potřebu společné regionální politiky. Nový kvalitativní přístup k regionálním nerovnostem byl přijat v roce 1985 zahájením integrovaných středomořských programů, které byly zaštitěny přímo institucemi organizace, nikoliv členskými zeměmi. V roce 1986 Jednotný evropský akt (JEA) zavedl legislativu pro jednotnou regionální politiku, čímž přispěl k dalšímu vývoji

politiky hospodářské a sociální soudržnosti na pomoc méně rozvinutých oblastí, a ve vztahu k jednotnému vnitřnímu trhu (Miric 2010: 20–21). Byla zde zaměřena pozornost na snižování meziregionálních rozdílů a později byla vytvořena pětice cílů regionální politiky. Politika hospodářské, sociální a územní soudržnosti se stala jedním z cílů Společenství a byly vytvořeny hlavní principy, jimiž jsou princip koncentrace, partnerství, doplňkovosti a programování (Krutílek – Michalčáková nedatováno).

K první reformě regionální politiky došlo v roce 1988, kdy Evropská rada zdvojnásobila rozpočet strukturálních fondů a došlo ke sjednocení regionální politiky s částí zemědělské a sociální politiky, čímž vznikla tzv. strukturální politika. V roce 1993 byla přijata Maastrichtská smlouva, ve které byl zahrnut nový Fond soudržnosti, dále vzniklo institucionální zaštitění (Výbor regionů) a regionální politika měla být vytvářena na základě nového principu subsidiarity⁵. V tomto období již tvořil rozpočet regionální politiky třetinu celkového rozpočtu Evropské unie. Velkým mezníkem ve tvorbě regionální politiky byla Lisabonská strategie a nastávající rozšíření unie o 10 nových členů, které sice razantně zvýšilo populaci EU, a to o pětinu obyvatel, ale HDP se zvedlo pouze o pět procent, což dle statistik znamenalo, že průměrné HDP na obyvatele nových členských států, dosahuje pod polovinu průměrného HDP obyvatel stávajících zemí (Euroskop 2018). Evropská rada v roce 1999 rozhodla, že rozpočet regionální politiky pro období 2000–2006 bude 213 mld. eur a dále 22 mld. bylo vyčleněno pouze novým členům na období 2004–2006, v tomto období si mohly zažádat téměř všechny regiony o pomoc ze všech příslušných fondů⁶. Regionální a strukturální politika EU se od poloviny 90. let změnila pouze počtem cílů a nastavením sedmiletých programovacích období, které jsou vytvářeny vzhledem k potřebám nastávajícího období (Euroskop 2018).

⁵ Jedná se o politickou zásadu, ve které se rozhodování ohledně věcí veřejných, odehrává na nejnižším stupni veřejné správy. Tato rozhodování jsou přijímána na stupni veřejné správy, aby probíhala, co nejbližší občanům.

⁶ Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu a Fondu soudržnosti.

2.3 Změny v regionální politice po roce 2004

Vznikem regionální a strukturální politiky Evropské unie v roce 1988 byly nastaveny cíle pro nastávající období 1989–1993. Po první reformě vzniklo totiž pět cílů regionální a strukturální politiky, byly to:

- 1) rozvoj a strukturální přeměna zaostávajících regionů,
- 2) konverze regionů vážně postižených hospodářským úpadkem,
- 3) boj proti dlouhodobé nezaměstnanosti (delší než 12 měsíců) a pracovní integrace mladých lidí (do 25 let),
- 4) adaptace pracovní síly na průmyslové změny a změny ve výrobě,
- 5) podpora rozvoje venkovských regionů:
 - a. strukturální přeměna zemědělství,
 - b. rozvoj a strukturální adaptace agrárních regionů.

Tyto cíle strukturální politiky se projeví velmi pozitivně, a proto zůstaly stejné i pro další období (1994–1999). Zásahem do této strategie bylo přidání nového, v pořadí šestého cíle z důvodu přijetí Finska a Švédska do EU v roce 1995. Tento cíl hovořil o rozvoji řídké zalidněných regionů ve Švédsku a Finsku. Čistě regionální politice se věnovaly pouze cíle 1, 2, 5b a 6 (Úřad vlády ČR 2011).

Již během posledního programovacího období bylo však jasné, že bude zapotřebí provést změny kvůli plánovanému rozšíření Evropské unie o nové státy střední a východní Evropy po roce 2000. Byly tedy přijaty dva zásadní dokumenty, a to *Evropa 2000+*, jakožto dokument tvoří hlavní regionální strategie a koncepce na národních úrovních, a *Principy rozvojové politiky evropského prostoru*, ze kterého vycházelo vytvoření nové regionální politiky, jež obsahovalo zvýšení významu nehmotných investic na úroveň tradičních investic. Dále se regionální politika více zaměřovala na lidské zdroje, začalo se více dbát na odbornou pomoc obcím, městům, regionům a podnikatelským

subjektům, které zprostředkovávaly státem podporované rozvojové agentury, a také se více podporovaly technologické a hospodářské parky (Wokoun 2008b: 119).

Programovací období 2000–2006 přineslo velké změny. Rozšíření Evropské unie s sebou také neslo několik úskalí, s čímž souvisí i přeměna regionální politiky. Největším problémem bylo celkové snížení HDP na obyvatele v celé EU. Celková rozloha unie se sice zvětšila přibližně o 20 % počtu obyvatel, nicméně HDP na obyvatele vzrostlo pouze o 5 % (Miric 2010: 21). Evropská unie rozhodla o lepším využívání a koncentraci prostředků z fondů na regionální a strukturální politiku tím, že bylo rozhodnuto o snížení počtu cílů z šesti (respektive sedmi) na tři a necelých 70 % celkových výdajů bylo využito na zaostávající regiony. Nicméně příspěvky ze strukturálních fondů zůstaly stejné i po rozšíření EU v roce 2004, což znamená, že se výdaje schválené na toto programovací období nekrátily z důvodu rozšíření unie o nové členy. Nové cíle přinesly nové výzvy a na programovací období 2000–2006 vypadaly takto:

- 1) pomoc regionům, jejichž rozvoj zaostává,
- 2) hospodářská a společenská konverze oblastí, které čelí strukturálním obtížím (průmyslové, venkovské, městské, rybářské)
- 3) adaptace a modernizace politiky a systémů vzdělání, školení a zaměstnanosti.

První cíl (pomoc regionům, jejichž rozvoj zaostává) určoval, že zaostávající regiony dostanou speciální pomoc, jestliže jejich HDP na obyvatele bylo menší než 75 % průměru Evropské unie za předešlé programovací období. Byly to například oblasti s nízkou hustotou zalidnění, tento cíl tedy vznikl sloučením původního cíle jedna a šest. Druhý cíl (hospodářská a společenská konverze oblastí, které čelí strukturálním obtížím) se zaměřoval především na regiony, které nemohly být podporovány z Cíle 1. V těchto regionech se většinou objevovali problémy se sociálně ekonomickou změnou a v těchto regionech žilo

celkově 18 % populace EU. Tento podíl se skládal z 10 % průmyslové oblasti a služeb, dále z 5 % venkovských oblastí, z 2 % městských oblastí a z 1 % oblastí závislých na rybářském průmyslu. Tento cíl se prakticky skládal z cílů 2 a 5b předchozího programovacího období. Poslední, třetí, cíl (adaptace a modernizace politiky a systémů vzdělání, školení a zaměstnanosti) byl zaměřen na všechny oblasti, kromě cíle jedna, které podporují zlepšování kvalifikace lidských zdrojů, a je složen z bývalých cílů tři a čtyři (Macháček – Toth – Wokoun 2011: 190–191).

Další změnou bylo stanovení iniciativ Společenství pouze na čtyři. Tyto iniciativy jsou speciální programy řízené Evropskou komisí, které jsou zaměřeny na specifické problémy celého území unie. Prvním programem je INTERREG III, tato iniciativa se zabývá podporou nadnárodní, meziregionální a příhraniční spolupráce. Zaměřuje se na harmonický a udržitelný rozvoj celého území EU a je financována z Evropského fondu regionálního rozvoje. Druhou iniciativou je URBAN II, tato iniciativa byla určena k obnově města a příměstských oblastí v období krize a je také financována z Evropského fondu regionálního rozvoje. Dalším programem je LEADER +, který se zaměřuje na rozvoj venkovských oblastí prostřednictvím integrovaných programů a spolupráce mezi místními skupinami. Tento projekt je financován z Evropského zemědělského podpůrného a garančního fondu. Poslední iniciativa je EQUAL, jedná se o sociální program zaměřený na boj proti všem formám diskriminace a nerovnosti v souvislosti s přístupem na trh práce a je financován z Evropského sociálního fondu (Piattoni – Polverari 2016: 27).

Další programovací období 2007–2013 přineslo opět změny pro regionální a strukturální politiku EU. V roce 2006 vznikl dokument Strategické obecné zásady Společenství. Byly zde stanoveny tři základní zásady pro tuto oblast pro následující programovací období, a to:

- přitažlivější Evropa a regiony Evropy pro investory a pracující,

- zlepšení znalostí a inovace pro růst,
- vytváření více a lepších pracovních míst.

V tomto období se regionální politika zaměřovala především na rozvoj měst a na pomoc při zvýšení zaměstnanosti. Problémy venkova byly přesunuty spíše pod společnou zemědělskou politiku. Především byl kladen důraz na zefektivnění politiky tím, že bude zaměřena na omezenější počet priorit. Klíčovými tématy se tedy staly podpora inovací a znalostní ekonomiky, životní prostředí a prevence v boji proti jeho ohrožení a dosažitelnost služeb všeobecného ekonomického zájmu. Toto programovací období se celkově mělo zaměřit na inovace, větší zaměstnanost a podporu vzdělávání lidských zdrojů, a tím dosažení lepších pracovních podmínek. V tomto období byly projekty koncentrovány do tří skupin, jež jsou (Kouřilová 2008: 137):

1. konvergence – HDP na obyvatele v regionu je nižší než 75 % průměru celkového HDP EU,
2. regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost – regiony Evropské unie, které nejsou způsobilé pro Cíl 1 nebo pro přechodnou podporu cíle „postupného zavádění“ regionální konkurenceschopnosti a zaměstnanosti,
3. evropská územní spolupráce – podpora příhraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce, působí jako doplněk k 1. a 2. cíly (European Commission 2007: 13–20).

2.4 Programové období 2014–2020 a strategie Evropa 2020

Evropa 2020 představuje hlavní hospodářskou strategii pro programovací období 2014–2020 a navazuje tak na tzv. Lisabonskou strategii⁷. Jedná se o hlavní investiční politiku Evropské unie se zaměřením na všechny regiony a města na jejím území. Snahou této agendy je podpora konkurenceschopnosti

⁷ Strategie Evropské unie od roku 2000 do roku 2010. Tato strategie si kladla za cíl radikálně transformovat evropskou ekonomiku. Evropa se měla stát ekonomicky, sociálně a ekologicky schopnější a opírat své ekonomickou dynamiku a konkurenceschopnost o odborné znalosti (Urban nedatováno).

podniků, hospodářský růst, podpora udržitelného rozvoje, zlepšení kvality života občanů a vytváření pracovních míst. Zvláště po hospodářské a finanční krizi v roce 2008, která ovlivnila různé podíly všech členských států, se tento dokument stal stěžejním pro budoucí růst unie, měl jí vyvést z krize a zajistit růst a konkurenceschopnost. V dokumentu Evropa 2020 se především zdůrazňuje spolupráce po krizi a kolektivní jednání unie jakožto jednoho celku. Prioritami pro toto období je inteligentní růst, který se zasazuje o rozvoj ekonomiky pomocí posílení znalostí a inovací. Dále udržitelný růst, který předpokládá realizaci ekonomiky založené na účinném, udržitelném a konkurenceschopném využívání stávajících zdrojů. Poslední prioritou je růst založený na udržení sociálního začleňování, což znamená rozvoj znalostí obyvatel, plnou zaměstnanost, rozvoj kompetencí, zmírnění chudoby a sociální a územní soudržnost (Antonescu 2014: 1094). Základem strategie Evropa 2020 se stalo pět měřitelných cílů vymezujících úroveň, která by do roku 2020 měla být naplněna. Jsou to:

1. zvýšení zaměstnanosti v kategorii 20–64 let na 75 %,
2. investování do výzkumu a vývoje 3 % HDP; v oblasti klimatu a energie by mělo být dosaženo cílů „20-20-20“ (tzn. zvýšit energetickou účinnost o 20 %,
3. zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie v konečné spotřebě energie na 20 %, snížení emisí skleníkových plynů o 20 %,
4. snížení podílu osob, které předčasně ukončí školní docházku, pod hranicí 10 % a zvýšení dosažení terciární úrovně vzdělávání o nejméně 40 % u mladší generace,
5. snížení počtu osob ohrožených chudobou o 20 milionů (European Commission 2010: 3).

Strategie Evropa 2020 vytvořila rámec pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění všech států EU. Tyto členské země měly k pěti cílům, které byly vytyčeny na úrovni Evropské unie jako celku, vytvořit obdobné cíle na

národní úrovni a uplatnily nástroje a politiky nutné k jejich dosažení (Vláda ČR nedatováno a). Za účelem naplnění všech cílů v regionech Evropské unie byla pro programovací období vyhrazena skoro třetina celkového rozpočtu unie, a to 350 miliard EUR (Schmidt 2019: 3). Tyto finance jsou děleny mezi evropské strukturální a investiční fondy.

V další části své práce se zaměřím na státy Visegrádské skupiny. Jakým způsobem naplňují vytyčené cíle Evropské unie pro programovací období do roku 2018 a jak se jim daří naplňovat svoje vlastní cíle, pokud si nějaké vytyčily.

3 VISEGRÁDSKÁ SKUPINA

Visegrádská skupina (V4) je politická a diplomatická platforma čtyř států – České republiky, Slovenska, Polska a Maďarska. Tato organizace pomohla svým členům zařadit se mezi západoevropské demokracie a do mezinárodních organizací. Funguje především jako platforma pro vzájemnou spolupráci a koordinaci pro posílení vlivu svých členských zemí na mezinárodním jednání. Oficiálně vznikla V4 v roce 1991, i když již v minulosti k sobě měly tyto státy velmi blízko a po dlouhou dobu spolu udržovaly velmi dobré politické a obchodní vztahy. Po pádu komunismu podepsali zástupci všech těchto států prohlášení o úzké spolupráci při přechodu z komunismu na liberální, demokratickou společnost a tržní ekonomiku. Po roce 1993, kdy se Česká a Slovenská federativní republika rozdělila na dva státy, se z Visegrádské trojky stala Visegrádská čtyřka (Association for international affairs nedatováno).

Hlavním cílem organizace bylo začlenění se do mezinárodních organizací, především Evropské unie. V roce 1999 se Česká republika, Polsko a Maďarsko připojilo k NATO⁸ a Slovensko se stalo členem o pět let později. Vstup do EU byl těmito státy vnímán jako překonání pomyslných hranic v Evropě. V květnu roku 2004 bylo tohoto cíle dosaženo, čímž začalo nové období spolupráce nejen uvnitř V4. Skupina se snaží přispět k budování bezpečnosti v Evropě, která je založena na účinné, funkčně se doplňující a vzájemné spolupráci v rámci evropských a transatlantických organizací. Dalším cílem je snaha posilovat spolupráci ve středoevropském regionu, jeho stabilitu a soudržnost v oblasti kultury, vědy a sdílení informací (Visegrad Group nedatováno).

Za účelem podpory spolupráce mezi členskými a dalšími zeměmi, především v regionu západního Balkánu a východního partnerství, byl v roce 2000 zřízen Visegrádský fond. Fond byl založen jako dárcovská organizace, do které vkládají finanční prostředky státy V4, vznikl hlavně za účelem prohlubování přeshraniční

⁸ Severoatlantická aliance

spolupráce v kultuře, vědě a výzkumu, vzdělávání. Členské země disponují osmi miliony EUR, které jsou rozdělovány prostřednictvím grantů a stipendií. V roce 2012 začaly do fondu přispívat další dárcovské země (Kanada, Německou, Nizozemsko, Jižní Korea, Švédsko, Švýcarsko, Spojené státy), které přispěly na grantové programy deseti miliony EUR (Visegrad Fund nedatováno). Hlavním cílem tohoto fondu je prohlubování vzájemné spolupráce zemí při podpoře a financování projektů regionální dopravní a energetické infrastruktury. Dále by tento fond měl připravovat investiční projekty, k čemuž jsou také používány vnitrostátní, evropské i soukromé zdroje. Tyto iniciativy by v oblasti V4 měly sloužit především k investicím do výzkumu a vývoje. S tímto odvětvím se do budoucna počítá jako s velkou příležitostí pro vytváření nových pracovních pozic. Z tohoto důvodu se inovace, výzkum a vývoj stali velkou výzvou, jež zahrnuje podporu spolupráce veřejného a soukromého sektoru (Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2016: 9).

4 REGIONÁLNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY

Regionální politika v České republice začala hrát roli až v druhé polovině 90. let 20. století. S vidinou možného vstupu do Evropské unie začala ČR postupně svou regionální politiku rozvíjet. Zásadním milníkem byl rok 1996, kdy vzniklo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR a rok 1998, kdy byly přijaty aktualizované *Zásady regionální politiky ČR*. Byly nastaveny tři zásadní cíle, ze kterých regionální politika vycházela. Prvním bylo přispívání k harmonickému a vyváženému rozvoji jednotlivých regionů, dalším bylo snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů a posledním byla podpora hospodářského a sociálního rozvoje jednotlivých regionů. V roce 2000 začala příprava dokumentu *Národní rozvojový plán ČR pro programovací období 2000–2006*, jež byl důležitý pro získání rozvojové pomoci z unie. V témže roce byl také schválen první zákon o regionální politice, a to zákon č. 248/2000Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů. Později v tomtéž roce byly schváleny další zákony týkající se investičních pobídek, zastupitelstev krajů a obcí. Do roku 2004 bylo provedeno několik předvstupních kroků, aby se snížila disparita mezi EU a kandidátskými zeměmi. Programy, které pomohly vstupu ČR do Evropské unie, byly například program Phare, ISPA, SAPARD a Twinningový projekt. Česká republika tak přistoupila do již probíhajícího programovacího období EU 2000–2006. Přijala všechny principy regionální politiky EU a začala čerpat finanční dotace na projekty z evropských fondů a definuje své cíle s ohledem na cíle unie (Svobodová – Hofmann – Věžník 2013: 150–158).

Zásadním dokumentem je v současnosti *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020*. Jedná se o střednědobou strategii, která je platná jako nástroj realizace regionální politiky. V rámci tohoto dokumentu jsou zahrnuty cíle, priority a konkrétní opatření pro rozvoj regionů (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR nedatováno). Každoročně je navíc vydáván krátkodobý plán, tzv. *Akční plán*

*SRR*⁹. Tento program je nastavený na dvouleté intervaly a navazuje na plnění SRR. Akční plán má za cíl souhrn aktivit za předchozí období a navržení a konkretizace aktivit budoucích tak, aby se slučovaly a pomohly k realizaci SRR.

Pro realizaci národních a regionálních programů na období 2014–2020 byl schválen rozpočet pro politiku hospodářské, sociální a územní soudržnosti České republiky ve výši 23,9 miliard EUR. Dále bylo českou vládou na tyto projekty vymezeno 8,7 miliard EUR z národního rozpočtu (European Commission 2020a). Prostředky jsou rozděleny do šesti rozvojových fondů, z čehož jsou tři zaměřeny na regionální politiku (Evropský fond pro regionální rozvoj, Fond soudržnosti a Evropský sociální fond). EFRR obsahuje největší objem finančních prostředků, a to přibližně 53 % z celkového rozpočtu a využívá se prakticky pro všechny cíle regionální politiky. Pro FS bylo vyhrazeno přibližně 22 % z celkového rozpočtu. Tento fond slouží převážně na financování rozvoje infrastruktury v dopravě a energetice, nízkouhlíkovou ekonomiku, ochranu životního prostředí, technickou pomoc a přizpůsobení se změně klimatu a prevenci rizik. Poslední fond, ESF, disponuje necelými 13 % z celkového rozpočtu a je využíván především na projekty infrastruktury v dopravě a energetice, nízkouhlíkové ekonomiky, ochrany životního prostředí, efektivity zdrojů a přizpůsobení se změně klimatu a přizpůsobení se technické pomoci (European Commission 2020a).

4.1 Regionální disparita v ČR

Evropská unie vytvořila pro své účely dělení regionů NUTS. Česká republika je dělena na 14 krajů (neboli NUTS III) a 8 regionů soudržnosti (NUTS II). Mezi těmito regiony panují především ekonomické disparity, které se vláda snaží snižovat pomocí projektů regionální politiky. Tyto rozdíly se však během

⁹ Strategie regionálního rozvoje

posledních let začínají více prohlubovat. Nejlépe je na tom dle ukazatele HDP Praha, jejíž průměrné roční tempo růstu mezi lety 2013–2018 je nejvyšší z celé republiky a dosahuje 3,9 % HDP. V Praze je také nejvyšší roční HDP na obyvatele, pohybuje se v rozmezí 440 001 až 1 000 000 Kč (přibližně 16 440–37 363 EUR¹⁰) a za rok 2018 dosáhlo až 1 374 989 Kč (přepočteno na 51 374 EUR), což dělá z Prahy nejsilnější region v ČR (Český statistický úřad 2020a). Průměrné roční evropské HDP na osobu se pohybuje okolo 20 000 EUR na osobu (Parlamentní institut 2019). Naopak regiony, jejichž růst je v republice nejnižší, Karlovarský kraj (0,5 % HDP) a Ústecký kraj (0,7 % HDP) dosahuje nejnižšího ročního HDP na obyvatele, a to 300 001 až 320 000 Kč ročně (přibližně 11 209–11 956 EUR). Velmi vysoké průměrné tempo růstu má také Středočeský kraj (3,6 % HDP), Královéhradecký kraj (3,5 % HDP), Pardubický kraj (3,4 % HDP) a Plzeňský či Jihomoravský kraj (oba 3,0 % HDP). Naopak nepříliš rychlé tempo růstu má Moravskoslezský kraj (1,5 % HDP) nebo kraj Vysočina 1,6 % HDP. Co se týče ročního HDP na obyvatele, velmi dobře je na tom Jihomoravský kraj (440 001–1 000 000 Kč, převedeno zhruba na EUR 16 440–37 363) a dále Středočeský, Královéhradecký a Plzeňský kraj (400 001–440 000 Kč, převedeno zhruba na EUR 14 945–16 440). Naopak nejnižší HDP, mimo Karlovarský a Ústecký kraj, je v Libereckém a Olomouckém kraji (320 001–380 000 Kč, převedeno zhruba na EUR 11 956–14 198). Průměrem České republiky je Jihočeský kraj (růst 2,2 % HDP) a Zlínský kraj (růst 2,7 % HDP), jejichž roční HDP na obyvatele se pohybuje mezi 380 001 až 400 000 Kč (přibližně 14 198–14 945 EUR) (Český statistický úřad 2018). Pro lepší orientaci v regionálních disparitách je vytvořena příloha č. 2. Celková situace České republiky nedosahuje průměrného ročního HDP celé Evropské unie. Hrubý domácí produkt se sice od roku 2014 do roku 2018 zvýšil, nicméně dosahoval pouze 91 % v rámci celé EU (Eurostat 2020a).

¹⁰ Pro lepší srovnání byl vytvořen kurz 26,7644 Kč = 1 EUR, dle ročních průměrů České národní banky mezi lety 2014–2018. Tento výpočet bude využit i v dalších převodech Kč na EUR.

4.2 Programovací období 2014–2020

Česká republika od roku 2004 zaznamenala velký hospodářský růst, čímž se velmi přiblížila průměru Evropské unie. Neustále se zde však vyskytují strukturální nedostatky, které ohrožují ekonomický růst země. Proto je nutné do těchto odvětví investovat tak, aby se tyto problémy odstranily. Investice by se měly především týkat infrastruktury, lidského kapitálu a inovací, snížení administrativní zátěže a řešení nedostatku pracovních sil. Po vyřešení těchto problémů by se země mohla dostat na hospodářsky podobnou úroveň vyspělejších členů unie (Evropská komise 2019: 3). V rámci posílení regionální politiky programovacího období 2014–2020 si členské státy Evropské unie stanovily své národní cíle odpovídající pětici cílů Evropské rady z roku 2010. Tento záměr byl konzultován s Evropskou komisí a v souladu s hospodářskou, sociální a politickou situací státu byly schváleny *kvantifikovatelné národní hlavní cíle a podcíle strategie Evropa 2020* (Vláda ČR nedatováno b).

Česká republika má poměrně silný trh práce, nicméně jsou zde nerovnosti, které musí být vyřešeny. Vylepšit potřebuje zaměstnanost žen s malými dětmi, genderová nerovnost, stejně tak účast nízko kvalifikovaných a zdravotně postižených na trhu práce zůstává nízká. Existuje zde také velmi nízká zaměstnanost sociálně vyloučených osob nebo osob ohrožených chudobou. Dalším problémem je složitý daňový systém a veřejná správa, spolu s vysokými náklady na byrokracii. Z hlediska fiskální politiky představuje problém zvýšení výdajů na důchody a sektor zdravotnictví. Ceny bydlení se také stávají větším problémem, především v rámci hlavního města Prahy. Od roku 2013 rostou ceny rychleji než je nominální příjem. S tím souvisí i zdlouhavé postupy při čekání na stavební povolení a rostoucí úvěry. Dále byly podniknuty kroky ke zlepšení zadávání veřejných zakázek a protikorupční agendy. Zvýšení transparentnosti, přijetí reformy a zavedení stejných postupů při zadávání zakázek by mělo vést

k odstranění korupce, ale protikorupční agenda nebyla ještě zcela dokončena. Jsou prováděna vzdělávací opatření, zejména pro romské děti, ale zvýšila se míra předčasného ukončování školní docházky. Na druhé straně se stále stoupá počet absolventů s vysokoškolským a vyšším odborným vzděláním. V České republice je stále nedostatek kvalifikovaných lidských zdrojů, nízká úroveň veřejného a soukromého sektoru a relativně nízká výkonnost veřejné vědecké základny. Domácí firmy snížily své výdaje na výzkum a vývoj (European Commission 2018a: 1–2).

Vzhledem k výše uvedeným nedostatkům si Česká republika nastavila následující cíle:

- 1) celková míra zaměstnanosti dosáhne výše 75 %,
 - dílčí národní cíl míry zaměstnanosti žen: 65 %,
 - dílčí národní cíl míry zaměstnanosti starších pracovníků: 55 %,
 - dílčí národní cíl „snížení míry nezaměstnanosti mladých osob“ (15-24 let): snížení o třetinu oproti roku 2010,
 - dílčí národní cíl „snížení míry nezaměstnanosti osob s nízkou kvalifikací“: snížení o čtvrtinu ve srovnání s rokem 2010,
 - dílčí národní cíl snížení administrativní zátěže podnikatelů oproti roku 2005: 30 %,
 - dílčí národní cíl zvýšení produktivity práce oproti roku 2010: 20 %,
- 2) investice do výzkumu a vývoje ve výši 2,7 % HDP (Vláda ČR nedatováno b),
- 3) zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie v konečné spotřebě energie na 13 % (European Commission nedatováno c),
- 4) vzdělání:
 - poměr vysokoškolsky vzdělaných lidí ve věku 30–34 let: 32 %,
 - poměr žáků předčasně opouštějících vzdělávací zařízení: 5,5 %,

5) sociální začleňování a snižování chudoby

- udržení hranice počtu osob ohrožených chudobou materiální deprivací nebo žijících v domácnostech bez zaměstnané osoby do roku 2020 oproti roku 2008,
- snížení počtu osob ohrožených chudobou, materiální deprivací nebo žijících v domácnostech bez zaměstnané osoby o 30 tisíc osob: snížení počtu na úroveň pod 15 % oproti roku 2010 (15,3 %) (Vláda ČR nedatováno b).

4.2.1 Cíl 1 – celková míra zaměstnanosti

Česká republika je jednou z členských zemí Evropské unie s nejnižší mírou nezaměstnanosti. Velice příznivá situace může být způsobena zejména velmi dobrou ekonomickou situací, což způsobuje vysokou poptávku po pracovní síle nebo zvyšování věku odchodu do důchodu. Důvody, které ovlivňují tuto příznivou situaci, mohou být kombinací několika faktorů, jako například úroveň ochrany zaměstnanců v zákoníku práce, nedostatečný přístup a ochota řešit pracovní spory u soudu, relativní rovnost v příjmech, existence minimální mzdy a hranice životního minima. Dalším důvodem může být vysoký počet pracovních agentur. V tomto bodě zvolila vláda stejný národní cíl jako je cíl Evropské unie, tedy že celková míra zaměstnanosti má dosáhnout výše 75 % (Špok 2014: 5). V roce 2014, který je počátečním rokem mého zkoumaného období, dosahovala celková míra zaměstnanosti v České republice 73,5 %. Díky příznivé ekonomické situaci toto číslo do roku 2018 vzrostlo na 79,9 %. Celkového cíle bylo již dosaženo v roce 2016, kdy zaměstnanost dosáhla 76,7 %. Po celé zkoumané období byla Česká republika vysoko nad průměrem zaměstnanosti v celé EU, který v roce 2018 dosáhl 73,2 % (Eurostat 2020b).

V posledních letech narostlo procento zaměstnanosti díky ženám ve věkové skupině 20–64 let a starší lidem ve věku 55–64 let. První dílčí národní cíl se týká

právě míry zaměstnanosti žen a je stanovený ve výši 65 %. Míra zaměstnanosti žen ve věku 20–64 let začínala v roce 2014 na 64,7 % a v roce 2018 dosáhla 72,2 %. Dílčí národní cíl zde byl překročen přibližně o 7 % a byl dosažen prakticky na začátku zkoumaného období. I v tomto cíli dosahovala ČR nad průměr celé unie, která v roce 2018 dosáhla v průměru na 67,4 % zaměstnanosti žen (Eurostat 2020b). Dalším dílčím národním cílem, který si vláda stanovila, bylo zvýšení zaměstnanosti starších pracovníků ve věkové skupině 55–64 let na minimálně 55 %. Tento cíl byl také překonán již v roce 2015 a celková míra zaměstnanosti této skupiny dosáhla v roce 2018 65,1 % (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR 2019: 2; 98).

Třetím dílčím národním cílem je snižování míry nezaměstnanosti mladých osob ve věku 15–24 let. Česká republika si předsevzala snížit tento ukazatel o jednu třetinu oproti roku 2010, což znamenalo na úroveň 12,2 %. V roce 2018 dosáhla míra nezaměstnanosti u této skupiny na 6,7 %, což je ještě méně než byl stanovený cíl (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR 2019: 2–3). Dalším dílčím cílem bylo snížení míry nezaměstnanosti osob s nízkou kvalifikací (stupeň ISCED 0–2 klasifikace vzdělání). Osoby s nízkou kvalifikací se hodnotí podle ISCED (International Standard Classification of Education), což je mezinárodní standardní klasifikace vzdělání. Používá se po celém světě a patří do sociálních a ekonomických klasifikací OSN. Jedná se o klasifikaci, která řadí osoby do několika skupin podle vzdělávacích úrovní a oborů (Český statistický úřad nedatováno: 1). Tento cíl měl být v rozmezí let 2010–2020 snížen o čtvrtinu (na 18,8 %). V roce 2018 byl cíl již splněn a pohyboval se na 10,7 % (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR 2019: 2–3).

Pátým dílčím národním cílem bylo snížit administrativní zátěž podnikatelů oproti roku 2005 o 30 %. V dosažení tohoto cíle byla zavedena řada dílčích opatření. Mezi lety 2013–2018 proběhlo okolo 115 projektů, které se zaměřovaly na digitalizaci procesů, vlády, sdílení dat mezi orgány státní správy a systémové

změny. Z celkových výsledků snižování administrativní zátěže se také ukázalo, že cíl byl naplněn a překonán již v roce 2016, kdy dosáhl snížení o 31,49 %. Ve výsledku se tedy na administrativě ročně ušetřilo okolo 71 miliard Kč (Ministerstvo průmyslu a obchodu 2018: 3). V roce 2018 byl například spuštěn projekt eGovernment, dále projekt Celního kodexu Unie – eCustoms, novela vodního zákona a další (European Commission 2019a: 42). Posledním dílčím cílem je zvýšení produktivity práce oproti roku 2010 o 20 %. Dle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development, dále jen OECD) (2020) je růst produktivity práce závislý na několika faktorech. Může znamenat pokles zaměstnanosti, což není případ České republiky, větší využití kapitálu nebo zvýšení efektivity a inovací. Od roku 2010 se produktivita práce zvýšila dle dat OECD (2020) o 11,83 %, což nedosahuje požadovaných 20 % do roku 2020.

Celkově se od roku 2014 do roku 2018 nezaměstnanost snížila ve všech krajích (regionech NUTS III). Dle Českého statistického úřadu (2020) má nejlepší výsledky za obě dvě období Praha a na druhém místě je Plzeňský kraj. Další velmi dobré výsledky má Jihočeský, Pardubický a za rok 2018 také Královéhradecký kraj. Nejvyšší nezaměstnanost můžeme pro toto období pozorovat v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Pro lepší orientaci byla vytvořena příloha č. 3.

V rámci tohoto cíle byl například vybudován projekt v Jihočeském kraji *Společně do práce*, jehož cílem je podpora integrace do zaměstnání osob zdravotně postižených (OZP) starších 50 let. Tuto iniciativu vytvořila kancelář Koníček, o.p.s. za účelem podpory zdravotně postižených při uplatňování na trhu práce, což pomáhá vyřešit negativní sociální dopady tím, že se odstraní dlouhodobá nezaměstnanost zdravotně postižených. Do této aktivity bylo zapojeno minimálně 60 osob. První část příspěvků byla poskytnuta z Evropské

unie v přibližné výši 124 873 EUR z ESF a druhá část byla přijata jako dotace z veřejných zdrojů ČR ve výši zhruba 22 036 EUR (Dotace EU nedatováno a).

4.2.2 Cíl 2 – investice do výzkumu a vývoje (VaV)

Česká republika si vytyčila pro druhý cíl na období 2014–2020 celkovou finanční podporu výzkumu a vývoje ve výši 2,7 % HDP. Nicméně dle zdrojů Evropské komise (2017) si zvolila cíl, který určoval 1 % HDP, a to pouze pro veřejný sektor. V roce 2018 bylo dosaženo 1,93 % HDP ve veřejném i soukromém sektoru, což zařadilo ČR na desáté místo v rámci EU. V roce 2018 bylo v soukromém sektoru investováno celkově 1,19 % HDP a ve veřejném sektoru 0,73 % HDP¹¹. Průměrná výše investic do vědy a výzkumu v rámci celé unie dělala 2,12 % HDP. Na začátku zkoumaného období, tedy v roce 2014, poskytovala ČR na výzkum a vývoj 1,97 % HDP. Z toho vyplývá, že se výdaje o něco snížily (Eurostat 2020c). V roce 2018 bylo vloženo do vědy a výzkumu 103 mld. korun a povedlo se vyčerpat rozpočtové zdroje a nenavyšovat tzv. nespotřebované výdaje. Předpovědi pro budoucnost jsou velmi příznivé a v souladu s Inovační strategií bude v roce 2025 ČR poskytovat výdaje ve výši 2,5 % HDP a do roku 2030 by se měl naplnit cíl EU pro programovací období 2014–2020, a to 3% HDP (Ministerstvo průmyslu a obchodu 2019).

Výdaje na VaV jsou sice navyšovány, ale zatím je příliš brzy na zhodnocení jejich dopadu. Jsou vytvořené další reformy, které mají pomoci při větším zapojení výzkumu a inovací v rámci republiky. Příkladem je Metodika 17+, jejíž plné spuštění se předpokládá v roce 2020. Další prostor ke zlepšení je ve spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem. Výzkumní pracovníci veřejného sektoru potřebují publikovat, z tohoto důvodu spolupracují s průmyslovým odvětvím. Dochází tedy ke zvýšené mobilitě a také se zvyšuje

¹¹ Čísla jsou zaokrouhlována, z toho důvodu nevychází součet investic veřejného a soukromého sektoru o jednu setinu.

počet vědeckých pracovníků zaměstnaných v soukromém sektoru. Dalším problémem je, že VaV nemá vedoucí instituci, spadá pod několik různých úřadů a neexistuje žádný koordinační mechanismus. Inovační strategie na období 2019–2030, která má pomoci ČR se posunout v odvětví vědy a výzkumu, je podporována většinou subjektů a funguje zde sdílená odpovědnost. Tento cíl je také propojený s posledním cílem strategie Evropa 2020 a to podíl osob s terciárním vzděláním. Kvůli nedostatečnému počtu absolventů přírodovědných, technologických, inženýrských a matematických oborů, je brzděn pokrok v tomto odvětví. Studenti těchto oborů navíc nemají vhodné učební osnovy a jejich příprava pro požadavky trhu není zcela kvalitní. Jediným silným regionem v ČR na výzkum inovací je Praha, jako další region na vzestupu můžeme vnímat Jihomoravský kraj, ve kterém se nachází Jihomoravské inovační centrum (Evropská komise 2020: 40–41).

Úspěšným projektem je v této oblasti vznik laserového systému instalovaného v mezinárodním výzkumném zařízení. Projekt Extreme Light Infrastructure – Beamlines, II. fáze (ELI – Beamlines II) zahrnuje instalaci instrumentálních technologií a laserových systémů v mezinárodním výzkumném zařízení vyvinutém v první fázi, v níž bylo vybudováno středisko přenosu technologií, knihoven a dalších služeb, jež jsou uznána jako Evropská centra excelence. Centrum je přístupné výzkumným akademickým pracovníkům, soukromé i podnikatelské sféře, jež podporuje výzkum na vnitrostátní i mezinárodní úrovni. Díky centru bylo vytvořeno 255 pracovních míst a je zde možnost školení vědců a inženýrů. Do projektu bylo investováno 72 534 4464 EUR, z čehož 59 643 947 EUR bylo poskytnuto z EFRR (European Commission 2017).

4.2.3 Cíl 3 – zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie

Třetí cíl České republiky v rámci strategie Evropa 2020 se nejeví příliš ambiciózně. Při nastavení strategie v roce 2010 nebylo totiž známo, že cíl bude splněn ještě dříve, než programovací období vůbec začne. V roce 2014 se podíl obnovitelných zdrojů energie zvýšil na 15,078 % a od té doby prakticky stagnuje. V roce 2018 byl podíl 15,15 %. Národní cíl byl vládou stanoven na 13 %, což je poměrně slabé číslo oproti cíli EU (20 %). Průměr unie v roce 2018 byl 17,977 %, z této statistiky tedy můžeme vyvodit, že ČR v této oblasti má velký prostor pro zlepšení (Eurostat 2020d).

Příkladem kvalitního vývoje je elektrická energie. Je to stabilní zdroj a z celosvětového hlediska Česká republika zaznamenává jednu z nejvyšších dostupností při připojení k síti. Bohužel naopak jako slabé stránky můžeme vnímat nesamostatnost v zajištění si ropy a zemního plynu. Problémem může být také velké množství emisí skleníkových plynů získaných při těžbě uhlí, od čehož by mělo být časem upuštěno. Z těchto důvodů je pro ČR důležité směřovat svou pozornost na obnovitelné a jaderné zdroje, aby dosáhla na cíle EU v energeticko-klimatické politice pro v letech 2030–2050. Přístup státu musí být zodpovědný a soběstačný natolik, aby byl udržitelný pro další generace. Nyní se vláda snaží zaměřovat především na projekty, které by byly podporovány moderními technologiemi. Klade se čím dál tím větší důraz na chytré („smart“) domácnosti, které jsou schopné využívat decentrální technologie, včetně výroby energie, čímž pomáhají k úspoře energie. Na stejném principu bude fungovat i veřejná správa a soukromý sektor (Vláda ČR 2019: 29).

V roce 2016 byla vyvinuta společná iniciativa sedmi evropských zemí, „Společně – směrem k cíli účinnosti prostřednictvím snižování energie“, jejímž cílem bylo přispět k úspoře energie změnou chování lidí pracujících ve veřejných budovách. Do tohoto projektu se zapojilo 84 škol, muzeí, tělocvičen a veřejných úřadů. V rámci iniciativy byl vytvořen program „Trénuj školitele“, díky němuž

se 250 osob dozvědělo, jak ušetřit energii. Tito lidé dále uskutečnili program „Společně“. Do 74 budov byla instalována zařízení, která měřila spotřebu energie a ukázala, tak těmto pracovníkům, jak je důležité šetřit energií, i když jsou ve veřejné budově. Celkově bylo do projektu vloženo 2 330 175 EUR, z čehož 1 958 559 EUR bylo hrazeno z EFRR (European Commission 2019b).

4.2.4 Cíl 4 – vzdělávání

Dalším cílem se stalo vzdělávání, které bylo rozděleno do dvou skupin. První byla stanovena tak, že poměr vysokoškolsky vzdělaných osob ve věku 30–34 let dosáhne 32 %. Na začátku zkoumaného období začínal tento ukazatel na 28,2 % a do roku 2018 se zvedl na 33,7 %. V průběhu programovacího období bylo sice již cíle dosaženo, nicméně tento cíl nebyl opět příliš ambiciózní. Průměr Evropské unie pro rok 2018 byl 40,7 % a cíl byl nastaven na 40 % do konce programovacího období. Ze statistik tedy vyplývá, že nejen v České republice, ale také v celé unii bylo dosaženo velmi příznivých výsledků (Eurostat 2020e). Druhá skupina se zaměřovala na procenta poměru žáků předčasně opouštějících vzdělávací zařízení. Česká republika si v tomto případě zvolila za cíl snížení počtu těchto osob na 5,5 %. Tento cíl byl již naplněn na začátku programovacího období v roce 2014, nicméně do roku 2018 se počet těchto osob zvýšil na 6,2 %. Procento žáků předčasně opouštějící vzdělávací zařízení se sice v ČR zvýšilo, nicméně neustále se drží pod průměrem unie, který v roce 2018 byl 10,5 % a pomalu se přibližuje vytyčenému cíli 10 % (Eurostat 2020f).

V rámci prvního národního cíle – poměr vysokoškolsky vzdělaných osob ve věku 30–34 let, je možnost zlepšení u osob, které nemají terciárně vzdělané rodiče. U těchto dětí se prokázalo, že pouze 18 % z nich dosáhne vysokoškolského nebo vyššího odborného vzdělání. Pozitivním ukazatelem je však míra zaměstnanosti čerstvých absolventů terciárního vzdělání. V roce 2018 začalo pracovat 91,5 % těchto osob. V rámci druhého podcíle bylo vyhodnoceno,

že okolo 57 % dětí předčasně opouštějících vzdělávací zařízení pochází z romských rodin. Dalším problémem je rozdíl v počtu předčasných odchodů ze vzdělávání osob se zdravotním postižením, které odchází ze škol mnohem častěji než osoby bez něj. Tento rozdíl v roce 2018 byl velmi vysoko nad průměrem EU. Tato situace by mohla být řešena především kvalitou výuky ve školách a v regionech. Nejvyšší míra předčasného odchodu ze škol je v regionu Severozápad (NUTS II), a to 17,1 % (Evropská komise 2020: 31–32).

V rámci vzdělávání byl vytvořen projekt na zvýšení kvality vzdělávání na Moravské vysoké škole Olomouc, o.p.s. s ohledem na potřebu trhu práce a digitalizaci II. Projekt je orientován na digitalizaci výuky a byl vytvořen v návaznosti na projekt EDULAM, díky pozitivním ohlasům na využívání interaktivního vzdělávání a používání digitálních vzdělávacích materiálů. Projekt byl dotován z ESF částkou zhruba 139 488 EUR, dále z veřejných zdrojů České republiky v přibližné výši 16 410 EUR a národní soukromou částkou ve výši zhruba 8 205 EUR (DotaceEU nedatováno b).

4.2.5 Cíl 5 – sociální začleňování a snižování chudoby

Posledním cílem České republiky v rámci programovacího období 2014–2020 je udržení hranice počtu osob ohrožených chudobou, materiální deprivací nebo žijících v domácnostech bez zaměstnané osoby. Česká republika si také předsevzala snížit počet těchto osob o 30 tisíc oproti roku 2008. V roce 2018 se již podařilo tento cíl naplnit. Počet ohrožených osob se snížil o přibližně 302 tisíc. Celkový cíl unie je za toto období snížit podíl lidí trpících chudobou o 20 milionů (European Commission nedatováno c). Česká republika měla v roce 2017 dokonce nejnižší podíl těchto osob v rámci celé EU, přičemž rizikovější skupinou se staly ženy (11,4 % všech žen), zatímco u mužů to bylo pouze 7,8 %. Největší kategorií v této statistice jsou osoby, které žijí v domácnostech nezaměstnaných (53,2 %). Další zranitelnou skupinou jsou neúplné rodiny

s dětmi či rodiny s třemi a více dětmi, u nichž hrozila chudoba z příjmů nebo jednotlivci ve věku 65 a více let (European Commission 2019a: 75–76).

Navzdory těmto příznivým statistikám je nutné podotknout, že počet občanů ohrožených chudobou stále roste. Statistiky EU jsou totiž zkreslené kvůli způsobu shromažďování dat, protože nezohledňují platební neschopnost. Situace se zhoršuje kvůli tomu, že dlužníci platí především úroky, sankce a náklady na vymáhání a k placení reálného dluhu se nepřiblíží, což má potom dopad na bydlení, legální zaměstnání, trestnou činnost, zdraví a vzdělávání. Proto byla na přelomu roku 2018 a 2019 schválena novela insolvenčního zákona, která umožní odpuštění dluhů mnoha lidem. Existují zde i určitá rizika, že dlužník bude méně motivován k placení svých závazků a proto je na posouzení soudu, zda se dlužník snažil svůj dluh splatit. Dalším problémem sociálního vyloučení je nedostatek aktuálních údajů. Údaje jsou roztrženy do několika statistik a úřadů, které mezi sebou nespolupracují. Řešením by bylo vyjasnit si kompetence ve veřejné správě a nastavit mechanismy sběru a hodnocení dat a následně tyto statistiky vpravit do veřejných politik (European Commission 2019a: 77).

Příkladem projektu, který byl vytvořen v rámci tohoto cíle, je Pilot sociálního bydlení v Ostravě podporující začleňování v České republice. V Ostravě bylo rekonstruováno 105 bytů pro sociálně slabé rodiny s dětmi, z čehož bylo pět ponecháno jako nouzové domy. Nájemné je velmi nízké, ale je potřeba, aby se časem vrátily městu náklady na výstavbu. Tento projekt vznikl kvůli nedostatku cenově dostupných nájemních domů. Ve chvíli, kdy se rodiny cítí v těchto domech komfortně, začíná se zvyšovat i jejich produktivita práce, jejich děti se lépe chovají a celkově je jejich život kvalitnější. Bydlení je přidělováno podle skóre závažnosti bytových problémů lidí, kteří zde platí o polovinu nižší nájem než by platili soukromým provozovatelům. Tento projekt byl realizován mezi lety 2016–2019 a byl koordinován Ministerstvem práce a

sociálních věcí. Bylo na něj vynaloženo 459 416 EUR z fondů unie a dalších 81 073 EUR z jiných zdrojů (European Commission nedatováno e).

5 REGIONÁLNÍ POLITIKA SLOVENSKA

Regionální politika Slovenska je velmi zásadním způsobem ovlivňována Evropskou unií. V 90. letech 20. století započaly změny v regionální politice Slovenska především v souvislosti s přístupovým jednáním do EU. V roce 2000 byly vládou schválené *Zásady regionální politiky Slovenské republiky*, které určovaly regionální politiku, její cíle a zásady. Vláda v roce 2001 schválila návrhy zákonů pro vytvoření dvanácti krajských samosprávných celků a dvanácti jednotek státní správy. Později v tomtéž roce došlo ke změně, v jejímž důsledku vzniklo osm krajů a osm samosprávných celků, které měli za úkol realizovat strategie regionálního rozvoje, koordinovat úkoly související se zajištěním ekonomického a sociálního rozvoje oblastí, koordinovat plnění konkrétních rozvojových koncepcí a poskytovat podklady, data, analýzy a zprávy orgánům státní správy a obcím (Klimovský – Lacková – Černáková 2014: 28–31).

Se vstupem do EU v roce 2004 bylo pro Slovensko podstatnější než dříve zaměřovat se na regionální politiku a bylo nutné vypracovat dokument, který by umožňoval vládě čerpat finanční prostředky z fondů EU. Pro zkrácené programovací období 2004–2006 vznikl dokument *Národní rozvojový plán a Rámec podpory Společenství*. Tento dokument určoval, na jaké prioritní oblasti bude slovenská vláda používat finance z fondů EU. Na další programovací období 2007–2013 vznikl za stejným účelem *Národní strategický referenční rámec*, ve kterém bylo určeno, že zdroje z evropských fondů mají být pouze doplňkové. Účelem byla aktivace vlastních vnitrostátních zdrojů na regionální rozvoj. Problémem bylo, že Slovensku chyběl dokument, který by se zabýval financováním regionální politiky na národní úrovni, proto v roce 2008 vznikl zákon č. 39/2008 Sb. o podpoře regionálního rozvoje. Tento dokument určuje podmínky pro účinnější regulaci a provádění regionální politiky a umožňuje využívání pravomocí samosprávných regionů a obcí ve větší míře než doposud (TRIMIS nedatováno: 4–5).

Zákon o podpoře regionálního rozvoje také stanovil výchozí strategický dokument pro tvorbu regionální politiky v dlouhodobém období, čímž se stala *Národní strategie regionálního rozvoje SR*. Tento dokument slouží jako hlavní strategie pro snižování regionálních disparit, využívání fondů unie a jako program hospodářského a sociálního rozvoje samosprávných krajů, měst a obcí (Klimovský – Lacková – Černáková 2014: 30). Národní strategie byla sestavena v souladu s dalšími dokumenty, příkladem může být Lisabonská strategie EU. Dokumentace, která byla zhotovena k regionálnímu rozvoji po roce 2008, byla vždy tvořena v souladu s touto strategií (TRIMIS nedatováno: 4–5), jedná se tedy i o strategii Evropa 2020 na programovací období 2014 – 2020.

5.1 Fondy využívané pro regionální politiku

Pro účely politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti Slovenska pro programovací období 2014–2020 byl vytvořen rozpočet ve výši 19,25 miliardy EUR. Evropská unie poskytla finanční prostředky ve výši 15,13 miliardy EUR a slovenská vláda přidělila pro účely regionální politiky rozpočet ve výši 4,12 EUR. Suma, která slouží účelům regionální politiky je rozdělena do tří evropských fondů. Do EFRR bylo přiděleno 55,7 %, skrze který jsou financovány projekty prakticky všech regionálních programů. Největší část v rámci tohoto fondu je poskytnuta na výzkum a inovace. Další fond, poskytující finance do regionální politiky Slovenska, je FS, který obsahuje 20,4 % veškerých finančních prostředků a jsou z něj dotovány projekty na infrastrukturu v dopravě a energetice, ochranu životního prostředí a efektivitu zdrojů a přizpůsobení se změně klimatu a prevence proti rizikům změny klimatu. Posledním fondem podporující regionální politiku je ESF, jež disponuje 10,2 % rozpočtu. Z tohoto fondu jsou financovány projekty na sociální inkluze, udržitelné a kvalitní zaměstnání, vzdělávací a odborné vzdělávání, technickou pomoc a efektivní veřejnou správu (European Commission 2020b).

5.2 Regionální disparita na Slovensku

Slovenská republika je tvořena osmi regiony (kraji), které jsou zařazeny do kategorie NUTS III a čtyřmi regiony soudržnosti, neboli NUTS II. Mezi jednotlivými regiony existují velké disparity, které je potřeba snižovat pomocí regionální politiky. Nejefektivnějším krajem je hlavní město Bratislava, jejíž HDP na osobu dosahovalo 38 836 EUR¹² za rok. Nicméně její ekonomický růst mezi lety 2014–2018 byl jeden z nejnižších na celém Slovensku, dosahoval výše 3,7 % HDP¹³. I přesto je Bratislava nejlépe se vyvíjející slovenský region a z evropského hlediska patří mezi rozvinutější regiony. Dosahuje tedy vyššího výsledku v HDP na obyvatele než 90 % EU. Kraj, který se umístil z růstového hlediska pod Bratislavou, byl Trenčianský kraj s 3,1 % HDP. V tomto kraji však roční HDP na osobu bylo 13 741 EUR za rok 2018, což sice na Slovensku můžeme brát jako čtvrtý nejlepší výsledek, nicméně z evropského pohledu je to silně pod průměrem EU. Naopak nejvyšší růstový potenciál se nachází v Prešovském kraji, a to 5,5 % HDP a v roce 2018 dokonce dosáhl tento region 11,8 % růstu oproti roku 2017, nicméně tento kraj má nejnižší HDP na obyvatele z dlouhodobého hlediska, a to 10 388 EUR za rok. Druhý region, s nejnižším ročním HDP na osobu, je Banskobystrický kraj (12 064 EUR), jehož průměrný potenciální růst byl během zkoumaného období 3,9 % HDP. Dalším regionem, jehož roční HDP na osobu je druhé nejvyšší za rok 2018 na Slovensku, je Trnavský kraj (17 917 EUR), kterému náleží růstový průměr je 3,8 % HDP. Regionem, který má nejnižší průměrný růst HDP ročně, je Nitranský kraj (2,8 %) s hrubým domácím produktem na osobu 13 768 EUR. Dále Košický kraj (13 353 EUR na osobu) dosáhl na druhé nejvyšší průměrný růst na Slovensku, a to 4,7 % HDP. Poslední region, Žilinský kraj (14 078 EUR na obyvatele), se pohybuje

¹² Všechna zde zmíněná data HDP na osobu se vztahují k roku 2018.

¹³ Statistický průměrný růst byl vypočítán z dat slovenského statistického úřadu a byl zaokrouhlen na jedno desetinné místo.

v růstu okolo slovenského průměru, a to 3,8 % HDP (STATdat. nedatováno). Všechny slovenské regiony, kromě hlavního města Bratislavy, jsou v rámci EU klasifikovány jako méně rozvinuté regiony. Do této skupiny patří region s průměrným HDP na obyvatele nižším než 75 % zbylých regionů EU (Eurostat 2019: 90).

5.3 Programovací období 2014–2020

Strategie Evropa 2020 nezaznamenala na Slovensku příliš pozitivní ohlasy. Po nastavení pětice cílů Evropskou radou v roce 2010, tehdejší slovenský předseda vlády Rober Fico nebyl příliš spokojený a považoval jejich naplnění za nemožné. Nejednalo se o nesouhlas s cíli samotnými, ale s jejich kvantifikací. Jako příklad uvedl cíl investice do výzkumu a vývoje, který EU nastavila na 3 % HDP, což pro Slovensko bylo nesplnitelné, tak byl nastaven národní cíl na 1 % HDP. V diskuzi Slovensko vyjádřilo námitku, která se týkala nesouhlasu s politickým tlakem ze strany unie, a bylo připomenuto, že by se pozornost měla soustředit na tradiční priority, jako jsou politika soudržnosti a energetická bezpečnost. Většina jednání o strategii Evropa 2020 na Slovensku byla organizována samotnou zastupující kanceláří Evropské komise v tomto členském státě (Gabrižová 2014: 26–27).

Nicméně i přes veškeré pochyby o strategii EU Slovensko zaznamenalo za poslední desetiletí velký ekonomický růst a především díky strukturálním reformám dohání průměr Evropské unie. Možnými překážkami a zároveň i dlouhodobými výzvami pro slovenský růst se mohou stát stárnutí populace, klimatické změny a digitální transformace. Pro zvýšení hospodářského růstu je také potřeba trvalých strukturálních reforem a poskytování financí do infrastruktury, výzkumu a inovací. K lepší konkurenceschopnosti a zvýšení udržitelnosti země jsou nutné určité změny v systému vzdělávání a odborné

přípravě, dále je potřeba snižovat regionální rozdíly a zvyšovat kvalitu veřejných institucí. Ekologizace hospodářství je dalším krokem k zlepšení životních podmínek v zemi, k čemuž může dopomoci inteligentní a nízkouhlíkový dopravní a energetický systém (European Commission 2020c: 3).

Pro efektivní formování změn v regionální politice musí být na Slovensku zohledněna především různorodost regionů. Velký důraz vláda klade na podporu malého a středního podnikání a především na odvětví cestovního ruchu, ve kterém spatřuje velký potenciál pro tvorbu pracovních míst. S tím souvisí i lepší vytvoření podmínek ve venkovských oblastech, kde se vláda zaměřuje na rozvoj venkovského turismu a agroturistiky, budování infrastruktury, informačního a rezervačního systému a podporu marketingu v cestovním ruchu. Dále je pro Slovensko důležitá podpora regionální a příhraniční spolupráce především s Rakouskem, Ukrajinou a zeměmi Visegrádské skupiny. Vláda se také více zaměří na problém romských komunit, jejich začleňování do společnosti, zvýšení zaměstnanosti a úrovně jejich vzdělání. Kvůli strategii Evropa 2020 dále nastaly také změny ve vytvoření řídicí a implementační struktury u samosprávných krajů z důvodu kvalitnějšího spravování projektů v rámci regionální politiky a také kvůli účinnějšímu čerpání financí a efektivní kontrole účelnosti vynaložených prostředků z fondů EU (Úrad vlády Slovenskej republiky nedatováno). V rámci této strategie Evropa 2020 si Slovensko nastavilo tyto cíle:

- 1) míra zaměstnanosti obyvatel ve věku 20 – 64 let by se měla zvýšit na 72 %, včetně většího zapojení žen, starších pracovníků a lepšího začlenění migrantů mezi pracovní sílu,
- 2) investovat 1 % HDP (od roku 2013 byl tento cíl zvýšen na 1,2 % HDP) do výzkumu a vývoje,
- 3) změna klimatu a energetiky:

- snížit nárůst emisí skleníkových plynů mimo odvětví ETS (systém obchodování s emisemi) tak, aby nepřesáhly úroveň z roku 2005 o více než 13 %,
- zvýšit podíl energie z OZE (obnovitelné zdroje energie) na hrubé konečné spotřebě energie na 14 %,
- zvýšit energetickou účinnost prostřednictvím úspory 11 % konečné spotřeby energie v porovnání s průměrnou spotřebou v letech 2001–2005,

4) Vzdělávání:

- snížit míru předčasného ukončení školní docházky na 6 %,
- zvýšit podíl obyvatel ve věku 30–34 let s ukončeným terciárním vzděláním na 40 %,

5) Vymanit nejméně 170 tisíc obyvatel Slovenské republiky z rizika chudoby a sociálního vyloučení, měřeno kombinací ukazatelů riziko chudoby + materiální deprivace + domácnosti s nízkou intenzitou práce (Vláda SR 2011).

5.3.1 Cíl 1 – celková míra zaměstnanosti

První národní cíl se týká celkové míry zaměstnanosti na Slovensku. Na počátku programovacího období EU 2014–2020 dosahovala míra zaměstnanosti 65,9 % a každoročně se toto číslo zvyšovalo. Na konci mnoha zkoumaného období, tedy v roce 2018, dosáhla míra zaměstnanosti 72,4 %. Což znamená, že již v tomto roce byl národní cíl, který byl stanoven na 72 %, naplněn. V porovnání s celkovým cílem unie (75 %) je sice toto číslo nižší, nicméně Slovensku každoročně procento zaměstnanosti narůstá a v roce 2019 dosáhlo dokonce 73,4 % (Eurostat 2020b).

Pozornost je zde především zaměřena na boj proti nezaměstnanosti mladých lidí, znevýhodněných skupin a marginalizované romské komunity.

Nezaměstnanost mladých lidí je velmi důležité téma, je zde kladen důraz především na financování iniciativ na zlepšení vzdělávacího systému. Slovensko připravilo program přibližně pro 80 tisíc mladých lidí, do kterého je navíc zahrnuto dalších 100 tisíc žáků a studentů. Jedná se o iniciativu, která se zaměřuje na kvalitu vzdělávání od raného dětství a podporu rozvoje dítěte. Dále jsou investice zaměřeny na odborné vzdělávání, jehož cílem je dosáhnout poskytování praxe studentům určitých oborů do společností se stejným zaměřením. Druhá skupina, do které je investováno, jsou znevýhodněné skupiny osob, patří sem děti, nezaměstnaní nebo lidé se zdravotním postižením. Probíhá zde zaměření na zlepšení jejich studijních výsledků, integraci do společnosti a pomoc s hledáním práce. Pozornost je zde zaměřena na poskytování lepšího vzdělání a na dlouhodobě nezaměstnané, kteří tímto zlepší své šance na trhu práce. Poslední skupinou, na kterou se slovenská vláda v oblasti zaměstnanosti zaměřuje, jsou marginalizované romské komunity. Jsou zde nastaveny iniciativy týkající se zlepšení gramotnosti, zdraví, sociálního bydlení a podpory sociálních podniků. Jedná se přibližně o 150 nejchudších obcí na Slovensku (European Commission nedatováno f).

Příkladem může být iniciativa slovenských železáren, které se rozhodli přednostně zaměstnávat Romy. V roce 2018 vznikl pilotní projekt v Železárnách Podbrezová, kde bylo zaměstnáno 50 dlouhodobě nezaměstnaných romských obyvatel a bylo jim poskytnuto plně hrazené zaškolení. Tento projekt se začal realizovat v době, kdy domácí firmy nemají kapacity na obsazení okolo 80 tisíc pracovních míst. Mezi lety 2016 – 2018 našlo práci přibližně 27 tisíc pracovníků, kteří měli ukončené jen základní vzdělání, a většina z nich byla právě romského původu, proto se Ministerstvo práce a sociálních věcí rozhodlo na tento projekt vyčlenit 420 tisíc EUR. Tato iniciativa měla pomoci Romům začlenit se do pracovního poměru, čímž by se vyřešil problém s nedostatkem pracovníků a snížila by se celorepubliková nezaměstnanost (Romea.cz 2018).

5.3.2 Cíl 2 – investice do výzkumu a vývoje (VaV)

Podstatnou část strategie regionálního vývoje Evropské unie tvoří investice do výzkumu a vývoje, které jsou ze strany slovenské vlády zanedbávané. Hlavním cílem Evropské unie bylo vložit do VaV 3 % HDP. Slovensko si zde zvolilo nižší cíl, a to 1,2 %. Na začátku zkoumaného období se finanční prostředky investované do výzkumu a vývoje pohybovaly na 0,88 % HDP a do roku 2018 se snížily na 0,84 %. Druhý rok zkoumaného období (2015) se zdálo, že by cíl mohl být naplněný, protože slovenské investice dosáhly 1,16 % HDP, nicméně od roku 2016 do roku 2018 se opět propadly na přibližně 0,8 % (Eurostat 2020c).

V tomto odvětví je Slovensko velmi závislé na finančních prostředcích z fondů EU, což vyvolává otázku udržitelnosti. Veřejné investice se sice postupně zvyšovaly a do roku 2017 tvořily 0,4 % HDP, nicméně výdaje ze soukromého sektoru zůstávaly velmi nízko na 0,48 % HDP. Celkové výdaje jsou v rámci EU jedny z nejnižších a jsou zaměřeny především do výroby technologií v odvětví, kde dominují velké národní společnosti. Je zde problém, že výdaje na výzkum jsou příliš nízké, aby podpořily inovační výkon, a Slovensko se tedy v rámci EU potýká s nízkým inovačním pokrokem. Neexistují zde dostatečná opatření, podíl vědeckých publikací v rámci EU je velmi nízký, patentová činnost je na nízké úrovni a stejně tak propojení vědy a podnikání a Evropská rada pro výzkum spolupracuje pouze s jednou grantovou agenturou. Dále neexistuje účinná koordinace mezi ministerstvy a agenturou a reformace systému je neustále odkládána (European Commission 2020c: 37).

Jako úspěšný projekt můžeme uvést výzkum a vývoj látek pro diagnostiku Alzheimerovy choroby – DIAGNAD. Ve výzkumném ústavu experimentální fyziky slovenské akademie věd v Košicích byl nastartován projekt na podporu vývoje v oblasti zdraví a zdravotnické techniky. Cílem bylo vytvořit návrh nové

látky s lepším diagnostickým a terapeutickým potenciálem spojeným s Alzheimerovou chorobou. Tento projekt byl úspěšný a ukázalo se, že látky vykazují potenciál, aby byly použity na diagnostiku a terapii Alzheimerovy choroby. Dotace na tento projekt byly přijaty z Evropského fondu pro regionální rozvoj ve výši 130 900 EUR (Ústav experimentálnej fyziky SAV nedatováno).

5.3.3 Cíl 3 – změna klimatu a energetiky

Třetím cílem Evropské unie pro regionální rozvoj programovacího období 2014–2020 bylo zvýšení podílu obnovitelných zdrojů. Tento cíl se skládal ze tří částí. První bylo snížení nárůstu skleníkových plynů, tak aby byly nižší než úroveň z roku 2005 (69,84 %) o více než 13 %. Tohoto cíle bylo velmi brzy dosaženo a hodnoty byly dokonce sníženy, nicméně v mnou zkoumaném období se zvyšovaly. Poslední data jsou uvedena k roku 2017, kdy byl nárůst emisí skleníkových plynů snížen na 59,22 % (Eurostat 2020g). Druhou částí bylo zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů na 14 % hrubé konečné spotřeby energie. Tento cíl je prozatím velmi neúspěšný, od roku 2014, kdy výsledky byly 11,713 %, nedošlo do roku 2018 k významnému pokroku. Na konci mnou zkoumaného období se totiž zvýšil podíl obnovitelné energie pouze na 11,896 %. Nehledě na to, že celkový cíl EU byl 20 %, takže ani tato část cíle nebyla příliš ambiciózní (Eurostat 2020d). Poslední částí bylo zvýšení energetické účinnosti prostřednictvím úspor o 11 % oproti průměru za roky 2001–2005. V roce 2014 bylo dosaženo snížení na 86,15 %, nicméně do roku 2018 se tato statistika opět zvýšila na 96,15 %, což nejsou příliš příznivá čísla pro naplnění cíle ke konci programovacího období (Eurostat 2020h).

Náklady na financování zlepšení energetické náročnosti jsou na Slovensku velmi nízké a je zde tedy velký prostor na zlepšení. Bude vyžadováno zvýšení finančních prostředků do elektrické soustavy, aby se zvýšila flexibilita se zapojením různých obnovitelných zdrojů. Vznikl zde tedy projekt na podporu

inteligentní síť ACON s cílem posílení distribučních systémů v České republice a na Slovensku. Existuje také plán do budoucna ukončit dotace na výrobu elektrické energie s vysokým obsahem emisí z hnědého uhlí. Dalším problémem jsou rostoucí emise z vozového parku a daně z pohonných hmot odrážejí intenzitu CO₂. Byl tedy zahájen dotační projekt na vozidla využívající alternativní zdroje paliva, přičemž do roku 2018 existovalo 4 300 elektromobilů, čímž se výrazně zvýšil i počet nabíjecích míst. Slovensko je velmi ohrožené klimatickými riziky, do kterých patří povodně, eroze, sucha a bouře, což narušuje lidské životy, hospodářskou činnost a může způsobit obecně velké škody (European Commission 2019c: 40–41)

Na podporu snižování klimatických rizik na Slovensku byl vytvořen Dunajský fond na podporu aktivit a infrastruktur na řece. V roce 2018 byla vyhlášena již třetí grantová výzva v rámci programu Dunajský fond. Prostředky z evropských fondů ve výši 63 500 EUR byly rozděleny mezi 12 neziskových organizací za účelem zachování přírodních hodnot řeky. Vzniklo 12 projektů, které byly vybudovány na hlavním toku Dunaje a na Malém Dunaji, v rozmezí od Bratislavy až po Komárno. Finanční prostředky ulehčují organizační činnost při environmentálních, edukačních a komunitních aktivitách v blízkosti řeky (Dunajský fond 2018).

5.3.4 Cíl 4 – vzdělávání

Čtvrtý cíl EU pro programovací období se týká vzdělávání a skládá se ze dvou částí. První část je zaměřena na snižování míry předčasného ukončování školní docházky na 6 %. Slovensko si oproti EU (10 %) stanovilo celkem ambiciózní cíl a na začátku programovacího období si vedlo dobře a dosahovalo 6,7 %, nicméně od té doby se statistiky navýšily a v roce 2018 dosahovalo 8,6 % (Eurostat 2020f). Druhá část se zaměřuje na zvýšení podílů obyvatel ve věku 30 – 34 let s ukončením terciárním vzděláním na 40 %. Na počátku programovacího

období se statistika pohybovala na 26,9 % a do roku 2018 vzrostla na 37,7 %. V tuto chvíli bylo jasné, že je tento cíl reálný a v roce 2019 byl již splněn (40,1 %) (Eurostat 2020e).

Na Slovensku sice neustále existují výrazné nerovnosti ve vzdělání a studenti s nízkým výkonem v základních dovednostech, nicméně v testovaných oblastech je výrazně nad průměrem EU (22 %). Problémy zde existují hlavně v poskytování předškolního vzdělání. Mezi lety 2018–2019 nebylo do mateřské školky přijato přibližně 12,5 tisíce dětí, především v Bratislavském kraji. Investice z EU sice dopomohly k výstavbě zařízení, nicméně nejsou zatím dostačující pro větší pokrok. Odhaduje se, že k zápisu do školy by bylo vytvořeno přibližně o 1 800 až 3200 míst více a o 3 500 míst více pro děti předškolního věku. Bohužel pro úplné pokrytí školních míst pro děti by bylo zapotřebí vytvořit 175 000 míst pro dostatečné pokrytí předškolní a školní docházky. Dalším problémem je míra předčasně ukončené školní docházky, která především na východním Slovensku dosahuje 13,9 % a má spíš rostoucí tendenci. Jedná se především o děti z rodin, které dostaly potřebnou materiální podporu (32,6 % mezi lety 2017–2018) a děti z romských komunit (37,2 % mezi lety 2017–2018). Mezi obyvateli ze znevýhodněných skupin je souvislost ve vysoké míře předčasně ukončování vzdělání a nízkým počtem zapsaných do mateřských škol, což ukazuje na nutnost zlepšit vzdělávání dětí v raném věku (European Commission 2020c: 36–38).

Na Slovensku probíhal od roku 2016 do roku 2018 projekt právě na podporu snižování a zamezení předčasně ukončení školní docházky a podporu přístupu ke kvalitnímu předškolnímu, základnímu a střednímu vzdělávání. Projekt Škola otevřená všem (SOV) má za cíl vzdělávat a zkvalitňovat přístup pedagogických pracovníků a odborných pracovníků. Probíhá zde snaha o zlepšení výsledků a kompetencí žáků a dětí. Dochází zde ke spolupráce mezi Metodicko-pedagogickým centrem, organizací přímo řízenou Ministerstvem

školský, vědy, výzkumu a sportu Slovenské republiky. Na projekt bylo vynaloženo celkem 29 882 756 EUR (Národní projekt Škola otevřená všem nedatováno).

5.3.5 Cíl 5 – sociální začleňování a snižování chudoby

Posledním cílem Evropské unie v rámci strategie Evropa 2020 je vymanění obyvatel států z rizika chudoby a sociálního vyloučení. Slovenským cílem bylo zredukovat počet těchto osob nejméně o 170 tisíc. V roce 2014 byl již od nastolení strategie tento počet snížen o 151 tisíc osob a do roku 2018 se tento počet klesl o 239 tisíc ve srovnání s rokem 2008. Celkový cíl Evropské unie je snížit počet osob ohrožených chudobou o 20 milionů (European Commission nedatováno e). Počet ohrožených osob je na Slovensku poměrně nízký, a i přes silný ekonomický růst, neklesá příliš rychle. V roce 2018 dosáhl na 16,3 % oproti průměru EU 21,9 %.

Existují zde značné regionální rozdíly, které se pohybují v rozmezí 7,9 % v Bratislavě po 21,7 % na východním Slovensku. Obzvláště zranitelní občané jsou z romských, sociálně znevýhodněných nebo z neúplných rodin a osoby se zdravotním postižením. Z 230 tisíc Romů žije 84,7 % pod hranicí chudoby a 56 % podléhá materiální deprivaci. Okolo 80,4 % dětí, které pocházejí z rodin s nízkou úrovní vzdělávání je ohroženo chudobou a čelí velkým překážkám ve vzdělání. U dětí žijících v segregovaných osadách je velká pravděpodobnost budoucí nezaměstnanosti, nižšího příjmu než je minimální mzda a nelegální práce (70 %), což je vyšší pravděpodobnost než u nejchudších neromských obyvatel (45 %) (European Commission 2020c: 34–35).

Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky v roce 2018 zorganizovalo program pro Poradenství a osvětu v oblasti prevence a eliminace diskriminace II. Tento projekt má za cíl zvyšování informovanosti o

prevenci veškeré diskriminace a ochrany před ní. Projekt měl sloužit na podporu rozvoje služeb, opatření pro oběti násilí, právního poradenství v oblasti diskriminace na trhu práce, ochrany proti diskriminaci, vzdělávání pracovníků a rozšiřování znalostí zaměstnanců veřejné správy o všech skupinách obyvatel. O grant se mohou ucházet státní rozpočtové a příspěvkové organizace, různé nadace, sdružení měst a obcí, neziskové organizace a další. Výše finančního příspěvku z Evropského sociálního fondu je 10 milionů EUR, z toho 7 milionů EUR je určeno pro méně rozvinuté regiony a 3 miliony pro více rozvinuté regiony (Operační program Ľudské zdroje 2018).

6 REGIONÁLNÍ POLITIKA POLSKA

Po roce 1989 se Polsko začalo transformovat z vysoce centralizovaného státu na víceúrovňovou vládu kvůli přístupovým jednáním k EU. Důvodem této změny byla politika soudržnosti a poskytování dotací z fondů EU, které probíhají na nižší než vnitrostátní úrovni. V roce 1997 byla tato decentralizace uzákoněna a politické strany měly možnost si regionální politiku přizpůsobit podle svých požadavků. Poté v roce 1998 byla zavedena reforma o třístupňové územní organizaci, vznikly tak obce, hrabství a vojvodství/region, které si spravuje vlastní regionální rozpočet. V čele těchto vojvodství jsou maršálové, kteří koordinují regionální zahraniční politiku, strategie regionálního rozvoje, kteří navrhuji a řídí strategii regionálního rozvoje, plán územního rozvoje a řídí 16 operačních programů. Kooperace mezi regiony a vládou byla stanovena v roce 2000 smlouvou, která definuje cíle a investice pro obě strany. V roce 2010 byla vypracována dlouhodobá Národní strategie regionálního rozvoje (NSRR) 2010–2020 uvádějící tři cíle regionální politiky, a to hospodářskou soutěž, soudržnost a efektivitu. Změny v této strategii byly uvedeny v roce 2017 v Strategii pro odpovědný rozvoj (SRD) a byla připravena nová strategie do roku 2030, jež se zaměřuje na sociálně citlivý a územně vyvážený rozvoj a je tak v souladu se SRD. Z toho vyplývá, že všechny strategie podtrhují roli regionálních a místních orgánů při tvorbě a rozvoji regionální politiky (Opilowska 2019).

V průběhu let získávaly regionální úřady čím dál tím více pravomocí. V prvním programovacím období EU (2004–2006) měly regiony slabou pozici a byly fiskálně závislé na vládě. V dalším programovacím období (2007–2013) se regiony začaly podílet na přípravách strategií regionálního rozvoje a hlavně se jim zvýšily pravomoci tím, že začaly vytvářet a provádět operační programy. Dále jim byly svěřeny větší pravomoci, které se týkaly čerpání z fondů EU, což vyvrcholilo v posledním programovacím období 2014–2020, kdy regiony získaly k dispozici téměř 40 % financí na projekty z evropských fondů a zbývající prostředky jsou spravovány z ministerstev. Nicméně od voleb v roce 2015 byly

některé pravomoci samospráv omezeny, jako například odnětí práva rozhodovat o síti škol, reformy vzdělávacího systému, centralizace vojvodských fondů na ochranu životního prostředí od roku 2017 a podobně (Opiłowska 2019).

6.1 Fondy využívané pro regionální politiku

Programy a projekty uskutečněné v rámci politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti v Polsku jsou podporovány z evropských fondů pro snížení disparity mezi jednotlivými regiony. Celkový rozpočet poskytnutý na jejich rozvoj je necelých 105 miliard EUR, z čehož EU poskytuje 86,2 miliardy EUR a národní příspěvek polské vlády tvoří 18,8 miliardy EUR. Regionální politika je podporovaná třemi rozvojovými fondy, které financují programy a projekty Polska. EFRR tvoří 45,3 % celkového rozpočtu, dalších 26 % tvoří FS a 14,5 % obsahuje ESF. Nejvíce celkových finančních prostředků se nachází v EFRR, takže se z něho financují projekty prakticky ze všech oblastí rozvoje. Největší částka je čerpána do síťové infrastruktury v dopravě a energetice, a to přibližně 10,9 miliard EUR. Z FS je dotováno pět oblastí, jsou to síťové infrastruktury v dopravě a energetice, nízko-uhlíková ekonomika, ochrana životního prostředí a efektivita jeho rozvoje, technická pomoc a přizpůsobení se změně klimatu a prevence jejích rizik. Z posledního fondu pro regionální rozvoj ESF jsou financovány hlavně projekty na udržitelné a kvalitní zaměstnání, školství a odborné vzdělávání, sociální inkluze, technická pomoc a efektivní veřejná správa (European Commission 2020d). Dělení prostředků z fondů EU do regionů závisí na stupni rozvoje – čím lépe jen na tom region, tím menší dotace má přidělené a naopak.

6.2 Regionální disparita v Polsku

Polsko je dle regionálního dělení Evropské unie rozděleno na sedm makroregionů NUTS I, dále 17 regionů NUTS II, neboli regionů soudržnosti a nakonec na 73 regionů NUTS III, samosprávných krajů. Od vstupu Polska do EU v roce 2004 se všechny regiony rozvíjejí velmi rychlým tempem, nicméně zatím jen hlavní město Varšava dosahuje vyššího HDP než je průměr EU, a to 156 %¹⁴. Její roční HDP je nejvyšší v celém Polsku, a to 28 500 EUR na obyvatele. Druhé nejvyšší HDP v Polsku v rámci EU je v Dolním Slezsku (78 %), nicméně se již nachází pod průměrným hrubým domácím produktem EU. Hodnota ročního HDP je zde 14 200 EUR. Naopak nejnižší roční HDP se v Polsku nalezneme v regionu Lublinské vojvodství (48 % HDP), průměrné HDP na osobu zde vychází na 8 700 EUR ročně. Dalším regionem, který je na tom z hlediska HDP podobně, je Varmijsko-mazurské vojvodství (49 % HDP), jehož roční hrubý domácí produkt je 8 900 EUR. Obdobně jsou na tom další dva regiony, Podleské vojvodství (50 % HDP vzhledem k průměru EU) a Podkarpatské vojvodství (50 % HDP). Oba tyto regiony se pohybují v řádu 9 100 EUR ročně na osobu. Dalších 11 regionů se nachází vzhledem k EU mezi 51–76 % HDP, což je v přepočtu na reálnou hodnotu 9 300 – 13 900 EUR na osobu. Celková situace Polska vzhledem k EU se k roku 2018 pohybovala pod průměrem ročního hrubého domácího produktu na osobu, a to na 71 % HDP (European Commission 2020e).

6.3 Programovací období 2014–2020

Pro strategii Evropa 2020 byl v Polsku vybrán na její koordinaci a realizaci ministr podnikání a technologií a jeho podpora týmu pracovníků z různých ministerstev. Bylo zdůrazňováno, že je třeba nastavit taková pravidla, aby byla

¹⁴ Všechna data v % HDP jsou hodnocena vzhledem k průměru EU, nikoliv k národnímu průměru.

překonána krize, provést reformy související s globalizací, stárnutím populace a rostoucí potřebou racionálního využívání zdrojů. Pro vykonání strategie byly v Polsku nastaveny Národní programy reforem, které měly zajistit hospodářský růst spojený s prioritami EU. V dubnu 2011 byl poprvé představen Evropské komisi návrh těchto programů a každý rok je aktualizován a předkládán komisi. Polská vláda uznává cíle strategie, nicméně poukazuje na rozdílný pokrok při dosahování cílů u všech států Evropské unie. Upozorňuje také na to, že je důležité udržovat tempo strukturálních reforem a zvýšit investice vytvořením dodatečných investičních pobídek u členských států EU. Všechny cíle určené polskou vládou byly uznány jako ambiciózní a realistické (Ministerstwo Rozwoju nedatováno).

Situace v Polsku je na dobré cestě k řešení střednědobých výzev. Prakticky neexistují žádná krátkodobá rizika pro fiskální udržitelnost. Z tohoto důvodu se vláda může zaměřit na výzvy, které přinese budoucnost, především klesající počet obyvatel v produktivním věku a stárnutí populace. Snížení věku odchodu do důchodu totiž nepřispělo k ekonomickému a sociálnímu růstu. Posílení soukromých investic do inovací by v budoucnu mohlo přispět ke zlepšení nynější situace. Ekonomika velmi silně roste, k čemuž pomohla v poslední době domácí poptávka, především v letech 2016 a 2017. Vyhlídky jsou velmi příznivé a růst HDP je jeden z nejvyšších v celé unii. Co se týče dlouhodobého růstu hospodářství, je ovlivněn několika strukturálními faktory. Polsko by se mělo více zapojit do inovací kvůli snížení účasti na trhu práce. Dále by pozornost měla být zaměřena na kvalifikovanost a vzdělávání obyvatelstva. Tímto způsobem by se měla zvýšit produktivita práce, která je hnací silou k ekonomickému růstu. Zatím nebyla vytvořena žádná opatření za účelem zvýšení počtu osob pro trh práce ani nebyl přijat zvýšený věk pro odchod do důchodu. Pro Polsko je také důležitou výzvou rozdíl zaměstnanosti žen a mužů, což souvisí s omezeným přístupem k péči o děti. Další zásadní změnu je nutné udělat ve zdravotnickém systému

(European Commission 2018b: 1–3). Polsko si tedy pro strategii Evropa 2020 zvolilo tyto cíle:

- 1) zaměstnávání osob ve věku 20–64 let na úrovni 71 %,
- 2) výše výdajů na výzkum a vývoj (VaV) ve výši 1,7 % HDP,
- 3) spotřeba primární energie klesne na přibližně 96 Mtoe¹⁵,
- 4) vzdělávání:
 - pokles na 4,5 % osob předčasně ukončujících školní docházku
 - zvýšit podíl obyvatel ve věku 30–34 let s ukončeným terciárním vzděláním na 45 %,
- 5) snížení počtu osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením o 1,5 milionu (Ministerstwo Rozwoju nedatováno b).

6.3.1 Cíl 1 – celková míra zaměstnanosti

Prvním cílem strategie Evropa 2020 bylo dosáhnout 75 % celkové míry zaměstnanosti osob ve věku 20–64 let. Polsko si však zvolilo nižší cíl, a to 71 %. Na začátku programovacího období 2014 neměla polská vláda příliš vysoké výsledky zaměstnanosti (66,5 %), nicméně již v roce 2018 dosáhla svého vytyčeného cíle a dokonce se v roce 2019 dostala na 73 % zaměstnanosti. Pokud by růstové tempo zůstalo stejné, a to průměrně 1,3 % ročně, tak by se do konce programovacího období mohlo Polsko velmi přiblížit naplnění cíle zvoleného Evropskou unií (Eurostat 2020b).

V roce 2018 se začal zpomalovat růst zaměstnanosti kvůli nedostatečné nabídce na pracovním trhu. Nicméně je stále obtížné přijmout osoby s nízkou úrovní znalostí. Zaměstnavatelé hledají kvalifikovanou pracovní sílu a s jejím nedostatkem se zvyšuje mzdový tlak. V Polsku je celkově velmi nízká pracovní aktivita osob se zdravotním postižením či žen. Existuje několik problémů, proč

¹⁵ Million tonnes of oil equivalent

tyto osoby nemají příležitosti k práci, příkladem může být omezené využívání vzdělávání dospělých, překážka v mobilitě nebo pobírání sociálních dávek. V Polsku dále existuje velká část pracovníků, kteří pocházejí ze zemí mimo EU, což má také vliv na nezaměstnanost polských pracovníků. Pracuje zde největší podíl cizinců v celé EU (European Commission 2019d: 8 – 9).

Jeden z mnoha projektů na podporu nezaměstnanosti Polska se stala iniciativa *Podpora zaměstnanosti (2016)*. Bylo vytvořeno 310 nových pracovních míst na podporu projektu Centrum pro dopravní projekty Unie (CUPT), v jehož rámci bylo zapotřebí pracovníků na účinnou a efektivní tvorbu svěřené povinnosti v rámci operačního programu Infrastruktura a životní prostředí 2014–2020. Evropská unie poskytla finanční prostředky na náklady zaměstnanců zapojených do provádění sledování a kontroly silničních a železničních projektů. EU poskytla na tento projekt finanční dotaci ve výši přibližně 1,4¹⁶ milionu EUR z fondu soudržnosti a celková hodnota projektu byla 1,66 milionu EUR (Mapa dotacjí UE nedatováno a).

6.3.2 Cíl 2 – investice do výzkumu a vývoje (VaV)

Druhou prioritní oblastí pro programovací období 2014–2020 se pro EU staly investice do vědy a výzkumu. Svůj cíl si polská vláda určila nižší než, který byl stanoven unií, a to 1,7 % HDP. Doporučení bylo pro všechny členské státy vložit do výzkumu a vývoje finanční prostředky ve výši 3 % HDP. Od roku 2014 do roku 2017 se polské investice pohybovaly neustále okolo 1 % HDP a až v posledním roce se zvýšily přibližně o 0,2 %, na celkových 1,21 % HDP. Nicméně tímto tempem není zcela pravděpodobné, že by Polsko cíle mohlo dosáhnout. Během dvou let by se musely investice zvýšit o 0,5 % a vzhledem ke stagnaci od 2014 do 2017 není zcela jisté, zda je tento cíl reálné naplnit (Eurostat 2020c).

¹⁶ Kurz polské měny byl převeden na eura vzhledem k průměrnému kurzu ČNB mezi lety 2014–2018.

Vývoj a výzkum v Polsku byl za poslední dobu podpořen především z investičních a strukturálních fondů EU, i přesto jsou výdaje na VaV pod unijním průměrem. Polské hodnoty jsou jedny z nejnižších, co se týče ukazatelů evropské inovační tabulky, včetně interních inovací malých a středních podniků, propojení vědy a podnikání a počtu absolventů doktorského studia. V poslední době byly podniknuty kroky k povzbuzení soukromého sektoru a jeho investic do VaV, patří mezi ně například programy pro začínající podniky a daňové pobídky. Polský výzkumný systém však není schopen vytvářet podmínky pro toky znalostí. Vzhledem k tomu byla připravena zásadní reforma *Ústava pro vědu*, jež zohledňuje doporučení mezinárodního hodnocení prováděného na podporu programu Horizon 2020. Zaměřuje se na rozšíření výuky, posílení řízení a autonomie univerzit, zjednodušuje systém financování univerzit a povinností podávat zprávy a na další zlepšení systému výuky. Další návrhy na zlepšení probíhají zapojením soukromého sektoru do spolupráce s výzkumnými institucemi. Většina soukromých společností začíná spolupracovat s výzkumnými institucemi ve chvíli, kdy je k dispozici veřejné spolufinancování a granty. Například v roce 2015 pouze 10 % společností spolupracovalo s vysokými školami a velmi málo institucí, výzkumných ústavů nebo vysokých škol bylo financováno soukromým sektorem (European Commission 2018b: 32–33).

Příkladem úspěšného projektu může být projekt ECO-Mobility, který byl zahájen ve Varšavské technologické univerzitě. Skládá se z několika udržitelných dopravních a mobilních řešení, jsou to ekologický automobil, systém pro vertikalizaci a pomoc při pohybu a dva inovativní invalidní vozíky. Dále se těmto vědcům podařilo vyvinout ortopedické stabilizátory pro léčbu kolenního kloubu a léčení zlomeniny dlouhé kosti. Je zde velký důraz na to, aby bylo vyhověno lidem s omezenou pohyblivostí a ohrožených sociálním vyloučením. Celková hodnota projektu byla 6,6 milionu EUR a Evropská unie přispěla přibližně 5,5 milionem EUR (European Commission nedatováno f).

6.3.3 Cíl 3 – spotřeba primární energie

Obnovitelné zdroje energie jsou v dnešní době důležitým faktorem pro určování konkurenceschopnosti, protože nepřetržitý přístup k energetickým produktům je klíčový. Z tohoto důvodu bylo jako třetí cíl EU pro programovací období 2014–2020 zvoleno zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie. Evropská unie si určila záměr snížit celkovou spotřebu všech členských států dohromady na 1 483 Mtoe a Polsko si pro tento cíl zvolilo snížit spotřebu primárních zdrojů na 96 Mtoe. Počáteční hodnota byla v roce 2014 na 89,49 Mtoe, to znamená již splněný cíl na začátku programovacího období, nicméně v průběhu se spotřeba opět zvýšila a v roce 2018 už se pohybovala na 101,06 Mtoe (Eurostat 2020ch).

Polsko patří k největším spotřebitelům elektrické energie v EU a v poslední době jsou využívány novými polskými elektrárnami zejména fosilní paliva. Existuje předpoklad, že polská strategie energetické politiky s fosilními palivy počítá alespoň do roku 2040 s tím, že do roku 2030 má hlavním zdrojem energie zůstat uhlí a později by měla jeho úloha rychle klesat. První jadernou elektrárnu má Polsko v plánu vystavit v roce 2033 a výroba větrné energie má, i přes její účinnost, klesat. V polovině roku 2018 byl sice zlepšen legislativní rámec pro větrnou energii, ale neustále přetrvávají přísná pravidla o minimálních vzdálenostech mezi větrnými farmami a místními budovami a procedurální nejistota týkající se povolení a dohod o připojení. V roce 2018 byl spuštěn program *Čistý vzduch*, jehož doba trvání je deset let a cílem se stalo investování do renovací bytových domů s energetickou účinností. Systém dálkového vytápění v obcích vyžaduje investice, jelikož zde ve výrobě tepla dominuje uhlí. Co se týče změny vytápění na obnovitelné zdroje, jsou do značné míry omezené na biomasu, která je často dovážena z velkých vzdáleností (European Commission 2019d: 35–36).

Příkladem projektu v rámci třetího cíle je Nákup kolejových vozidel pro autobusy s přidruženou infrastrukturou. Polská vláda nakoupila 130 nových nízkopodlažních elektrických autobusů s nízkými emisemi. Tato linka je připravena pro varšavské centrum, kde se nachází reprezentativní část s historickými budovami, památkami, restauracemi a univerzitními budovami. Cílem projektu je snížit provoz automobilů tím, že se posílí veřejná doprava elektrickými autobusy. Nabíjení autobusu probíhá vždy na konci autobusových linek. Hlavní cílem je rozvoj ekologické veřejné dopravy, zvyšování konkurenceschopnosti veřejné dopravy, zlepšit image města, životních podmínek a komfortu cestování, snížení nákladů na opravy a údržby a celkově snížit dopad dopravního systému na životní prostředí. Projekt byl financován z FS částkou okolo 66,6 milionu EUR, celková hodnota projektu byla přibližně 97,1 milionu EUR (Mapa dotacjí UE nedatováno b).

6.3.4 Cíl 4 – vzdělávání

Čtvrtý cíl EU se týká vzdělávání a skládá se ze dvou částí. První je pokles osob předčasně ukončujících školní docházku na 10 % v celé unii, nicméně Polsko si určilo mnohem smělejší cíl, a to 4,5 %. V tomto ohledu vykazuje Polsko jedny z nejlepších výsledků ze všech členských států. Na počátku mnou zkoumaného období bylo v Polsku 5,4 % osob ukončujících předčasně školní docházku a v roce 2018 jich bylo 4,8 %. Každoročně se číslo snižovalo, takže vzhledem k sestupné tendenci by se mohlo zdát, že nebude těžké cíle dosáhnout, nicméně v roce 2019 se poprvé počet osob zvýšil na 5,2 % (Eurostat 2020f). Druhá část cíle EU je zvýšení podílu obyvatel ve věku 30–34 let s ukončeným terciárním vzděláním na 40 %, Polsko si zde stanovilo hranici 45 %. Na počátku období v roce 2014 bylo v Polsku 42,1 % terciárně vzdělaných osob a jejich počet neustále stoupal. V roce 2018 byl již cíl naplněn a dokonce překonán (45,7 %) (Eurostat 2020e).

Polskou prioritou se v oblasti vzdělávání stala péče o děti v raném věku. Počet zařízení se v posledních letech sice zvýšil, nicméně je stále nedostatečný obzvláště pro venkovské oblasti. Výsledky z roku 2015 potvrdily, že žáci navštěvující nižší sekundární školy mají nadprůměrnou úroveň dovedností ve srovnání s dalšími členskými státy EU. Neustále je však prostor pro zlepšení na pomoc podpory rozvíjení dovednosti žáků a přístupu ke vzdělávání kantorů a profesionálnímu poradenství na všech vzdělávacích úrovních. Možným problémem jsou velmi nízké počáteční učitelské platy, jež jsou mnohem nižší než u ostatních pracovníků s terciárním vzděláním. Kvalita jejich školení není příliš vysoká, ale bylo dosaženo pokroku v oblasti speciálních vzdělávacích potřeb. V roce 2017 bylo vydáno nařízení o individualizované výuce pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, nicméně doposud neexistuje žádné hodnocení této iniciativy. Co se týče terciárního vzdělávání, tak kvantita mladých lidí s vysokoškolským vzděláním je sice nad průměrem EU, nicméně kvalita vzdělávání není ideální. Nabídka nových výzkumných pracovníků není příliš vysoká, proto byla vytvořena reforma na zlepšení kvality výuky (European Commission 2019d: 28–29).

V rámci vzdělávání vznikl v Polsku projekt *Zahrada smyslů*, který je navržen tak, aby poskytoval vzdělání dětem se zrakovým postižením. Do tohoto projektu je zapojeno více než 50 dětí ze Vzdělávacího centra pro děti se zrakovým postižením v Owinské. Byla vytvořena zahrada, která měla poskytovat dětem prostorový výcvik, kvůli pozdějšímu zapojení se a fungování bez omezení ve společnosti. Zahrada je vytvořena tak, aby dávala lidem se zrakovým postižením silné a odlišné smyslové podněty místo těch vizuálních. Tento projekt stál dohromady okolo 1,4 milionu EUR a Evropská unie ho podpořila částkou přibližně 716 tisíc EUR (European Commission nedatováno g).

6.3.5 Cíl 5 – sociální začleňování a snižování chudoby

Poslední cíl pro programovací období byl zaměřen na sociální začleňování a snižování chudoby obyvatel. Evropská unie si vytyčila cíl celkově snížit počet lidí ohrožených chudobou o 20 milionů. Polsko si nastavilo hranici na snížení o 1,5 milionu lidí ohrožených chudobou. Tento cíl byl dosažen velmi rychle, když na počátku zkoumaného období byla chudoba již snížena přibližně o 2 miliony od nastavení cíle v roce 2008. Na konci mnou zkoumaného období Polsko dokonce dosáhlo snížení sociálně slabších obyvatel přibližně o 4,5 milionu. Počet osob postižených chudobou se v Polsku tedy snížil na 18,9 % (European Commission nedatováno h).

Počet ohrožených osob chudobou v Polsku klesá nejrychlejším tempem z celé EU, nicméně tempo snižování se mezi jednotlivými skupinami liší a výdaje na sociální dávky se výrazně zvýšily. Nejvíce se politika Polska zaměřuje na příspěvky na rodiny s dětmi, což vede k tomu, že čím více má rodina dětí, tím více těží na sociálních příspěvcích. Problémem se ukazuje, že zbytek sociálně problémových oblastí nedostává se jim dostatečné pozornosti, jako například zdravotnictví, dlouhodobá péče a podpora zdravotně postižených. Další nesnází je sociální zabezpečení pro samostatně výdělečně činné a atypické pracovníky. Osoby samostatně výdělečně činné nemají v Polsku povinnost si platit zdravotní pojištění, takže je to velmi riziková skupina, protože nepojištění nebudou mít nárok na nemocenské dávky. Důchodový systém v současné době sice poskytuje přiměřenou ochranu před chudobou, ale nedávná změna zapříčinila snižování úrovně důchodů. Očekává se, že nejvíce budou postiženy ženy, jejichž důchody se pohybují na minimální hranici dávek (European Commission 2018b: 26–27).

Na podporu sociálního začleňování a snižování chodby vytvořilo Polsko projekt *Bližší rodině a dítěti*. Zaměřuje se na podporu rodin trpících pečovatelskými a vzdělávacími problémy a podporu pěstounské péče. Problémy, které se Polsko snaží tímto projektem odstranit, jsou nedostatečné služby

poskytované rodinám trpícím pečovatelskými a výchovnými problémy, pěstounské pečovatelské služby, osoby ve vazbě a potřeba vyvinout opatření vedoucí k odklonu od ústavní péče. Projekt se zaměřuje především na vzdělávání a financování sociálních služeb a sociální integraci žáků pěstounské péče. Celková hodnota projektu se vyšplhala přibližně na 3,7 milionu EUR, z čehož fondy EU poskytly okolo 3,1 milionu EUR (Mapa dotacjí UE nedatováno c).

7 Regionální politika Maďarska

Regionální politika Maďarska je řešena skrze tři ministerstva, přičemž hlavní zaštitění je na Ministerstvu financí. Ministerstvo pověřené místním rozvojem připravuje operační program Evropské unie s prvky, které se nacházejí v různých operačních programech. V roce 2012 byla zrušena rada krajských úřadů pro rozvoj mikroregionu, čímž se úroveň NUTS II stala hlavním územním aktérem. V roce 2014 vznikla Národní koncepce územního rozvoje, která se zabývá jak národní úrovní, tak programovou úroveň EU (OECD 2019).

7.1 Fondy využívané pro regionální politiku

Maďarské programy a projekty jsou uskutečňovány v rámci politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti. Pro účely snížení regionálních rozdílů bylo vynaloženo okolo 29,6 miliard EUR, z čehož 25 miliard EUR pochází přímo z fondů Evropské unie a 4,6 miliardy EUR činí rozpočet poskytnutý Maďarskem. Regionální politika je dotována z tří hlavních fondů, a to z EFRR, ze kterého pochází 42,6 % všech dotací. Dále z FS, jehož velikost činí 23,9 % finančních prostředků poskytnutých na regionální rozvoj a posledním fondem je ESF, jež disponuje 18,9 %. Finanční dotace pocházející z EFRR jsou poskytovány prakticky na všechny projekty podporující regionální rozvoj. Největší objem financí je však poskytován do konkurenceschopnosti malých a středních podniků (2,5 miliardy EUR) a na výzkum a inovace (2,5 miliardy EUR). FS je druhým největším poskytovatelem dotací na regionální projekty. Prostředky z tohoto fondu jsou určeny především na síťovou infrastrukturu v dopravě a energetice (3,2 miliardy EUR), dále na ochranu životního prostředí a efektivity zdrojů (1,64 miliardy EUR), na nízkouhlíkovou ekonomiku (994 milionu EUR) a na přizpůsobení se změně klimatu a prevenci rizik (1,04 miliardy EUR). Poslední fond sloužící pro potřeby regionální politiky je ESF, ze kterého jsou realizovány projekty udržitelného a kvalitního zaměstnání (1,96 miliardy EUR), dále na sociální inkluzi (1,27 miliardy EUR), vzdělávání a odborná

kvalifikace (1,47 miliardy EUR) a efektivní veřejná správa (892 milionu EUR) (European Commission 2020f).

7.2 Regionální disparity v Maďarsku

Maďarsko je dle klasifikace Evropské unie tvořeno třemi regiony NUTS I, dále sedmi regiony NUTS II, neboli regiony soudržnosti a 20 regiony NUTS II, které se skládají z 19 žup a jednoho hlavního města. V těchto regionech existují velké disparity a téměř všechny se pohybují pod průměrným HDP Evropské unie. Jedině hlavní město Budapešť dosahuje 139,8 % HDP¹⁷ na obyvatele ve srovnání s Evropskou unií, a tím přesahuje průměrný hrubý domácí produkt EU. Co se týče národní ekonomiky, tak se Budapešť pohybuje na 204,7 % HDP na osobu a v reálných číslech se pohybovala okolo 7 milionů HUF ročně (přibližně 22 350 EUR¹⁸). Region, který je v klasifikaci NUTS II ve spojení s Budapeští, je Pest, jehož národní HDP je 82,1 % HDP, v rámci EU se pohybuje na 56 % HDP a dosahuje ročně 2,8 milionu HUF na osobu (přibližně 8 940 EUR). Druhým neúspěšnějším regionem v rámci Maďarska, po Bratislavě, je Západní Zadunají, jehož HDP v rámci Maďarska se pohybuje na 109 % HDP (3,7 milionu HUF na osobu, převedeno přibližně na 11 813 EUR), nicméně ve srovnání s průměrem EU je to pouze 74,4 %. Naopak nejslabším regionem je Severní Alföld, jehož HDP na osobu v rámci Maďarska je 63,5 % (2,18 milionu HUF ročně, převedeno na 6 960 EUR) a v rámci celé EU 43,1 %. Další dva regiony, Severní Maďarsko (65,5 %) a Jižní Zadunají (65,4 %), jsou na tom, co se týče HDP, velmi podobně, a to na přibližně 2,26 milionu HUF za rok (okolo 7 215 EUR). V rámci EU se oba tyto regiony pohybují na 44,7 % HDP. Dalším regionem, který na tom není dobře z ekonomického hlediska na národní úrovni, je Jižní Alföld, jehož HDP je 70,2 % (2,4 miliony HUF, okolo 7 660 EUR) na národní úrovni a z hlediska EU na 48 % HDP. Posledním regionem je Střední Zadunají, jehož HDP je 92,9 % HDP ročně (3,2 miliony HUF, okolo 10 216 EUR) a

¹⁷ Všechny uvedené statistiky v této podkapitole jsou uváděny jako průměr mezi lety 2015 a 2018.

¹⁸ Kurz eura byl určen dle průměrného kurzu ČNB mezi lety 2014–2018, 1 EUR = 313,215 HUF.

v rámci Evropské unie dosahuje na 63,4 % HDP (Hungarian Central Statistical Office nedatováno).

7.3 Programovací období 2014–2020

Na programovací období 2014 – 2020 byly vytyčeny cíle, které měly pomoci zlepšit globální konkurenceschopnost podniků, podporu zaměstnanosti prostřednictvím hospodářské a sociální politiky s přihlédnutím k územním rozdílům. Pro toto období již mohly kraje vytvářet své vlastní koncepce a programy regionálního rozvoje, a tím koordinovaly programy napříč odvětvím (OECD 2019). Maďarsko si pro svůj rozvoj v roce 2014–2020 zvolilo pětici těchto cílů:

- 1) zvýšení míry zaměstnanosti populace ve věku 20–64 let na 75%,
- 2) zvýšení výdajů na výzkum a vývoj na 1,8% HDP (Government of the Republic of Hungary 2011: 16),
- 3) změna klimatu a energetiky:
 - zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie na konečné spotřebě energie na 13 % (Eurostat 2020d),
 - dosažení celkové úspory energie 10 %,
 - omezení růstu emisí skleníkových plynů (mimo systém EU pro obchodování s emisemi) na 10 % ve srovnání s úrovní roku 2005 (Government of the Republic of Hungary 2011: 16),
- 4) vzdělávání:
 - zvýšení podílu osob s ukončeným terciárním vzděláním nebo ekvivalentem 34 % v populaci ve věku 30–34 let (Eurostat 2020e),
 - snížení podílu osob, které předčasně ukončily školní docházku (osoby bez vzdělání nebo odborné přípravy na nižším sekundárním

vzdělávání), na 10% u populace ve věku 18–24 let Government of the Republic of Hungary 2011: 16),

- 5) snížení podílu lidí žijících v chudobě nebo sociálním vyloučení o 450 tisíc (European Commission nedatováno ch).

7.3.1 Cíl 1 – celková míra zaměstnanosti

Maďarsko si v rámci celkové míry zaměstnanosti zvolilo stejný cíl jako Evropská unie, což znamená dosažení 75 % zaměstnaných osob ve věku 20–64 let. Na počátku programovacího období bylo v Maďarsku 66,7 % zaměstnaných obyvatel a do roku 2018 se tato statistika zvýšila na 74,4 %, což byl velký předpoklad proto, že cíl bude do konce programovacího období naplněn. Již v roce 2019 se Maďarsku podařilo naplnit tento cíl se 75,3 % (Eurostat 2020b).

Míra zaměstnanosti je v Maďarsku v současné době jedna z nejvyšších za poslední dobu a na trhu začíná být nedostatek práce, nicméně je to spojeno s rozdíly v zaměstnanosti skupin různých dovedností. Trh práce spolufinancovaný dotacemi z evropských fondů mezi lety 2015–2017 pomohl okolo 173 000 uchazečům o zaměstnání a neaktivním osobám. Osoby s nízkou kvalifikací neustále čelí nízké míře zaměstnanosti a nízkým platům. Rozdíly v míře zaměstnanosti jsou u jednotlivých pracovních skupin (nízko, středně, vysoce kvalifikovaní pracovníci) jedny z nejvyšších v EU a jsou zde také znatelné velmi nízké mzdové rozdíly. Dalším problémem jsou velké rozdíly v zaměstnanosti žen a mužů. Ženy jsou v tomto případě nedostatečně využítá pracovní síla, především ve věku mezi 25–39 let. V tomto případě by byla vhodná reforma, která by pomohla mladým rodičům k návratu do práce z rodičovské dovolené. Další rizikovou skupinou, která je na trhu práce nedostatečně zastoupena, jsou osoby se zdravotním postižením. Jejich nezaměstnanost je jedna z nejvyšších v Evropské unii, což vede k riziku chudoby nebo sociálnímu vyloučení. Stejně jako na Slovensku představuje i pro

Maďarsko výzvu integrace Romů na trh práce. Jejich zaměstnanost se zvyšuje, především u mladých lidí, ale problémovou skupinou jsou opět ženy. Rozdíl mezi zaměstnanými romskými ženami a muži dosahuje rozdílu 19 %. Nedostatečná struktura a proces sociální kooperace je v Maďarsku také značný, existují zde velké problémy v zapojení sociálních partnerů do navrhování a provádění politických reforem (European Commission 2018c: 19–21).

Projektem zaměřeným na zvýšení zaměstnanosti v Maďarsku je například *Společná iniciativa zaměřená na zaměstnanost*. Cílem projektu je zvýšení zaměstnanosti v rumunsko-maďarském přeshraničním regionu, zlepšení pracovních podmínek, zavedení činností k vytváření nabídky a poptávky na pracovním trhu a zvýšení mobility pracovníků. Projekt se bude zaměřovat na zvýšení kvalifikace zaměstnanců a hlavně na studenty, kteří dochází zatím na střední školy, aby jejich pozdější integrace na pracovní trh v tomto regionu byla jednodušší. Celkový rozpočet na tento projekt je 207 741 EUR, z čehož Evropská unie poskytla finanční prostředky ve výši 176 580 EUR z EFRR (Keep.eu nedatováno a).

7.3.2 Cíl 2 – investice do výzkumu a vývoje (VaV)

Jako druhý cíl si Evropská unie předsevzala investovat do výzkumu a vývoje finanční prostředky ve výši 3 % HDP všech členských států. Maďarská vláda nastavila poněkud skromnější cíl, a to investice ve výši 1,8 % HDP. V roce 2014 se dotace do výzkumu a vývoje pohybovaly na 1,35 % HDP a do roku 2018 se sice zvýšily na 1,53 %, nicméně během tohoto období neprobíhal růst příliš hladce a například v roce 2016 klesly investice na 1,19 % HDP. Další rok se opět tyto dotace stabilizovaly okolo 1,3 % a za rok 2018 se opět zvedly o 0,2 % HDP. Není tedy zřejmé, zda bude cíl do roku 2020 zcela naplněn (Eurostat 2020c).

Investice do výzkumu a vývoje jsou pro udržitelný růst zásadní, nicméně i v případě Maďarska jsou výrazně pod průměrem EU. Existuje mnoho problémů, jako například nízká energetická účinnost, nízká spotřeba energie z obnovitelných zdrojů a znečištění ovzduší, které by se mohly vyřešit vyššími investicemi. Maďarsko se potýká s nízkým počtem patentových a ochranných známek a návrhových aplikací, malým počtem inovativních podniků a nízkou úrovní internacionalizace malých a středních podniků. Investice do tohoto odvětví zůstávají zcela závislé na dotacích z evropských fondů. Většina investic do VaV totiž pochází od velkých, převážně zahraničních, firem (0,99 % HDP z celkových investic). Tím, že veřejná věda není dostatečně financována, její kvalita se snižuje, počet výzkumných pracovníků ve veřejném sektoru se od roku 2010 snížil o 1,5 % a klesá také počet výzkumných jednotek a podíl citovaných publikací. V roce 2017 bylo zřízeno osm středisek spolupráce mezi univerzitami a podniky, jež by mělo rozvíjet udržitelnost operací a inovačních projektů. V roce 2014 byla kvůli přístupu do evropských fondů vytvořena národní strategie inteligentní specializace s cílem zlepšit výkonnost inovačního systému (European Commission 2019e: 33–35).

Projekt *Optimalizace dopadu veřejných politik ve prospěch výzkumných a inovačních zařízení v oblasti lékařských technologií (Medtech4 Europe)* se zaměřuje na lékařské technologie, které pomáhají ve snižování nákladů na zdravotní péči v souvislosti se stárnutím populace. Projekt poskytuje finance na zlepšení veřejných politik za účelem lepšího přizpůsobení oblasti inovací a technologií. Z tohoto projektu bude vytvořeno osm akčních plánů díky nejrůznějším aktivitám, jako výměna zkušeností, meziregionální mapování a společné analýzy, společný seminář, studijní návštěvy a workshopy. Hlavním cílem je navázání vazeb mezi platformami výzkumu a usnadnit spolupráci mezi firmami. Na tento projekt byla vynaložena celková částka 300 827 EUR, z čehož 255 703 EUR bylo poskytnuto z EFRR (Keep.eu nedatováno b).

7.3.3 Cíl 3 – změna klimatu a energetiky

Další cíl se skládá ze tří částí, a to zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie, dále celkové úspory energie a omezení růstu emisí skleníkových plynů. První část se Maďarsku příliš nedaří plnit. Jako cíl si vláda určila zvýšit podíl obnovitelných zdrojů energie na 13 %. Na počátku programovacího období byl tento cíl naplněn, vzhledem k dřívějšímu vypracování strategie, nicméně se do roku 2018 tento podíl neustále snižoval, až na 12,489 % (Eurostat 2020d). Druhou částí tohoto cíle bylo dosáhnout úspory energie o 10 % od roku 2005. Na začátku programovacího období byla energetická zátěž snížena o 13,5 %, ale do roku 2018 se postupně zvyšovala. Oproti roku 2005 byla tedy celková úspora energie jen 1,2 % (Eurostat 2020h). Poslední částí bylo omezení růstu emisí skleníkových plynů na 10 % ve srovnání s rokem 2005. Již v roce 2014 byly emise sníženy o 19,1 % oproti počátečnímu období, nicméně během zkoumaného období se opět zvyšovaly a v roce 2018 byly na úrovni 10 % (Eurostat 2020g, European Commission 2020g: 52).

Energetická účinnost je v rámci Maďarska na velmi slabé úrovni. Existuje zde takzvaná energetická chudoba, kdy nejchudší obyvatelé utratí přibližně 16 % svých výdajů na energie. V případě elektrického propojení je úroveň Maďarska sice velmi dobrá, nicméně infrastrukturní projekty by vedly k levnějšímu dovozu elektřiny ze západu. Dále zde existují snahy diverzifikovat dovoz plynu přes Rumunsko a Chorvatsko a zvyšuje se podíl obnovitelných zdrojů s nízkým obsahem uhlíku. Narůstají počty solárních zařízení a tento trend bude pokračovat i do budoucna. Vznikl návrh národního energetického a klimatického plánu, který uvádí nutnost investic zejména do zlepšení energetické účinnosti budov, obnovitelné energie a udržitelné mobility s cílem splnit energetické a klimatické cíle (European Commission 2020g: 47–48).

Maďarsko je také zapojeno do mezinárodního projektu na zlepšení energetické situace *Inteligentní přechod energie k upgradu regionální výkonnosti (SET-UP)*, jehož cílem je zlepšit energetickou výkonnost zúčastněných regionů díky vylepšení politik v oblasti inteligentních sítí. Tyto sítě monitorují toky energie a podle toho se přizpůsobují změnám v dodávkách energie a poptávce. Dotace jsou zaměřeny také na podporu státních zaměstnanců, podnikatelů a občanů. Projekt je financován celkovou částkou 1 390 571 EUR, z čehož 1 153 086 EUR pochází z EFRR (Keep.eu nedatováno c).

7.3.4 Cíl 4 – vzdělávání

Cíl, který se týkal vzdělávání, byl rozpracován do dvou částí. Prvním se stalo zvýšení podílu osob s ukončeným terciárním vzděláním v populaci ve věku 30–34 let o 40 % v celé EU. Maďarsko si nastavilo o něco nižší cíl, a to 34 %. Na začátku mnou zkoumaného období již Maďarsko dosáhlo cíle s 34,1 %, nicméně do roku 2018 se toto číslo opět snižovalo do roku 2017, kdy dosáhlo pouhých 32,1 % a do roku 2018 proběhlo opět polepšení na 33,7 %. Dle klesající a stoupající křivky není zatím zcela jasné, zda se do roku 2020 podaří tento cíl naplnit (Eurostat 2020e). Druhou částí cíle je snižování podílu osob, které předčasně ukončily školní docházku na 10 % u populace ve věku 18–24 let. Tento cíl si Maďarsko nastavilo stejně jako EU, přičemž na počátku programovacího období míra dosahovala na 11,4 % a do roku 2018 se opět zvýšila na 12,5 %. Dle zvyšující se tendence není zcela jasné, jestli se Maďarsku podaří cíl naplnit (Eurostat 2020f).

Výsledky vzdělávání jsou v Maďarsku vysoce ovlivněny sociálně-ekonomickým zázemím žáků, jedná se o jeden z nejsilnějších dopadů v EU. Podíl přijatých znevýhodněných studentů do terciárního školství byl v roce 2017 1,4 % a podíl romských žáků pouze 0,8 %. Nejvyšší míra předčasného ukončení školní docházky je mezi Romy (65,3 % z celkových 12,5 %) v nejméně

rozvinutých okresech. Velkým problémem je nedostatek učitelů a jejich průměrný věk. V roce 2017 bylo 41 % učitelů ve věku 50 a více let a pouze 6 % mladších 30 let. Velmi vysoká je míra nedokončeného studia na vysokých pedagogických školách a méně než polovina z absolventů opravdu nastoupila do učitelské profese. Počet nových učitelů není dostačující vzhledem k počtu učitelů odcházejících do důchodu, především v nejméně rozvinutých oblastech Maďarska. Významným faktorem je především nejnižší počáteční plat učitele v rámci celé EU a do roku 2019 opět úroveň platů klesla ve srovnání s celostátním průměrem (European Commission 2020g: 30–32).

V Maďarsku je velmi slabá podpora podnikatelské kultury a zapojení do sociálních inovací a podnikání. Z tohoto důvodu se zapojilo do mezinárodního projektu *Posílení sociální inovace a podnikatelského ducha studentů středních škol pomocí vysoce inovativního vzdělávacího systému (InnoSchool)*. Tento projekt by měl podpořit uvědomění si sociálních potřeb, zlepšení specifických schopností studentů a získání podnikatelských dovedností. To vše bude probíhat pomocí her pro online simulace spojené s přednáškami pro učitele, kteří budou znalosti dále šířit mezi studenty a dále pomocí sociálních médií a interschool začlenění do soutěže s cílem zlepšit přitažlivost pro studenty. Celkový rozpočet na projekt je ve výši 1 873 604 EUR, z čehož bylo poskytnuto 1 592 564 EUR z EFRR (Keep.eu nedatováno d).

7.3.5 Cíl 5 – sociální začleňování a snižování chudoby

Posledním cílem EU pro programovací období 2014 – 2020 je snížení podílu lidí žijících v chudobě nebo sociálním vyloučení o 5 % od roku 2008. Celkový cíl EU je snížit osoby ohrožené chudobou o 20 milionů ve všech členských státech. V Maďarsku se sice od roku 2008 do roku 2013 zvedl podíl o 604 tisíc obyvatel, rok 2013 byl nicméně zlomový a od té doby se počet těchto osob neustále snižoval. V roce 2014 přibýlo 302 tisíc obyvatel na hranici

chudoby, ale v roce 2018 se již snížil tento počet o 908 tisíc oproti roku 2008. Celkově tedy Maďarsko dosáhlo dvojnásobného snížení osob ohrožených chudobou, než byl původní cíl (European Commission nedatováno ch).

Snížování chudoby obyvatel Maďarska se od roku 2014 zlepšuje. Počet obyvatel čelících materiální deprivaci a rodin s nezaměstnanými osobami se do roku 2013 snížil na polovinu, i přesto v roce 2017 bylo Maďarsko stále na čtvrté pozici v EU s nejvyšší mírou osob s materiální deprivací. Je zde neustále vysoké riziko chudoby u rodin se třemi nebo více dětmi a rodin s jedním rodičem. Tento stav je stále vyšší než je průměr EU. Tento problém se vyskytuje v určitých oblastech, především v severním Maďarsku a venkovských oblastech. Vývoj těchto oblastí je také závislý na nízké vzdělanosti a nezaměstnanosti lidí, kteří jsou často ohroženi omezeným přístupem k základní veřejné infrastruktuře a službám. Ve více než 200 těchto lokalitách byly realizovány projekty sponzorované EU, nicméně jsou zapotřebí další investice. Dalším problémem je podíl Romů ohrožených chudobou, jejichž podíl byl v roce 2018 67,8 %. Naopak zlepšuje se dlouhodobé poskytování péče pro zdravotně postižené (European Commission 2019e: 27–28).

Vzhledem k velké nezaměstnanosti romské komunity byl v Maďarsku vytvořen projekt *Měníci se diskurzy, měníci se praxe: Romové jako lidské zdroje*. Cílem projektu je posílit kapacity a spolupráci mezi aktéry, kteří mají podíl na účasti Romů na trhu práce. Projekt se zaměřuje na oblast Podunají, kde žije většina Romů, kteří jsou vyloučení z trhu práce. Investice do tohoto projektu usnadní a posílí postavení Romů na trhu práce, díky získání lepší kvalifikace a znalostí. Zaměřuje se také na primární trh práce namísto šedé ekonomiky a celkové snižování diskriminace v práci. Jedná se o mezinárodní projekt, jehož hlavním iniciátorem bylo právě Maďarsko. Byly zde vynaloženy prostředky ve výši 1 947 664 EUR, z čehož částka 1 655 514 EUR byla poskytnuta jako dotace z EDRF (Keep.eu nedatováno e).

8 KOMPARACE REGIONÁLNÍCH POLITIK STÁTŮ V4

Regionální politiky států V4 se v současném programovacím období 2014–2020 řídí strategií snižující regionální rozdíly. Tyto disparity jsou měřeny dle socioekonomických ukazatelů, jejichž úroveň se velmi liší v závislosti na úrovni regionů v daných zemích. Prvním aspektem je roční HDP na obyvatele určující ekonomickou úroveň regionů. Ve všech mnou zkoumaných státech (Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko) dosahují nejvyššího HDP hlavní města, která jako jediné regiony jako jsou nad průměrem HDP Evropské unie. Zbylé regiony nedosahují ani na průměr EU, čímž se disparity mezi jednotlivými regiony neustále prohlubují ve všech těchto státech.

První cíl strategie Evropa 2020 bylo dosažení 75 % míry zaměstnanosti. Česká republika a Maďarsko si nastavily stejný cíl a také ho dosáhly. Česká republika má nejvyšší míru zaměstnanosti ze všech čtyř zemí, a to 79,9 % v roce 2018, Maďarsko dosáhlo druhého nejlepšího výsledku, a to 74,4 %. Slovensko i Polsko také dosáhli svých cílů, nicméně jejich hranice byla nižší. Slovenská vláda si určila dosažení 72 %, což v roce 2018 bylo naplněno (72,4 %). Polsko si nastavilo poněkud skromnější cíl (71 %), který byl také splněn již v roce 2018 (Eurostat 2020b). Z tohoto vychází, že všechny čtyři státy naplnily své stanovené cíle, nicméně pokud je naplnily dva roky před koncem programovacího období, nezdá se, že by jejich volba byla příliš ambiciózní. Pro lepší orientaci byla vytvořena příloha č. 4.

Druhým cílem a komparovaným aspektem jsou poskytnuté investice do výzkumu a vývoje. Evropská unie si zde určila, že investice se zvednou na 3 % HDP, nicméně žádný stát V4 tento cíl nesdílel. Nejvyšší hranici si nasadila Česká republika, a to celkové investice ve výši 2,7 % HDP. V roce 2018 bylo dosaženo pouze 1,93 % a není příliš pravděpodobné, že by do roku 2020 cíle dosáhla. Druhý nejvyšší cíl si nastavilo Maďarsko (1,8 % HDP), nicméně ani zde to nevypadá, že bude cíl naplněn. V roce 2018 byly poskytnuty investice ve výši

1,35 % HDP. Stejně je na tom i Polsko a Slovensko, jejichž cíle nebyly vysoké a nebyly ani naplněny. Polsko chtělo do roku 2020 zvýšit investice na 1,7 % a v roce 2018 dosahovalo na 1,21 %. Slovensko mělo oproti ostatním nejnižší cíl, a to investice ve výši 1,2 % HDP, což také nebylo naplněno (0,84 %) a od počátku programovacího období toto procento vykazuje spíše klesající tendenci, takže není příliš pravděpodobné, že by svého cíle mohlo Slovensko dosáhnout. Všechny čtyři státy jsou v tomto směru pod průměrem EU, který je 2,12 % HDP (Eurostat 2020c).

Další zkoumaný aspekt – zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie v konečné spotřebě energie a snížení emisí skleníkových plynů –, pojal každý stát rozdílným způsobem. Česká republika si stanovila velmi nízký cíl, co se týče použití obnovitelných zdrojů. Již na počátku programovacího období byl tento cíl naplněn a od té doby stagnuje. Oproti tomu Slovensko a Maďarsko se zavázaly zvýšit podíl obnovitelných zdrojů a oba dva státy uspěly, nicméně Maďarsko svůj cíl splnilo velmi rychle a od té doby stagnovalo. Cílem EU v tomto bodě bylo dosáhnout 20 % a průměr byl 17,977 %, takže všechny tři zmíněné země jsou pod unijním průměrem. Polsko si tento podíl ani nestanovilo (Eurostat 2020d). Polsko velmi spoléhá na primární zdroje, jako je uhlí, takže mu příliš nedaří svůj jediný podíl v této oblasti naplnit. Slovensko a Maďarsko si navíc stanovily snížit emise ze skleníkových plynů. Slovensku se jeho cíl stanovený na snížení emisí o 13 % podařilo naplnit. Oproti tomu Maďarsko odstartovalo programovací období dobře, ale do roku 2018 se povedlo tyto emise opět zvýšit, nicméně drží se pořád pod hranicí cíle, který je 10 % (Eurostat 2020g). Posledním podcílem bylo zvýšit účinnost prostředků úspory energie, jehož se opět účastnilo pouze Slovensko a Maďarsko. Slovensku v tomto navyšování nebylo příliš úspěšné a místo 11 % úspor bylo v roce 2018 zaznamenány pouze necelé 4 %. Maďarsko na tom bylo obdobně, protože se zavázalo k úspoře 10 %, ale do roku 2018 se hranice pohnula pouze na 1,2 % (Eurostat 2020h).

Další zkoumaný cíl bylo vzdělávání, jež se skládá ze dvou částí. První bylo snížit procento předčasně ukončené školní docházky. Průměr Evropské unie je 10,5 % a její cíl je 10 %. Česká republika, Slovensko i Polsko na tom jsou v tomto ohledu velmi dobře a svůj cíl posunuly o něco níž. Česká republika si stanovila hranici na 5,5 % a na začátku programovacího období se sice tento cíl naplnil, ale postupem času se čísla opět zvedla a v roce 2018 dosáhala hodnoty 6,2 %. Slovensko si nastavilo svůj cíl na 6 %, ale zatím se mu hranice zvyšuje a na konci mnou zkoumaného období byla na 8,6 %. Výsledky Polska jsou velmi podobné, neboť si nastavilo cíl 4,5 %, nicméně ještě v roce 2019 zde bylo 5,2 %. Ačkoliv jsou všechny tyto státy od naplnění cíle daleko, ale jsou neustále pod průměrem EU. Oproti tomu Maďarsko mělo nastavenou hranici stejnou jako EU (10 %), ale v roce 2018 dosahovalo na 12,5 % (Eurostat 2020f). Druhou částí cíle bylo zvýšit podíl osob s terciárním vzděláním. Cílem unie bylo zvýšit počet absolventů na 40 %. V tomto případě si dalo Polsko nejvyšší cíl, a to 45 %, což bylo v roce 2018 překonáno a cíl naplněn. Oproti tomu nejnižší hranici si zvolila ČR (32 %), a již v roce 2018 se jí tento cíl povedlo naplnit a překonat. Stejně jako Maďarsko mělo shodně 33,7 % absolventů terciárního vzdělání. Nicméně Maďarsko mělo vyšší cíl (34 %) a zatím ho nenaplnilo. Stejný cíl jako EU si zvolilo v tomto případě Slovensko a v roce 2018 dosahovalo 37,7 % (v roce 2019 byl pak cíl naplněn) (Eurostat 2020e).

Posledním cílem v rámci strategie bylo sociální začleňování a snižování chudoby. Tento cíl splnily všechny čtyři státy do roku 2018 a ještě ho o velký kus předešly. Největší pokrok udělalo Polsko, když pomohlo 4,5 milionu obyvatel vymanit se z chudoby (European Commission nedatováno h). Je to celkově nejrychlejší tempo v celé EU. Maďarsku se povedlo naplnit cíl dvojnásobně a osob ohrožených chudobou zde ubylo o 908 tisíc (European Commission nedatováno ch). Oproti tomu Slovensko (239 tisíc) a ČR (302 tisíc) sice nedosáhly takových čísel, nicméně oběma povedlo se výrazně snížit počet ohrožených osob chudobou. Celkovým cílem EU je snížit chudobu ve členských

státech dohromady o 20 milionů, čemuž velmi tyto čtyři státy napomohly (European Commission nedatováno c, European Commission nedatováno e).

ZÁVĚR

Regionální politika Evropské unie je součástí politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Její snahou je snížit disparitu mezi jednotlivými regiony EU a podpořit tím obyvatele členských států v kvalitě životní úrovně, neboť se zabývá socioekonomickými problémy, jejichž odstraňování je podporováno evropskými fondy, jež financují programy a projekty ve všech členských regionech podle výše potřeby. Rozvinutější oblasti dostávají nižší dotace než málo rozvinuté oblasti. Regionální politika EU funguje na základě programovacích období a strategií, které jsou vytvářeny pro všechny členské státy Evropské unie. V tomto období probíhá strategie Evropa 2020, která je založena na pěti cílech, jež jsem v mé práci rozebírala na konkrétních státech, a to České republice, Slovensku, Polsku a Maďarsku neboli státech Visegrádské skupiny.

V době, kdy státy V4 zahajovaly přístupová jednání do Evropské unie, bylo jasné, že se musí snížit jejich regionální disparity. Původních 15 členů mělo totiž mnohem vyspělejší ekonomiku a bylo zapotřebí tyto rozdíly o něco snížit. Proto již před vstupem dostávaly tyto státy dotace na přípravu. Od roku 2004 do ekonomické krize (2008) všechny státy Visegrádské skupiny zažívaly velký ekonomický růst, nicméně jejich regionální situace je neustále pod průměrem EU, mimo regiony hlavních měst všech čtyř států. Pro programovací období 2014–2020 byly navrženy cíle pro Evropskou unii, kterých by členské státy měly dosáhnout, nicméně každý si mohl hranice upravit dle svých možností.

Cílem mé práce bylo zhodnotit přínos strategie Evropa 2020 pro státy V4 a posoudit naplňování cílů regionální politiky v období 2014–2018. Stanovila jsem si výzkumné otázky, které měly pomoci k lepšímu naplnění cíle. Nyní na ně budu jednotlivě odpovídat. První otázka zní: Které z cílů uvedené ve zmíněném dokumentu *Evropa 2020* (míra zaměstnanosti, udržitelný rozvoj, investice do výzkumu a vědy, vzdělávání a sociální začleňování a snižování chudoby), představují pro jednotlivé země V4 priority z politického, investičního nebo

sociálního hlediska? Všechna tato témata jsou velmi důležitá po všechny státy Visegrádské skupiny, nicméně každá má své priority. Slovensko a Maďarsko velmi bojují se začleňováním romských občanů na pracovní trh a do vzdělávacího systému. Polsko má problém především s nedostatkem pracovních nabídek a kvalifikovaných pracovníků. Česká republika se potýká s přílišnou byrokratickou zátěží a nedostatkem investic do vědy a výzkumu. Tento nedostatek je patrný u všech čtyř států.

Jakým způsobem země Visegrádské skupiny naplňují cíle vytyčené v dokumentech strategie *Evropa 2020*? Co se týče zaměstnanosti obyvatel, tak všechny státy naplnily svůj cíl předčasně. Dalším úspěšně splněným cílem v rámci všech zemí je snížení chudoby. Cíl zaměřený na vzdělávání byl splněn jen půl napůl. Část cíle, ve které se jedná o terciárním vzdělání, byla naplněna všemi čtyřmi státy, nicméně druhá část cíle hovořící o předčasném ukončení školní docházky nebyla do roku 2018 naplněna žádným ze států. Z jedné části to bylo kvůli tomu, že si stanovily opravdu vysoké cíle, na druhou stranu ještě do konce programovacího období zbývaly dva roky, aby tento cíl mohly naplnit. Zálžitostí, která je pro všechny státy V4 obtížná, je naplnění investic do výzkumu a vývoje a změna klimatu a energetiky. Co se týče výzkumu a vývoje, žádný ze států nenaplnil vytyčený cíl a vyhlídky do budoucna jsou nejisté. Změna v oblasti klimatu a energetiky se vyvíjí u každého z V4 jinak. Česká republika a Polsko si daly pouze jeden cíl, který ČR naplnila a Polsko nikoliv. Slovensko a Maďarsko si zvolili tři cíle, z čehož Slovensko naplnilo jeden a Maďarsko také jeden.

Jaké jsou zásadní rozdíly a podobnosti v politikách jednotlivých států V4 ve vztahu k strategii *Evropa 2020*? Podobností je hned několik. Jak již bylo zmíněno, všechny státy velmi dobře plní cíle, které se týkají zaměstnanosti, chudoby a vzdělávání. Nicméně investice do výzkumu a změny klimatu a energetiky nejsou zatím naplněny. Dalším společným rysem je fakt, že všechny

státy mají jeden region, který je nad průměrem EU a vždy se jedná o hlavní město. Rozdílem je například polský nedostatek pracovních míst nebo zapojení se žen a starých lidí na pracovní trh v ČR.

Každý ze států V4 vzhledem k regionální politice EU má jisté mezery a nedostatky. Například ve všech státech je jen jeden region, který by byl ekonomicky na úrovni průměru Evropy. Zbytek těchto regionů se nachází pod průměrným ročním HDP na obyvatele.

Finanční prostředky z fondů EU jsou velice důležitou součástí tvorby regionální politiky. Nebýt těchto prostředků není zcela jasné, jestli by se regiony vyvíjely takovým způsobem jako nyní. Příkladem může být Prešovský kraj na Slovensku, který je sice nejchudší, nicméně jeho tempo růstu HDP se obrovsky zvýšilo. Dalším příkladem může být podpora výzkumu a vývoje, která je financována z fondů EU a prakticky v žádné z těchto zemí by se bez nich tamní vlády neobešly. Na druhou stranu je těžké říci, jestli tyto příspěvky spíše nezvyšují regionální disparity a nenechávají bohatší regiony, aby ještě rychleji bohatly.

Pokud se podíváme na plnění regionálních cílů V4 pro roky 2014–2020, je patrné, že obzvláště v sociálních oblastech si vedou tyto státy velmi dobře. Každý stát má samozřejmě nějaké svoje sociální potíže s regiony, zaměstnáním nebo marginalizovanou skupinou obyvatel. Nicméně každý z těchto států udělal velký pokrok v naplňování regionálních politik a ve využívání fondů EU a je otázka času, kdy se jim podaří snížit dostatečně regionální disparity v rámci svého území.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Antonescu, D. (2014). Regional development policy in context of Europe 2020 Strategy. *Procedia Economics and Finance* 15, s. 1091–1097.

Association for international affairs (nedatováno). *About Visegrad Group – V4* (<http://www.amo.cz/en/models/model-v4/about-visegrad-group-v4/>, 30. 4. 2020).

Blažek, J. (2008). Teorie regionálního rozvoje. In: Wokoun, R. – Malinovský, J. a kol., *Regionální rozvoj* (Praha: Linde), s. 220–281.

Blažek, J. – Uhlíř, D. (2011). *Teorie regionálního rozvoje* (Praha: Karolinum).

Čadil, J. (2010). *Regionální ekonomie. Teorie a aplikace* (Praha: C. H. Beck).

Český statistický úřad (nedatováno). *CZ–ISCED 2011* (<https://www.czso.cz/documents/10180/23169548/cz-isced+2011.pdf/fa446ca2-e212-4dd8-a61e-a80a3152f7cb?version=1.0>, 3. 5. 2020), s. 1–71.

Český statistický úřad (2012). *Specifikace regionů* (https://www.czso.cz/csu/czso/specifikace_regionu, 7. 4. 2020).

Český statistický úřad (2018). *Makroekonomické ukazatele podle krajů ČR v roce 2018* (https://www.czso.cz/documents/11252/134545870/makroekon_ukaz_kraje2018.png/83425142-f393-49f9-a694-6e96d18299d7?version=1.1&t=1581930275873, 11. 5. 2020).

Český statistický úřad (2020a). *Nejnovější údaje: Hl. m. Praha* (<https://www.czso.cz/csu/xa/1-xa>, 13. 5. 2020).

Český statistický úřad (2020b). *Podíl nezaměstnaných osob v ČR a krajích, 2005 – 2019* (https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_podil_nezamestnanych, 5. 5. 2020).

Damborský, M. – Wokoun, R. (2006). Nástroje regionální politiky v teoriích regionálního rozvoje. In: Wokoun, R. – Mates, P. (eds.), *Management regionální politiky a reforma veřejné správy* (Praha: Linde), s. 121–128.

DotaceEU (nedatováno a). *Společně do práce* (<https://dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/mapa-projektu/projekty/03-operacni-program-zamestnanost/03-1-podpora-zamestnanosti-a-adaptability-pracovni/spolecne-do-prace>, 11. 5. 2020).

DotaceEU (nedatováno b). *Zvýšení kvality vzdělávání na MV3O s ohledem na potřeby trhu práce a digitalizaci II* ([https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/mapa-projektu/projekty/02-operacni-program-vyzkum,-vyvoj-a-vzdelavani/02-2-rozvoj-vysokych-skol-a-lidskych-zdroju-pro-vy/zvyseni-kvality-vzdelavani-na-mvso-s-ohledem-n-\(1\)](https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/mapa-projektu/projekty/02-operacni-program-vyzkum,-vyvoj-a-vzdelavani/02-2-rozvoj-vysokych-skol-a-lidskych-zdroju-pro-vy/zvyseni-kvality-vzdelavani-na-mvso-s-ohledem-n-(1)), 11. 5. 2020).

Dunajský fond (2018). *Dunajský fond podporí aktivity a infrastrukturu na rieke* (https://75f0fb50-7840-4afd-b0b4-3cadedfab727e.filesusr.com/ugd/3ff201_b41073de458f4c87a4285eaf57c5cc57.pdf, 15. 5. 2020).

EUR-Lex (2003). *Document 32003R1059* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1405939838475&uri=CELEX:32003R1059>, 8. 4. 2020).

Europa.eu (nedatováno). *Hlavní investiční politika EU* (https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/what/investment-policy/, 9. 2. 2020).

European Commission (nedatováno a). *History of the policy* (https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/history, 9. 2. 2020).

European Commission (nedatováno b). *Principles* (https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/principles/, 15. 4. 2020).

European Commission (nedatováno c). *Europe 2020 targets: statistics and indicators for Czech Republic* (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-your-country/czech-republic/europe-2020-targets-statistics-and-indicators-czech-republic_en, 3. 5. 2020).

European Commission (nedatováno d). *Social housing pilot in Ostrava promotes inclusion in the Czech Republic* (https://cohesiondata.ec.europa.eu/projects/row-m7za_8udq-eww3, 11. 5. 2020).

European Commission (nedatováno e). *European Structural and Investment Funds. Country Data for: Slovak Republic* (<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SK>, 12. 5. 2020).

European Commission (nedatováno f). *Operational Programme Human Resources* (https://ec.europa.eu/regional_policy/en/atlas/programmes/2014-2020/slovakia/2014sk05m0op001, 6. 5. 2020).

European Commission (nedatováno e). *Europe 2020 targets: statistics and indicators for Slovakia* (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-your-country/slovakia/europe-2020-targets-statistics-and-indicators-slovakia_en, 15. 5. 2020).

European Commission (nedatováno f). *The ECO-Mobility project: searching for means of transport and personal mobility assistance* (https://cohesiondata.ec.europa.eu/projects/row-qcab~nqcb_sjww, 15. 5. 2020).

European Commission (nedatováno g). *'The Garden of Senses' gives children with visual disabilities a chance for education and social inclusion* (https://cohesiondata.ec.europa.eu/projects/row-cih6-dpns_mdqx, 16. 5. 2020).

European Commission (nedatováno h). *Europe 2020 targets: statistics and indicators for Poland* (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-your-country/poland/europe-2020-targets-statistics-and-indicators-poland_ga#poverty-and-social-exclusion, 16. 5. 2020).

European Commission (nedatováno ch). *Europe 2020 targets: statistics and indicators for Hungary* (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-your-country/hungary/europe-2020-targets-statistics-and-indicators-hungary_en, 18. 5. 2020).

European Commission (2007). *Cohesion policy 2007–2013. Commentaries and official texts* (https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/guide2007_en.pdf, 28. 4. 2020), s. 6–160.

European Commission (2010). *Europe 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. 3. 3. 2010, s. 2–32.

European Commission (2015). *Overview of Regional Policy* (https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/what/index_en.cfm, 23. 3. 2020).

European Commission (2017). *Laser systems installed at international research facility* (https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/europe/laser-systems-installed-at-international-research-facility, 11. 5. 2020).

European Commission (2018a). Commission Staff Working Document. Country Report Czech Republic 2018. 7. 3. 2018, s. 1–50.

European Commission (2018b). Commission Staff Working Document. Country Report Poland 2018. 7. 3. 2018, s. 1–50.

European Commission (2018c). Commission Staff Working Document. Country Report Hungary 2018. 7. 3. 2018, s. 1–57.

European Commission (2019a). *National Reform Programme of the Czech Republic 2019* (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-national-reform-programme-czech-republic_en.pdf, 3. 5. 2020), s. 7–86.

European Commission (2019b). *Collaboration in central Europe changes behaviour to cut energy use in buildings*

(https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/czechia/collaboration-in-central-europe-changes-behaviour-to-cut-energy-use-in-buildings, 11. 5. 2020).

European Commission (2019c). Commission Staff Working Document. Country Report Slovakia 2019. 27. 2. 2019, s. 3–72.

European Commission (2019d). Commission Staff Working Document. Country Report Poland 2019. 27. 2. 2019, s. 3–66.

European Commission (2019e). Commission Staff Working Document. Country Report Hungary 2019. 27. 2. 2019, s. 4–69.

European Commission (2020a). *European Structural and Investment Funds. Country Data for: Czech Republic* (<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/CZ#top>, 11. 5. 2020).

European Commission (2020b). *European Structural and Investment Funds. Country Data for: Slovak Republic* (<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SK>, 12. 5. 2020).

European Commission (2020c). Commission Staff Working Document. Country Report Slovakia 2020. 26. 2. 2020, s. 3–87.

European Commission (2020d). *European Structural and Investment Funds. Country Data for: Poland* (<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/PL>, 17. 5. 2020).

European Commission (2020e). *GDP per capita in EU regions*. 5 March 2020 (<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10474907/1-05032020-AP-EN.pdf/81807e19-e4c8-2e53-c98a-933f5bf30f58>, 20. 5. 2020).

European Commission (2020f). *European Structural and Investment Funds. Country Data for: Hungary* (<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HU>, 20. 5. 2020).

European Commission (2020g). Commission Staff Working Document. Country Report Hungary 2020. 26. 2. 2020, s. 4–82.

Euroskop (2018). *Regionální politika* (<https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni->

politika/?fbclid=IwAR254yrCnfGTDpeecm2NQ60cnpSuq8VPeMuJk1_NTDY08i_Ueyj6j-aoX5E, 9. 2. 2020).

Eurostat (nedatováno). *Principles and characteristics* (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/principles-and-characteristics>, 9. 4. 2020).

Eurostat (2015). *Regions in the European Union* (<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/6948381/KS-GQ-14-006-EN-N.pdf/b9ba3339-b121-4775-9991-d88e807628e3>, 20. 4. 2020).

Eurostat (2019). *Eurostat regional yearbook, 2019 edition* (<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10095393/KS-HA-19%E2%80%91001-EN-N.pdf/d434affa-99cd-4ebf-a3e3-6d4a5f10bb07>, 15. 5. 2020).

Eurostat (2020a). *GDP per capita in PPS* (<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&code=tec00114>, 14. 5. 2020).

Eurostat (2020b). *Employment rate by sex, age group 20–64* (https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=t2020_10&plugin=1, 3. 5. 2020).

Eurostat (2020c). *Gross domestic expenditure on R&D (GERD)* (https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=t2020_20&plugin=1, 3. 5. 2020).

Eurostat (2020d). *Share of renewable energy in gross final energy consumption* (https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=t2020_31&plugin=1, 3. 5. 2020).

Eurostat (2020e). *Tertiary educational attainment by sex, age group 30–34* (https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=t2020_41&plugin=1, 3. 5. 2020).

Eurostat (2020f). *Early leavers from education and training by sex* (https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=t2020_40&plugin=1, 3. 5. 2020).

- Eurostat (2020g). *Greenhouse gas emission, base year 1990* (https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_30&plugin=1, 15. 5. 2020).
- Eurostat (2020h). *Final energy consumption* (https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_34&plugin=1, 15. 5. 2020).
- Eurostat (2020ch). *Primary energy consumption* (https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_33&plugin=1, 15. 5. 2020).
- Evropská komise (2017). *Europe 2020 Targets* (https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4411192/4411431/Europe_2020_Targets.pdf, 3. 5. 2020).
- Evropská komise (2019). Pracovní dokument útvarů komise. Zpráva o České republice 2019. 27. 2. 2019, s. 3–66.
- Evropská komise (2020). Pracovní dokument útvarů komise. Zpráva o České republice 2020. 26. 2. 2020, s. 3–83.
- Gabrižová, Z. (2014). Europe 2020: View from Slovakia. *Europe 2020 seen from the V4* 26. září 2014, s. 26–31.
- Government of the Republic of Hungary (2011). *National reform programme of Hungary* (<https://2010-2014.kormany.hu/download/f/bd/30000/Hungary%27s%20National%20Reform%20Programme.pdf>, 6. 5. 2020), s. 4–86.
- Gregory, R. – Johnston, R. (2009). *Dictionary of Human Geography* (New Jersey: Blackwell Publishing Ltd).
- Gross, M. – Debus, M. (2017). Does EU regional policy increase parties' support for European integration? *West European Politics* 41 (3), s. 594–614.
- Hučka, M. (2009). Atributy regionálních disparit charakteru výčtu možností. *Regionální disparity*. Prosinec 2009 (http://disparity.vsb.cz/dokumenty2/RD_0906.pdf, 10. 4. 2020).

Hungarian Central Statistical Office (nedatováno). *Regional data* (http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/gdp_eng.html?mapid=QPT002, 20. 5. 2020).

Jílková, E. – Skaličková, J. – Široký, J. (2018). *Aplikovaná hospodářská politika* (Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc).

Keep.eu (nedatováno a). *Joint Employment-Driven Initiative* (<https://keep.eu/projects/22668/>, 18. 5. 2020).

Keep.eu (nedatováno b). *Optimizing the impact of public policies in favour of research and innovation facilities in the field of medical technologies* (<https://keep.eu/projects/18882/>, 20. 5. 2020).

Keep.eu (nedatováno c). *Smart Energy Transition to Upgrade regional Performance* (<https://keep.eu/projects/18773/>, 20. 5. 2020).

Keep.eu (nedatováno d). *Strengthening social innovation and entrepreneurial spirit of secondary schools' students by using highly innovative Learning System* (<https://keep.eu/projects/19502/>, 20. 5. 2020).

Keep.eu (nedatováno e). *Changing Discourses, Changing Practices: The Roma as Human Resource* (<https://keep.eu/projects/18445/>, 20. 5. 2020).

Klimovský, D. – Lacková, Z. – Černáková, V. (2014). Innovation Policy as a Next Development Driver of the Regions in Slovakia: Does Activity of Regional Self-government Matter? *International Review of Social Research* 4 (1), s. 27–47.

Kouřilová, J. (2008). Regionální a strukturální politika v období 2007 – 2013. In: Wokoun, R. – Mates, P. a kol., *Úvod do regionálních věd a veřejné správy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 136–147.

Krutílek, O. – Michalčáková, A. (nedatováno). Regionální politika. *Euroskop* (<https://www.euroskop.cz/9195/sekce/regionalni-politika/>, 14. 4. 2020).

Kutscherauer, A. a kol. (2010). *Regionální disparity* (Ostrava: VŠB – Technická univerzita).

Lindner, M. – Kouřilová, J. (2006). Komparativní analýza a klasifikace nástrojů regionální politiky. In: Wokoun, R. – Mates, P. (eds.), *Management regionální politiky a reforma veřejné správy* (Praha: Linde), s. 129–195.

Macháček, J. – Toth, P. – Wokoun, R. (2011). *Regionální a municipální ekonomie* (Praha: Oeconomica).

Mapa dotacjí UE (nedatováno a). *Wsparcie funkcjonowania IP PO WER w MRPiPS w 2020 r.* (<https://mapadotacji.gov.pl/projekty/1164082/>, 15. 5. 2020).

Mapa dotacjí UE (nedatováno b). *Zakup taboru autobusowego (130 niskopodłogowych autobusów niskoemisyjnych) wraz z infrastrukturą towarzyszącą* (<https://mapadotacji.gov.pl/projekty/746902/>, 15. 5. 2020).

Mapa dotacjí UE (nedatováno c). *Bliżej rodziny i dziecka -wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo- wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej -II edycja* (<https://mapadotacji.gov.pl/projekty/780150/>, 16. 5. 2020).

McCann, P. (2015). *The Regional and Urban Policy of the European Union* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing).

Medve-Bálint, G. (2018). The Cohesion Policy on the EU's Eastern and Southern Periphery: Misallocated Funds? *St Comp Int Dev* 2018 (53), s. 218–238.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (2019). *Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2018* (<https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/anal2018.pdf/760053b9-9f64-b616-5453-2447ee935b7e>, 3. 5. 2020), s. 1–105).

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (nedatováno). *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020* ([https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/regionalni-rozvoj/regionalni-politika/koncepce-a-strategie/strategie-regionalniho-rozvoje-cr-2014-2020-\(1\)](https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/regionalni-rozvoj/regionalni-politika/koncepce-a-strategie/strategie-regionalniho-rozvoje-cr-2014-2020-(1))), 11. 5. 2020).

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (2013). *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020* (<https://www.mmr.cz/getmedia/a9fc8be4-58a0-4137-9c6d-f9a05466a115/SRR-2014-2020.pdf.aspx?ext=.pdf>, 27. 3. 2020), s. 1–150.

Ministerstvo průmyslu a obchodu (2018). *Informace o snižování administrativní zátěže podnikatelů za rok 2017* (<https://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/regulace-podnikani-a-snizovani-administrativni-zateze/snizovani-administrativni-zateze-podnikatelu/2018/7/Material.pdf>, 3. 5. 2020), s. 3–97.

Ministerstvo průmyslu a obchodu (2019). *Statistiky 2018 potvrzují cíle Inovační strategie ČR: Na výzkum a vývoj vynaloženo rekordních 103 miliard. Srovnali jsme krok s Evropou* (<https://mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/statistiky-2018-potvrzují-cíle-inovacni-strategie-cr-na-vyzkum-a-vyvoj-vynalozeno-rekordnich-103-miliard--srovnali-jsme-krok-s-evropou--249837/>, 4. 5. 2020).

Ministerstwo Rozwoju (nedatováno a). *Strategia Europa 2020* (<https://www.gov.pl/web/rozwoj/strategia-europa-2020>, 15. 5. 2020).

Ministerstwo Rozwoju (nedatováno b). *Krajowy Program Reform* (<https://www.gov.pl/web/rozwoj/krajowy-program-reform>, 5. 5. 2020).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (2016). *Visegrad 25 Years After* (https://www.mzv.cz/public/2e/3f/ea/1800883_1457421_Report_of_Eminent_Personalities.pdf, 1. 5. 2020), s. 5–19.

Miric, O. (2010). *The Regional Policy of the European Union as an Engine of Economic Development* (Belgrade: European Movement).

Národní projekt Škola otevřená vrčkým (nedatováno). *Škola otevřená vrčkým* (<http://npsov.mpc-edu.sk/o-nas>, 15. 5. 2020).

- Novotná, M. (2007). *Regionální politika EU* (Ostrava: VŠB – Technická univerzita).
- OECD (2019). *Regional Development Policy in Hungary* (https://www.oecd.org/cfe/_Hungary.pdf, 20. 5. 2020)
- OECD (2020). *Labour productivity and utilisation* (<https://data.oecd.org/lprdy/labour-productivity-and-utilisation.htm#indicator-chart>, 3. 5. 2020).
- Operačný program Ľudské zdroje (2018). *Poradenství a osvěta v oblasti prevence a eliminace diskriminace II.* 23. 2. 2018 (<https://www.ludskezdroje.gov.sk/aktuality/poradenstvo-a-osveta-v-oblasti-prevencie-a-eliminacie-diskriminacie-ii>, 15. 5. 2020).
- Opiłowska, E. (2019). Regionalisation in Poland: background, features and public perception. A first appraisal. *Belgeo.* 2/2019 (<https://journals.openedition.org/belgeo/34254?lang=nl>, 16. 5. 2020).
- Parlamentní institut (2019). Růst HDP. Červenec 2019.
- Piattoni, S. – Polverari, L. (2016). *Handbook on Cohesion Policy in the EU* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited).
- Postránecký, J. (2006). Definice regionální politiky. In: Wokoun, R. – Mates, P. (eds.), *Management regionální politiky a reforma veřejné správy* (Praha: Linde), s. 112–113.
- Postránecký, J. (2008). Regionální politika. In: Wokoun, R. – Mates, P. a kol., *Úvod do regionálních věd a veřejné správy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 98–113.
- Stejskal, J. – Kovárník, J. (2009). *Regionální politika a její nástroje* (Praha: Portál).
- Regionální rozvoj (nedatováno). *Definice pojmu disparita* (<http://www.regionálnírozvoj.cz/index.php/diskuze.437/items/definice-pojmu-disparita.html>, 9. 4. 2020).
- Romea.cz (2018). *Slovenské železárny chtějí dát práci Romům, upřednostní je před cizinci.* 5. 12. 2018

(<http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/zahranicni/slovenske-zelezarny-chteji-dat-praci-romum-uprednostni-je-pred-cizinci>, 15. 5. 2020).

Schmidt, J. (2019). EU Cohesion Policy: A sustainable tool to foster regional innovation? *Bertelsmann Stiftung* (https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/BSt/Publikationen/GrauePublikationen/EZ_Policy_Brief_Cohesion_2019_ENG.pdf, 29. 4. 2020).

STATdat. (nedatováno). *Regional gross domestic product (in current prices)* ([http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID\(%22i501B9F98E141454B828C616740BED00C%22\)&ui.name=Regional%20gross%20domestic%20product%20\(in%20current%20prices\)%20%5bn3001rr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html&run.outputLocale=en](http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID(%22i501B9F98E141454B828C616740BED00C%22)&ui.name=Regional%20gross%20domestic%20product%20(in%20current%20prices)%20%5bn3001rr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html&run.outputLocale=en), 13. 5. 2020).

Svobodová, H. – Hofmann, E. – Věžník, A. (2013). *Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky* (Brno: Masarykova univerzita).

Špok, R. (2014). Europe 2020 seen from the Czech Republic. *Europe 2020 seen from the V4* 26. září 2014, s. 4–12.

TRIMIS (nedatováno). *National Regional Development Strategy of the Slovak Republic* (https://trimis.ec.europa.eu/sites/default/files/project/documents/national_regional_development_strategy.pdf, 12. 5. 2020), s. 4–124.

Urban, L. (nedatováno). Lisabonská strategie. *Euroskop* (<https://www.euroskop.cz/8742/sekce/lisabonska-strategie/>, 20. 4. 2020).

Úřad vlády Slovenskej Republiky (nedatováno). *Rozvoj Regiόνov Slovenska* (<https://www.vlada.gov.sk//rozvoj-regionov-slovenska/>, 6. 5. 2020).

Úřad vlády ČR (2011). Strukturální a regionální politika Evropské unie. *ISAP* (<https://isap.vlada.cz/dul/cesty.nsf/7f723857997b924bc1257926004bd509/599abc4327f40bc4802566da002ddda7?OpenDocument>, 19. 4. 2020).

Ústav experimentálnej fyziky SAV (nedatováno). *DIAGNAD* (<https://wwwnew.saske.sk/uef/veda-a-vyskum/projekty-v-ramci-opvai/diagnad/>, 16. 5. 2020).

Visegrad Fund (nedatováno). *About Us* (<https://www.visegradfund.org/about-us/the-fund/>, 30. 4. 2020).

Visegrad Group (nedatováno). *About the Visegrad Group* (<http://www.visegradgroup.eu/about>, 30. 4. 2020).

Visegrad Group (nedatováno). *Visegrad Group* (<http://www.visegradgroup.eu/cz>, 9. 2. 2020).

Vláda ČR (nedatováno a). *Strategie Evropa 2020* (<https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/strategie-evropa-2020/strategie-evropa-2020-78695/>, 20. 4. 2020).

Vláda ČR (nedatováno b). *Strategie Evropa 2020 a ČR* (<https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/strategie-evropa-2020/cr/eu-2020-a-cr-78696/>, 3. 5. 2020).

Vláda ČR (2019). *Země budoucnosti pro 11 milionů lidí* (https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-investicni-plan-CR-2020_2050.pdf, 3. 5. 2020), s. 6–259.

Vláda SR (2011). *Európa 2020* (<https://www.eu2020.gov.sk//europa-2020/>, 5. 5. 2020).

Wokoun, R. (2008a). Regionální politika. In: Wokoun, R. – Malinovský, J. a kol., *Regionální rozvoj* (Praha: Linde), s. 21–39.

Wokoun, R. (2008b). Regionální politika. In: Wokoun, R. – Mates, P. a kol., *Úvod do regionálních věd a veřejné správy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 114–147.

Wokoun, R. – Lukáš, Z. – Kouřilová, J. (2002). *Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie* (Praha: IFEC).

Wokoun, R. – Postránecký, J. (2006). Teoretická východiska. In: Wokoun, R. – Mates, P. (eds.), *Management regionální politiky a reforma veřejné správy* (Praha: Linde), s. 109–121.

RESUMÉ

The main objective of this thesis is to study regional policy of The European union and the Visegrad group. The aim of the thesis is to confirm or disconfirm how regions in the Czech republic, Slovakia, Poland and Hungary were developing in terms of socioeconomic matters. Regional policy of the EU is now being implemented through the Europe 2020 strategy. Therefore, my thesis is focused on how the V4 countries are meeting the predetermined targets of the strategy.

The first chapter presents the theoretical framework of the thesis. The concept of regional policy and disparity is discussed, as well as the instruments of regional policy and the concepts related to it. This chapter clarifies how regional policy is understood today, because at present this concept is perceived more from the point of view of economic growth and development, while earlier it was understood from the point of view of establishing economic balance. I also deal with the theoretical definition of regional development and definitions of selected terms for clarity of the empirical part.

The next chapter focuses on the regional policy of the European Union, in which I will discuss its principles, developments and changes after 2004, when the EU was joined by 10 new states with large regional disparities. This point is crucial because all the Visegrad countries have joined the EU in that time. The programming period and the Europe 2020 strategy that are currently underway are also discussed in this chapter.

In the third chapter I focus on the countries of the Visegrad Group as a whole, their common history and cooperation. In the next four chapters, I will analyze the individual countries separately. I focus on their regional policies as well as the topics of their disparities not only between the individual regions and what funds can be used to draw subsidies. I also analyze the 2014–2020

programming period, which is crucial for my work. For each country, I present their own goals, which they have set to fulfill the Europe 2020 strategy and to what extent they have succeeded or failed to meet these goals. I also give details of specific cases for better understanding of the issue. In the next chapter, I make a comparison of regional policies of the V4 countries, where the Shift of the V4 countries and their regions are compared. In particular I deal with their individual objectives related to the Europe 2020 strategy and the areas of economic growth, which are: sustainable development, improvement of quality of life of citizens, creating jobs that would reduce unemployment and strengthening the competitiveness of companies.

In the final part, I present results of the research and answers to the research questions. I analyze how the Europe 2020 strategy is beneficial or, conversely, not beneficial for the V4 countries, assess the fulfillment of regional policy objectives in the period 2014–2018 and present the results of the comparison.

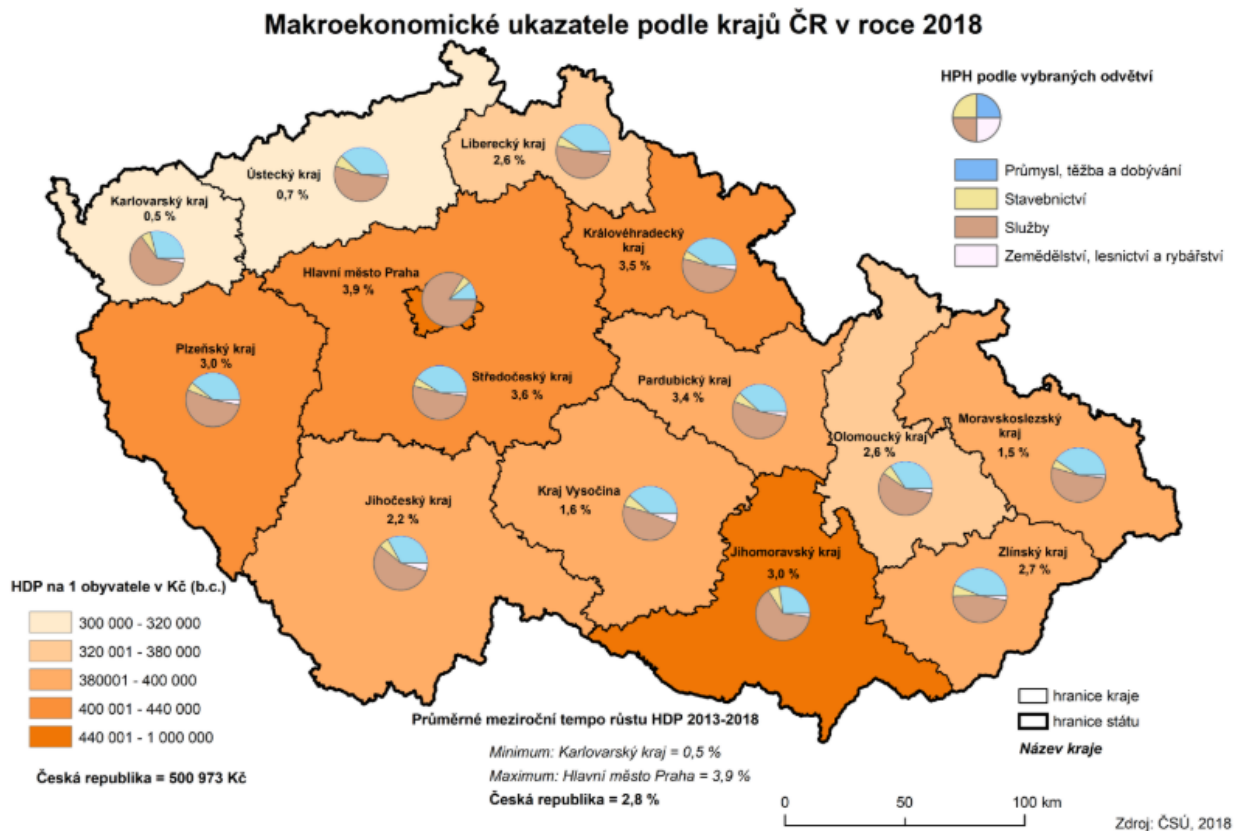
PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Dělení jednotek NUTS dle počtu obyvatel

Level	Minimum	Maximum
NUTS 1	3 000 000	7 000 000
NUTS 2	800 000	3 000 000
NUTS 3	150 000	800 000

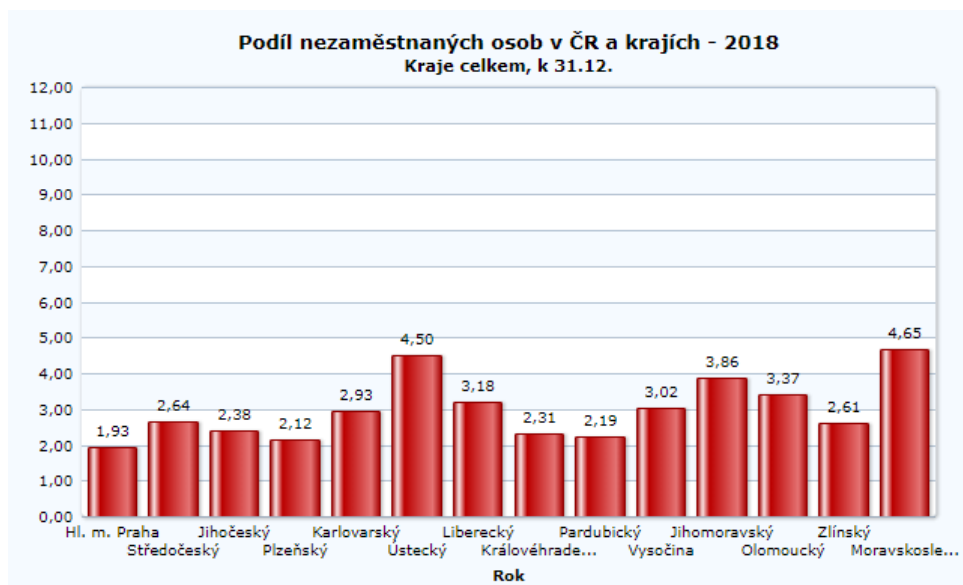
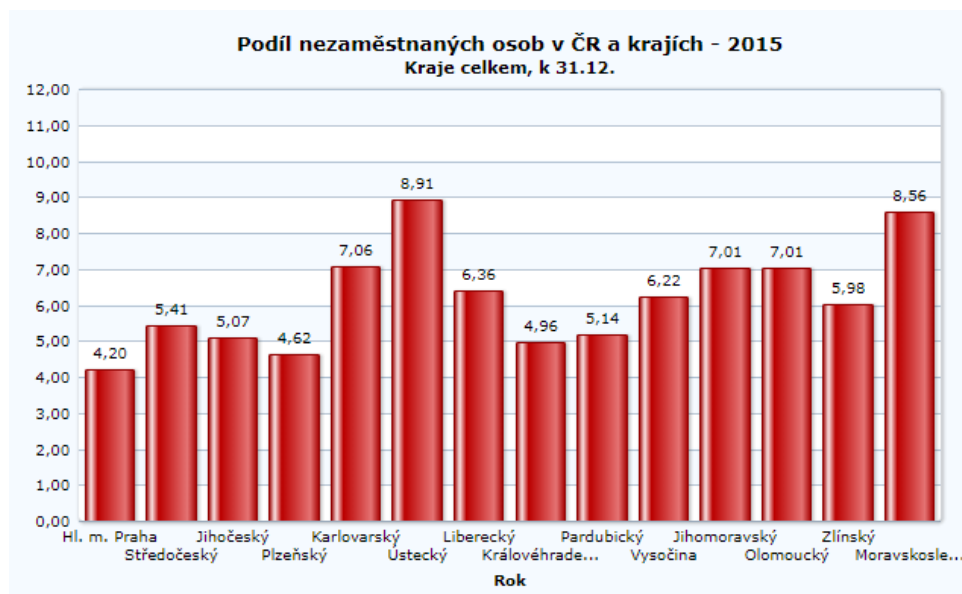
Zdroj: Eurostat (nedatováno).

Příloha č. 2 – Regionální disparity v průměrném ročním růstu HDP 2013 – 2018
a míra ročního HDP na 1 obyvatele v Kč

Zdroj: Český statistický úřad (2018).

Příloha č. 3 – Pokles nezaměstnanosti v ČR dle krajů v letech 2015–2018

Zdroj: Český statistický úřad (2020b).

Příloha č. 4 – Míra zaměstnanost států V4 mezi lety 2014 - 2018

Zaměstnanost ve státech	2014	2015	2016	2017	2018	Cíl
Česká republika	73,50%	74,80%	76,70%	78,50%	79,90%	75%
Slovensko	65,90%	67,70%	69,80%	71,10%	72,40%	72%
Polsko	66,50%	67,80%	69,30%	70,90%	72,20%	71%
Maďarsko	66,70%	68,90%	71,50%	73,30%	74,40%	75%
EU 28	69,20%	70,10%	71,10%	72,20%	73,20%	75%

Zdroj: Eurostat (2020b).